

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra aplikované ekonomie a ekonomiky

Diplomová práce

Konkurenceschopnost podniků zařazených do technologicky méně náročného průmyslu

Vypracovala: Bc. Pavla Herclíková
Vedoucí práce: doc. Ing. Martina Novotná, Ph.D.

České Budějovice 2023

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Pavla HERCLÍKOVÁ
Osobní číslo: E21072
Studijní program: N0413A050036 Ekonomika a management
Téma práce: Konkurenceschopnost podniků zařazených do technologicky méně náročného průmyslu
Zadávající katedra: Katedra aplikované ekonomie a ekonomiky

Zásady pro vypracování

Cíl práce:

Cílem práce je zhodnotit možnosti hodnocení konkurenceschopnosti podniků zařazených do technologicky méně náročného průmyslu, a to i v souvislosti s principy cirkulární ekonomiky. Dále porovnat konkurenceschopnost ve vybraném podniku v těchto souvislostech.

Osnova:

1. Konkurenceschopnost podniku – pojem, druhy
2. Konkurenceschopnost v souvislosti s cirkulární ekonomikou
3. Možnosti měření a komparace konkurenceschopnosti
4. Charakteristika podniků zařazených do technologicky méně náročného průmyslu
5. Vybraný podnik – ekonomická charakteristika, přístupy k cirkularitě
6. Komparace vybraného subjektu s podniky z technologicky méně náročného průmyslu
7. Náměty, doporučení

Rozsah pracovní zprávy: 50-60 stran

Rozsah grafických prací: 0

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

- Palepu, K. G., Healy, P. M., & Peek, E. (2019). *Business analysis and valuation* (Fifth edition, IFRS standards edition). Andover, Hampshire: Cengage Learning EMEA.
- Webster, K. (2017). *The circular economy: A wealth of flows*. Ellen MacArthur Foundation Publishing.
- Higgins, R. C., Koski, J. L., & Mitton, T. (2016). *Analysis for financial management* (Eleventh edition). New York: McGraw-Hill Education.
- Kislingerová, E. (2021). *Cirkulární ekonomie a ekonomika: společenské paradigma, postavení, budoucnost a praktické souvislosti*. Grada Publishing.
- Kislingerová, E. (2014). *Nové trendy ve vývoji konkurenceschopnosti podniků České republiky: v globální světové ekonomice*. V Praze: C.H. Beck.
- Košturiak, J., & Chal, J. (2008). *Inovace: vaše konkurenční výhoda!*. Computer press.
- Tomek, G., & Vávrová, V. (2009). *Jak zvýšit konkurenční schopnost firmy*. Praha: C.H. Beck.
- Sedláček, J. (2007). *Finanční analýza podniku*. Vyd. 1. vyd. Brno: Computer Press

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Martina Novotná, Ph.D.
Katedra aplikované ekonomie a ekonomiky

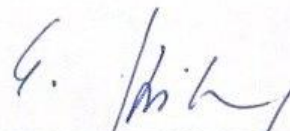
Datum zadání diplomové práce: 1. března 2022

Termín odevzdání diplomové práce: 15. dubna 2023

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice
LS.

doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová
děkanka

prof. Ing. Eva Kislingerová, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

Pavla Herclíková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní doc. Ing. Martině Novotné Ph.D. za její čas, vstřícný přístup a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala jednatele firmy Gerl, textilní úpravna a barevna, s. r. o. paní Bc. Gisele Horákové Zábranské, podnikové účetní paní Jaroslavě Václavíkové a energetikovi panu Miroslavu Koudelkovi za spolupráci a poskytnutí důležitých informací pro zpracování této diplomové práce.

OBSAH

OBSAH.....	6
1 ÚVOD.....	9
2 KONKURENCESCHOPNOST – POJEM, DRUHY	11
2.1 Konkurence	11
2.2 Pojem konkurenceschopnost.....	11
2.3 Druhy konkurenceschopnosti	14
2.3.1 Mezinárodní konkurenceschopnost.....	14
2.3.2 Odvětvová konkurenceschopnost.....	16
2.3.3 Regionální konkurenceschopnost	17
2.3.4 Konkurenceschopnost podniku.....	17
2.4 Konkurenční výhoda.....	18
2.4.1 Inovace	20
2.4.2 Globalizace	21
3 KONKURENCESCHOPNOST V SOUVISLOSTI S CIRKULÁRNÍ EKONOMIKOU	23
3.1 Cirkulární ekonomika	23
3.2 Konkurenceschopnost ve spojení s cirkularitou	25
3.2.1 Inovace v souvislosti s cirkulární ekonomikou	26
3.2.2 Indikátory cirkulární ekonomiky	27
3.2.3 Společenská odpovědnost v souvislosti s cirkulární ekonomikou	28
4 MOŽNOSTI MĚŘENÍ A KOMPARACE KONKURENCESCHOPNOSTI.....	29
4.1 Finanční analýza	30
4.1.1 Analýza absolutních ukazatelů	31
4.1.2 Analýza poměrových ukazatelů	32
4.2 Hrubá přidaná hodnota.....	34
4.2.1 Účetní přidaná hodnota	34
4.3 Produktivita práce.....	35
4.3.1 Produktivita práce z přidané hodnoty.....	36
4.3.2 Produktivita práce ve vztahu k průměrné mzdě	36
4.3.3 Možnosti zvyšování produktivity práce.....	37
5 CÍL A METODIKA	38
5.1 Cíl práce.....	38
5.2 Metodika sběru dat.....	38
5.3 Metodický postup	39

6	CHARAKTERISTIKA PODNIKŮ ZAŘAZENÝCH DO TECHNOLOGICKY MĚNĚ NÁROČNÉHO PRŮMYSLU	42
6.1	Charakteristika odvětví podle NACE	42
6.2	Zpracovatelský průmysl.....	42
6.3	Technologicky méně náročný průmysl.....	43
6.4	Textilní průmysl – Výroba textilií.....	44
6.5	Textilní průmysl EU v souvislosti s principy cirkulární ekonomiky	45
7	VYBRANÝ PODNIK – EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA, PŘÍSTUPY K CIRKULARITĚ.....	49
7.1	Základní informace o podniku.....	49
7.2	Ekonomická charakteristika	50
7.3	Přístupy podniku Gerl k cirkularitě.....	51
7.3.1	Odpadové hospodářství	51
7.3.2	Šetrnost výrobních procesů	54
7.3.3	Energie z obnovitelných zdrojů	54
8	KOMPARACE VYBRANÉHO SUBJEKTU S PODNIKY Z TECHNOLOGICKY MĚNĚ NÁROČNÉHO PRŮMYSLU	58
8.1	Hodnocení konkurenceschopnosti technologicky méně náročného průmyslu.....	58
8.1.1	Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce na pracovníka	58
8.1.2	Ukazatele rentability	61
8.2	Hodnocení konkurenceschopnosti podniků textilního průmyslu	62
8.2.1	Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce na pracovníka	62
8.2.2	Ukazatele rentability	64
8.3	Hodnocení konkurenceschopnosti podniků zařazených do třídy konečné úpravy textilií (CZ-NACE)	65
8.3.1	Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce na pracovníka	65
8.3.2	Ukazatele rentability	67
8.4	Hodnocení konkurenceschopnosti podniku Gerl.....	68
8.4.1	Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce na pracovníka	68
	Ukazatele rentability	70
8.5	Komparace ukazatelů rentability	71
	Rentabilita aktiv	71
	Rentabilita vlastního kapitálu.....	72
	Rentabilita tržeb.....	73
	Rentabilita dlouhodobého kapitálu	74
8.6	Komparace produktivity práce a průměrných mezd	76
8.6.1	Produktivita práce	76

8.6.2	Průměrné mzdy v textilním průmyslu.....	77
9	NÁMĚTY, DOPORUČENÍ	81
10	ZÁVĚR.....	83
I.	SUMMARY	86
II.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	87
III.	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	94
IV.	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	95
V.	SEZNAM PŘÍLOH	97

1 ÚVOD

Udržitelnost a cirkulární ekonomika neboli oběhové hospodářství jsou v dnešní době velkým fenoménem. Zabývají se jimi mezinárodní i nadnárodní organizace, jednotlivé státy, konkrétní odvětví i samotné podniky. Hlavní cíl cirkulární ekonomiky je vymanit se z principů dosud převládajících lineárních výrobních řetězců, jež jsou zakončeny produkcí odpadu. Filosofie oběhového hospodářství je obnovitelnost zdrojů a recyklace odpadu tak, aby vzniklý odpad mohl být pro někoho dalšího využitelnou výrobní surovinou. Principy oběhového hospodářství mají různé indikátory, podle kterých je možná jejich identifikace. Patří mezi ně nakládání s odpady, využívání obnovitelných zdrojů energie a mimo jiné také omezení plýtvání. Avšak žádné z těchto principů by nebyly aplikovány, pokud by nepřinášely efektivnost a také konkurenceschopnost.

Je to právě pojem konkurenceschopnost, který velmi úzce souvisí s cirkulární ekonomikou. Neboť je-li opomenut fakt, že principy udržitelnosti a oběhového hospodářství jsou zaváděny z důvodů ochrany životního prostředí, tak dalším důvodem je právě konkurenceschopnost. Ať se jedná o státy, odvětví, či podniky, motivací všech je zůstat ve hře, tedy sledovat nejnovější trendy a snažit se o jejich uplatňování. Hlavní zdroj pokroku a podnikového růstu tvoří inovace, které jsou zároveň i potřebným zdrojem pro rozvoj cirkulární ekonomiky. Hlavním cílem podniků je zisk, proto musí být zavádění principů cirkularit pro podniky efektivní a nepřinášet pouze náklady. Musí vést k růstu rentability, jinak by to bylo pro podnik nevýhodné. Konkurenční schopnost je možné měřit mnoha způsoby. Z hlediska podnikové výkonnosti patří mezi nejvýznamnější faktory, jež ovlivňují konkurenceschopnost, rentabilita a také produktivita, nejčastěji se udává produktivita práce, tedy množství výstupu na jednoho zaměstnance. Jelikož se v případě rentability i produktivity jedná o podílové ukazatele, jsou vhodné i pro mezipodnikové srovnání a jejich využitelnost je jak na národohospodářské, tak i na podnikové úrovni.

Cílem této diplomové práce je zhodnotit možnosti hodnocení konkurenceschopnosti podniků, jež jsou zařazeny do technologicky méně náročného průmyslu, a to i v souvislosti s principy cirkulární ekonomiky. Dále porovnat konkurenceschopnost ve vybraném podniku v těchto souvislostech. A následně

navrhnout možnosti zvýšení podnikové konkurenceschopnosti s uplatněním principů cirkulární ekonomiky.

Práce je rozdělena do dvou částí, první část tvoří literární rešerše, ta obsahuje odborné teoretické poznatky pro lepší seznámení čtenáře se zkoumanou problematikou. Je v ní definován a více přiblížen pojem konkurenceschopnost, cirkulární ekonomika a to i v souvislosti s konkurenceschopností a také měření konkurenceschopnosti pomocí ukazatelů výkonnosti, tedy rentability a produktivity. Druhá část práce, praktická, se zabývá vymezením technologicky méně náročného průmyslu, do něhož je řazeno i odvětví textilní výroby. Dále uplatňování principů cirkularity v rámci textilního odvětví i ve vybraném podniku. A následné provázání s konkurenceschopností, která je měřena jak na národohospodářské, tak i podnikové úrovni s pomocí produktivity práce a ukazatelů rentability. Následně je provedena komparace výsledků a jsou vytvořeny závěry postavení zvoleného podniku v rámci podniků spadajících do technologicky méně náročného průmyslu. Závěr práce obsahuje návrhy a doporučení pro podnik, jak pomocí uplatňování principů cirkularity zvyšovat svou konkurenční schopnost.

2 KONKURENCESCHOPNOST – POJEM, DRUHY

Jelikož je hlavním cílem této diplomové práce hodnocení konkurenceschopnosti, bude její první kapitola věnována právě tomuto pojmu a jeho souvislostem. Nejprve bude pro lepší orientaci v dané problematice definován pojem konkurence. V dalších částech této kapitoly bude detailněji rozebrána konkurenceschopnost na různých úrovních.

2.1 Konkurence

Synek (2015) definuje konkurenci takto: „*Konkurence znamená hospodářské soutěžení, tj. souběžné úsilí ekonomických subjektů o dosažení téhož cíle v situaci, kdy ne všichni mohou (ve stejné míře) tohoto cíle dosáhnout*“.

Mikoláš (2005) navazuje vysvětlením slova konkurence jakožto synonyma ke slovům soutěž a soupeření. Pokud má být na konkurenci pohlíženo vhodným způsobem, není správné se omezovat pouze perspektivou ekonomickou, je dobré na ni nahlížet také z pohledu sociálního, etického, či kulturního, neboť tyto významy konkurence jsou pro podnikatelskou sféru neméně důležité. Nakonec autor popisuje konkurenci jakožto vztah mezi dvěma anebo více subjekty, ty jsou nazýváni konkurenty.

2.2 Pojem konkurenceschopnost

Dle Pavelkové (2009) je vysvětlení samotného pojmu konkurenceschopnost velice diskutabilní a mezi autory neexistuje jednotná definice. Autorka však píše, že autoři, a to jak čeští, tak i zahraniční, jsou ve shodě s tím, že pokud je řešena konkurenceschopnost na národní úrovni, ta je zkoumána z makroekonomického hlediska, konkurenceschopnost jednotlivých odvětví je řešena na úrovni mezeconomie a je-li na konkurenceschopnost nahlíženo perspektivou samostatného podniku, ta spadá do oblasti mikroekonomie. Autorka dále přidává, že u autorů je nejjednodušším tématem konkurenceschopnost podniků, tu autorka definuje jako určitou schopnost trvalého a udržitelného působení podniku na trhu.

Kislingerová a kol. (2008) uvádí, že konkurenceschopnost je možné z širší perspektivy považovat za souhrn určitých předpokladů, s jejichž pomocí je dosahováno nejen dlouhodobě udržitelné růstové výkonnosti, ale s ní spojené zvyšování ekonomické úrovně v podmínkách jak vnitřní, tak i vnější rovnováhy. Schopnost neustále vykazovat růst produktivity, neboli dosahovat s omezenými inputy (práce a kapitál) vyššího objemu outputů, takto je dle autorky charakterizována konkurenceschopnost firem. Autorka dále

přidává, že tato firemní konkurenceschopnost se promítá v získávání, udržování a dokonce zvyšování podílu na národním a také na mezinárodním trhu. Chce-li firma, nebo ekonomika jakožto celek neustále vylepšovat svou konkurenční pozici, je nutné, aby využívala kvalitativně založené vstupy. Kvalitativně založené vstupy, vysvětluje autorka, jsou ty vstupy, do nichž lze zařadit výzkum a vývoj, zvyšování kvalifikovanosti pracovních sil, technologický pokrok a hlavně inovace. Autorka dále navazuje, že ve znalostní ekonomice je hlavní podmínkou dlouhodobého a udržitelného růstu a s ním spjatou konkurenceschopnost vytváření znalostí a jejich následná realizace a využití v praxi.

Tichá a Hron (2003) považují za hlavní cíl analyzování odvětvové konkurence to, že podnik se dostane do pozice, v níž bude nejméně zranitelný, a jež podnik nejúčinněji ochrání před tlaky konkurenčního prostředí.

Souček (2015) uvádí pojem celosvětová konkurenceschopnost, která je dle něj klíčovým faktorem úspěchu podniku. Pojem autor definuje jako jakousi abilitu podniku, díky které podnik dosáhne zakázek v jeho zájmovém regionu, dokáže se v něm udržet a přitom získá přiměřený zisk. Autor dále přidává, že pracují-li zaměstnanci podniku za podmínek, jež jsou pro oblast obvyklé, to znamená, že budou odměňováni mzdami a platy běžnými pro tuto oblast a budou pracovat v bezpečnostněprávním, pracovněprávním a ekologickém chodu, bude podnik schopen této celosvětové konkurenceschopnosti dosáhnout. Dále Souček (2015) píše, že v současnosti se na lokální trhy, díky otevřenosti trhu a globalizaci, dostávají ve velké míře konkurenti ze zahraničí, nejvíce z Asie anebo také Polska. Kvůli tomu je podle autora velmi důležité, aby podniky, které se sice zaměřují na místní trhy, byli opravdu celosvětově konkurenceschopné. Otázkou života podniku je získání a udržení celosvětové konkurenceschopnosti, přidává autor.

Pro každou zájmovou skupinu (stakeholder) ve vztahu k podniku má konkurenceschopnost odlišnou hodnotu. Nejvíce diskutovaný, mezi těmito zájmovými skupinami, je konflikt mezi zájmy vlastníků a manažerů, jejich pohledy na podnikovou výkonnost jsou výrazně odlišné. Proto je důležité při řešení otázky konkurenceschopnosti podniku brát v potaz rozdílnost a někdy i protichůdnost cílů jednotlivých stakeholderů. Dojde-li tedy k naprostému zjednodušení definice konkurenceschopného podniku, lze ji vyjádřit jako schopnost podniku co nejlépe dosahovat vytyčených cílů (Beneš, 2006).

Ukazatel podílu na trhu, je v zájmovém regionu snadno a jednoznačně kvantifikovatelný a podle Součka (2015) lze podle tohoto ukazatele kvantifikovat i míru celosvětové konkurenceschopnosti.

Celosvětové konkurenceschopnosti může podnik dosáhnout tak, že bude systematicky kombinovat tyto faktory: kvalitu spolehlivost, rychlost, cenu a servis tvrdí Souček (2015). Autor píše, že v těchto faktorech se podnik musí alespoň vyrovnat svým konkurentům, ale chce-li být lepší, musí být unikátní, originální, jedinečný.

Kislingerová (2008) uvádí ve své knize, že podniková schopnost konkurovat ostatním podnikům není pouze výsledkem jejich tržní přizpůsobivosti, nýbrž také důsledkem podnikatelského klimatu, v němž se podniky pohybují a jež je výrazně ovlivňuje. Dále autorka navazuje tím, že konkurenční schopnost ekonomiky jakožto jednoho celku, konkrétních odvětví, které se v ní vyskytují i jednotlivých podniků, ve všech těchto úrovních hraje velice významnou roli hospodářská politika, jež daná vláda ve své zemi praktikuje.

Podle Kislingerové a kol. (2014) je konkurenční prostředí, v němž se podniky nacházejí čím dál více tvrdší, složitější a náročnější, kvůli tomu se ročně dostává do problémů a insolvence tisíce podniků v Česku.

Struktura daného odvětví razantně působí na jeho konkurenční pravidla, uvádí Porter (1994). Podle autora je rozhodující umění podniku být pro své konkurenty vyrovnaným soupeřem, neboť právě toto kritérium určuje, uspěje-li podnik na trhu, nebo se stane neúspěšným. Proto je při výběru podnikových činností, jež velice významně přispívají k výkonnosti podniku, jak píše Porter (1994), konkurence rozhodujícím kritériem.

Mikoláš (2005) píše, že konkurenceschopnost podniku je ovlivňována nejen faktory vnitřními, ale i vnějšími. Do vnitřních faktorů autor řadí výrobní procesy, management, program výroby, zaměstnance, informační systémy a další. Faktory, jež ovlivňují konkurenceschopnost z vnějšku, jsou dle autora třeba ceny, tržní okolí podniku, dostupné zdroje, legislativní a administrativní pravidla atd.

Pro účely zpracovávání analýz byla Eurostatem vytvořena následující definice konkurenceschopnosti. „Konkurenceschopnost je měřítkem komparativní výhody nebo nevýhody podniků, průmyslových odvětví, regionů, zemí nebo nadnárodních ekonomik jako Evropská unie v prodeji jejich produktů na mezinárodních trzích. Vypovídá

o schopnosti generovat poměrně vysoký udržitelný příjem a vysokou udržitelnou míru zaměstnanosti v podmínkách vystavení mezinárodní konkurenci“ (Eurostat, 2012).

2.3 Druhy konkurenceschopnosti

Jak již bylo v úvodu kapitoly uvedeno, tak na konkurenceschopnost je možné nahlížet ze tří perspektiv, makroekonomické, mezoekonomické a mikroekonomické. Z důvodu správného pochopení této práce, která se výše zmiňovanými druhy konkurenceschopnosti bude dále zabývat, budou v této kapitole všechny tyto druhy více přiblíženy. Nejprve však bude popsáno ještě jedno možné dělení konkurenceschopnosti.

Na konkurenční schopnost se dá nahlížet také prostřednictvím časové perspektivy. V tomto případě ji lze rozdělit na krátkodobou a dlouhodobou. Je-li brána konkurenční schopnost v dlouhém období, zajímá výzkumníky především dynamika, proto se nezkoumají konkrétní výsledky, ale spíše příčiny, které je způsobily, či k nim vedly a tedy zvyšují, nebo naopak snižují konkurenceschopnost. V krátkodobém pojetí konkurenceschopnosti, také označovaném jako statickém, se předmětem zájmu stávají spíše výsledky, jež jsou v dané ekonomice získány. Způsobují je většinou technologické a strukturální faktory (Kadeřábková a kol., 2002).

2.3.1 Mezinárodní konkurenceschopnost

Hovoří-li se o problematice konkurenceschopnosti na úrovni států, tedy z makroekonomického hlediska, jedná se o oblast pro světovou ekonomiku poměrně novou, neboť je zkoumána přibližně od 80. let 20. století a přitahuje značnou míru pozornosti. Toto téma se stalo předmětem řady výzkumů a diskuzí především kvůli nastupujícímu trendu globalizace a proměnám mnoha světových ekonomik (Beneš, 2006).

Základním předpokladem definice mezinárodní konkurenceschopnosti je myšlenka globálního trhu, respektive podílu na globálním trhu jakožto měřítka konkurenceschopnosti podniku. To spojuje pojem konkurence na úrovni podniku s pojmem národní konkurence. Proto se velké množství studií zabývá konkurenceschopností na makroekonomické úrovni, kde je hodnocena konkurenceschopnost jednotlivých zemí. Tato úroveň konkurenceschopnosti není příliš bohatá na definice, jedna z možných definic uvádí, že se jedná o jakousi schopnost národa produkovat zdroje, jež jsou nezbytné k uspokojení jeho domácích, respektive národních potřeb (Aldington Report, 1985 v Buckley a kol., 1988).

Dalším možným způsobem, jak mezinárodní konkurenceschopnost definovat, je dle Beneše (2006) aplikace konkurenceschopnosti z podnikové sféry na jednotlivé státy. Avšak s tou výjimkou, jak uvádí Beneš (2006), že u států není bráno v potaz měřítko přežití, jako je tomu u podnikových cílů. Na rozdíl od podniku nemůže stát ani přesto, že ztratí svou konkurenceschopnost, ukončit své podnikání a z trhu odejít, vysvětluje dále autor.

Hlavním cílem konkurenční schopnosti jednotlivých zemí je snaha jejich následného srovnání s nejvýznamnějšími soupeři a tvorbě doporučení, rad a opatření, jak této mezinárodní konkurenci úspěšně čelit, jimiž se inspirují vlády různých států při uplatňování své hospodářské politiky (Beneš, 2006).

Podle Kislingerové (2008) má konkurenceschopnost na mezinárodní úrovni čtyři rozměry, a to:

- technologický – investice do výzkumu a vývoje, patenty,
- způsobilostní – prolínání technologií s jejich nejvhodnějším využitím, úroveň vzdělání, kvalita infrastruktury,
- cenový – snižování nákladů nediferencovaných produktů a využívání technologií, jenž šetří zdroje,
- poptávkový – balanc mezi vývojem zahraniční poptávky a exportem dané země.

Porter (2003) konkurenční schopnost země připisuje existenci čtyř okolností, které mají vliv na konkurenční prostředí. Autor do nich zařazuje faktorovou vybavenost, zde hovoří především o tom jak moc je vysoká kvalifikace pracovní síly, konkurenčních podmínkách, jež panují v konkrétním odvětví a také rozvinutosti infrastruktury, to vše má vliv na pozici země. Druhou okolností podílející se na konkurenceschopnosti je způsob, jakým se v daném odvětví vyvíjí poptávka po produkci a službách, jak uvádí autor. Dle Portera je třetí okolností skutečnost, zda existují, či neexistují dodavatelé a příbuzná odvětví, která jsou mezinárodně konkurenceschopná. A poslední autorem udávanou okolností je konkurence determinované podnikovou legislativou, také správou a managementem domácích firem.

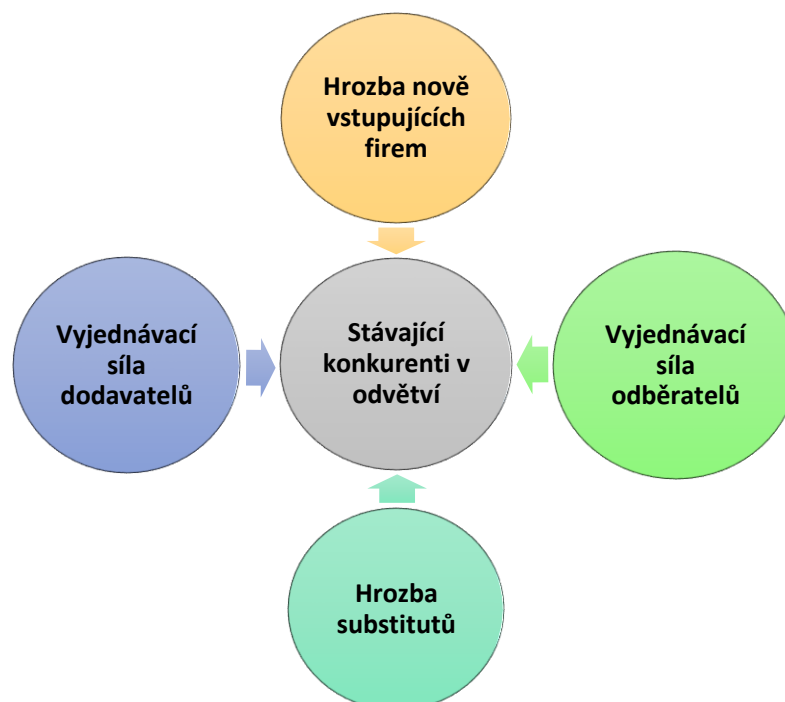
Autoři Balcarová a Beneš (2006) považují za konkurenceschopnou takovou ekonomiku, do níž je zapojeno velké množství domácího obyvatelstva a je v ní dosahováno vysoké úrovně života jejich obyvatel. Mezi kritéria hodnocení

konkurenceschopnosti v novodobém pojetí zařazují autoři také sociální a ekologické faktory, což však ztěžuje její měřitelnost a hodnocení. Z tohoto důvodu je, dle autorů, nezbytné využívání multikriteriálních metod, neboť díky nim může docházet k zachycování konkurenční schopnosti mnohem komplexněji.

2.3.2 Odvětvová konkurenceschopnost

Porter (1994) uvádí, že konkurenční pravidla jsou z velké části ovlivňovány strukturou odvětví. To, zda bude podnik na trhu úspěšný, či nikoliv je podle autora dáno tím, zda je podnik schopen konkurovat svým konkurentům. Autor ve své konkurenční strategii definuje pět základních sil, jež jsou určujícími determinanty míry konkurence v daném odvětví. Mezi tyto síly autor zařadil stávající konkurenty v odvětví, hrozbu potenciálních nově vstupujících firem, vyjednávací sílu dodavatelů, vyjednávací sílu odběratelů a hrozbu substitutů. Tento Porterem vytvořený model, vyobrazen na obrázku 1, se nazývá Porterův model pěti konkurenčních sil v odvětví. Tyto autorem definované síly, jež v odvětví působí, vytváří tlak na zisky v odvětví, také na konkurenční pozici dané firmy, zda má, či nemá konkurenční výhodu a také, zda jsou produkty firmou na trhu úspěšné nebo naopak. Dle autora se každý podnik, podle této strategie, snaží najít optimální pozici, v níž dokáže čelit konkurenčním tlakům, anebo dokonce on sám dokáže vytvářet konkurenční tlaky v neprospěch svých konkurentů.

Obrázek 1 Porterův model pěti konkurenčních sil v odvětví

Zdroj: Vlastní zpracování podle Portera (1994)

2.3.3 Regionální konkurenceschopnost

Je-li řeč o regionální konkurenceschopnosti, tvoří nejvýznamnější atribut ekonomická výkonnost regionu. Ta se dá měřit a následně porovnávat prostřednictvím ukazatelů produktivity práce, HDP na obyvatele, nebo také míry nezaměstnanosti, jak uvádí Kislingerová (2008). Autorka ve své knize dále zmiňuje pojem pozitivní kruh konkurenceschopnosti, který je spojován s ekonomickou úrovní. Vyšší ekonomická úroveň je výsledkem podnikové konkurenční výhody, pozitivně ovlivňuje jednak inovační výkonnost firem, jednak jejich schopnost konkurence svým soupeřům.

Stát anebo jednotlivé regiony mají podle Viturky a kol. (2010) různé nástroje, s jejichž pomocí může docházet k posilování jejich konkurenční schopnosti. Mezi hlavní prostředky řadí autoři podporování a zvyšování vzdělanosti, investice do vědy a výzkumu, zlepšování a zefektivňování infrastruktury, povzbuzování výroby, zkvalitňování systému veřejné správy, a také například optimalizaci daňového systému. Z hlediska regionální konkurenci autoři hovoří o tom, že je potřeba brát v potaz a správně chápat jisté odlišnosti mezi procesy, jež jsou spojeny s vytvářením vědomostí a znalostí (knowledge) a na druhé straně s vytvářením dovedností (skills), na něž v současnosti bývá kladen mnohem větší důraz.

2.3.4 Konkurenceschopnost podniku

Již na začátku této kapitoly bylo řečeno, že pojem konkurenceschopnost je velice kontroverzním tématem. Viturka a kol. (2010) tvrdí, že pojem konkurenceschopnost se v první řadě týká podnikatelské oblasti, avšak i zde je jeho výklad velice nejednoznačný. Podle autorů ho lze chápat ve dvou odlišných perspektivách. První pohled je takzvaně absolutní, zde je jako konkurenceschopná firma brána každá, jež má pozitivní ekonomické výsledky ze své podnikatelské činnosti a může se tedy na trhu vyskytovat. Druhá perspektiva je relativní, ta je vyvozena z pozice podniku, kterou na trhu zaujímá vůči dalším podnikům.

Velká část autorů se však shoduje na tom, že konkurenceschopný podnik je možné charakterizovat jako podnik, jenž je schopný se přizpůsobovat turbulentnímu, neustále se měnícímu prostředí. Skutečnost je-li podnik schopen konkurovat svým soupeřům, je ovlivňována faktory, mezi něž je možné zařadit například sezónnost, lokalitu, v níž se podnik nachází, dále různé subjektivní a objektivní faktory. Inovativnost hraje klíčovou roli v tom, zda si podnik udrží, či dokonce zvýší svůj zisk anebo zda bude schopen přicházet na trh s novými produkty. Velmi vysokou míru inovací je možné nalézt

v podnicích, které jsou vystaveny velice markantnímu vlivu konkurenčních sil (Víturka a kol., 2010).

Podle Kožené (2007) se pod pojmem konkurenceschopnost ukrývá řada rysů, jež tento pojem společně charakterizují:

- Je to umění podniku vytvořit si konkurenční výhodu v tržním, velice turbulentním prostředí a to například diferenciací a jedinečným know-how či snižováním nákladů.
- Získání a udržení konkurenční výhody pomocí taktických a strategických opatření. Je nutné nerozdělovat konkurenceschopnost na vnější a vnitřní, ale vyhodnocovat ji ve všech souvislostech.
- K získání schopnosti podniku konkurovat svým soupeřům je potřebné zaměřovat se na přání a požadavky našich zákazníků.

Úzké vazby lze dle Vlčka (2002) naleznout i mezi pojmy konkurenceschopnost a komerční úspěšnost podniku. Vysoká komerční úspěšnost podniku zvyšuje také schopnost podniku konkurovat. Jinak řečeno inkasuje-li podnik za své podnikatelské činnosti zisk, získává tak schopnost vytlačovat své konkurenty. Podmínkou pro vysokou míru komerční úspěšnosti je maximalizace hodnoty pro zákazníka, kdy dochází k uspokojení zákaznických přání a potřeb a tedy dochází ke spokojenosti zákazníka. Z tohoto důvodu by mělo být primárním cílem podniku zvyšování a maximalizace užité hodnoty pro zákazníky.

2.4 Konkurenční výhoda

Pavelková (2009) ve své publikaci uvádí, že konkurenční výhoda určuje skutečnost, zda bude podnik schopen být soupeřem svým konkurentům. Tato výhoda se podniku utváří například jeho vystupováním a prezentací na trhu v porovnání s jeho konkurencí, ale také například způsobem, jakým se v podniku vyrábí jeho produkty, jež na trhu nabízí.

Nejdůležitějším kritériem pro to, aby podnik mohl konkurovat svým konkurentům, je přítomnost konkurenční výhody, ta je výsledkem činnosti, či vlastnictví něčeho, co přináší hodnotu pro zákazníka a pro ostatní je obtížné, či dokonce nemožné získat. Z tohoto důvodu je pro podnik klíčové odhalit, v čem je jedinečný a svými

konkurenty nenapodobitelný, na to zacílit a následně neustále rozvíjet, ať už se jedná o schopnosti, či zdroje (Kislingerová a kol., 2008).

Další možností, jak chápat konkurenční výhodu, je její vysvětlení jakožto základu výkonnosti podniku na konkurenčním trhu. V praxi to znamená, že se zákazník rozhodne vynaložit své finanční prostředky do produktu právě této jedné firmy a upřednostní ji před ostatními, tato situace je poté chápána jako předstihnutí konkurence. Konkurenční výhoda činí podnik jedinečným a odlišuje ho od konkurence. Po produktech takové firmy se poté výrazně zvyšuje poptávka (Grasseová, 2013).

Porter (1992) vysvětluje konkurenční výhodu jako mimořádnou hodnotu pro kupujícího. Tato hodnota vyjadřuje ochotu kupujícího zaplatit za toto zboží nebo službu stanovenou cenu. Podnik realizuje konkurenční výhodu, pokud má nižší výrobní náklady než jeho konkurenti, ale účtuje si za své produkty vyšší ceny, přidává autor.

Hodnotu pro kupujícího tedy mohou, podle Michaela Portera tvořit dvě skutečnosti. Buď bude podnik na trhu nabízet své produkty za nižší ceny, než jeho konkurenti, nebo bude nabízet produkty, jež jsou od těch ostatních nějakým způsobem diferenciované, za cenu vyšší. Tyto dvě skutečnosti jsou nazývány strategie nízkých nákladů a strategie diferenciací výrobků. Existence konkurenční výhody však není pro podnik trvalá, protože v konkurenčním prostředí dochází k rychlému přizpůsobování a napodobování výhody konkurenty. Proto vytvoření konkurenční výhody a především její udržení je pro podnik velice náročným a nepřetržitým procesem. Podnik se musí umět přizpůsobit nejen vnějšímu okolí, v němž se vyskytuje, ale také svým interním zdrojům a schopnostem (Kislingerová a kol., 2008).

Konkurenční výhoda je velice úzce spojena s konkurenceschopností. Z mikroekonomické perspektivy se jedná o relativní výkonnost firmy v daném období. Jde o vzájemné působení firem v tržním prostředí. Odhalení konkurenční výhody je odvozováno prostřednictvím pozorování skupiny podniků v tržním prostředí, na jehož charakteru je závislé. Konkurenční výhodu tedy nemůže žádný podnik považovat za majetek, neboť je to pojem relativní a souvisí také s konkurenční výkonností podniku. Konkurenční výhoda může být odhalena jedině srovnáním dvou a více firem v určitém tržním prostředí (Beneš, 2006).

Davidson (1997) nahlíží na konkurenční výhodu jako na zvláštní hodnotu, která je vytvořena podnikem pro jeho zákazníky. Měření této hodnoty je prováděno, dle

Davidsona, hodnocením schopnosti produktu uspokojit potřeby zákazníka. Dochází-li k lepšímu uspokojení zákaznických potřeb, než produktem od konkurence, jedná se o konkurenční výhodu, uvádí autor.

2.4.1 Inovace

Eurostat (2023) definuje inovace jako použití nových myšlenek, výrobků nebo metod tam, kde dosud nebyly použity. Beneš (2006) vysvětluje, že inovace jsou důležité pro konkurenceschopnost, protože zvyšují efektivitu výroby skrze zkvalitňování procesů a zároveň slouží jako zdroj odlišnosti prostřednictvím nového zboží a služeb. Podniky, které je vyrábějí, a tedy i regiony nebo státy, v nichž sídlí, jsou následně schopny, díky této odlišnosti, dosáhnout vyšších cen na trhu, dodává autor. Proto jsou takové podniky, regiony nebo národy konkurenceschopnější než ty, které inovují méně rychle nebo neinovují vůbec. Autor dále píše, že z tohoto důvodu jsou inovace významným vysvětlujícím faktorem rozdílů ve výkonnosti.

Pokud jde o různé firemní politiky, inovační politika v současné době nabývá funkční podoby, která zahrnuje všechny činnosti. Klíčovými prostředky šíření informací jsou obvykle zahraniční obchod, investice a udělování licencí (prodej licencí). Konkrétně je třeba rozlišovat tři různé typy inovací. Prvním typem jsou technické inovace produktů a procesů, jejichž výsledkem jsou nové nebo zdokonalené služby a výrobky nebo zavedení nových zdokonalených výrobních metod. Druhý typ tvoří inovace organizační, které zavádějí nové organizační metody a třetím typem jsou marketingové inovace, ty slouží k zavádění nových marketingových technik a představují i pokroky v designu (Viturka a kol., 2010).

Tomek a Vávrová (2009) popisují možné důvody k potřebě inovací produktu. Hlavní důvod podle nich tvoří životní cyklus produktu, neboť i u nejúspěšnějších produktů je časově omezen. Ačkoli se podniky snaží prostřednictvím vybraných marketingových nástrojů životní cyklus prodloužit, nepotkají se většinou s výrazným úspěchem. Proto autoři doporučují vynakládat náklady především na nové výrobní technologie, či investovat do výzkumu a vývoje.

Základní pokyny pro přímé financování inovačních aktivit jsou obvykle uvedeny v národních inovačních strategiích. Pro realizaci těchto operací se stále využívá rámec dříve vyhlášených programů, které jsou zaměřeny hlavně na vývoj technických inovací s úzkou vazbou na výzkum a vývoj. Dalším nástrojem, o kterém by se mohlo diskutovat,

je vytváření kooperativních výzkumných center. Podpora budování prezentací podniků na veletrzích nebo jejich účast na obchodních misích představuje nezbytnou marketingovou pomoc. Využití těchto nástrojů podporuje inovační potenciál malých a středních podniků jako páteře regionální ekonomiky a navíc snižuje jejich závislost na velkých podnicích. Z regionálního hlediska je navíc důležité si uvědomit, že tyto podniky jsou v regionu těmi nejvýznamnějšími v otázce znalostního potenciálu, na což se často zapomíná (Viturka a kol, 2010).

2.4.2 Globalizace

Pojem globalizace se údajně začal používat a má své kořeny již v 60. letech 20. století. Podle některých svědectví však Theodore Lewitt, americký ekonom moderní doby, použil termín "globalizace" nebo jej začlenil do ekonomických teorií až v 80. letech 20. století, kdy s jeho pomocí popsal vývoj globální ekonomiky v předchozím desetiletí (Rolný a Lacina, 2008).

Kislingerová a kol. (2008) pro definování pojmu globalizace, využívá dikce dle slovníku DUDEN, v němž slovo globalizovat znamená „*celosvětově se otevírat*“ nebo také „*rozšířit se na celou zemi*“. Dle autorky lze hovořit o jakémsi spojení jednotlivých podnikových trhů. Proto je podle Kislingerové slovo globalizace vyjádření pro:

- sjednocování trhů zboží, služeb a také trhů finančních a to celosvětově,
- utvrzování vzájemné závislosti trhů,
- získávání a budování konkurenční výhody prostřednictvím propojování mezinárodních organizací.

Složitý proces globalizace je zkoumán v širokém spektru vědních oborů, takže je poměrně obtížné podat jeho přesnou definici. Lechner a Boli (2004) zmiňují jisté odlišnosti mezi politickou, ekonomickou a kulturní globalizací. Nadnárodní firmy jsou hlavními příjemci ekonomické globalizace, která je do značné míry poháněna konkurencí, tlakem na náklady a dalšími tržními mechanismy.

Konkurenceschopnost se vztahuje k míře, do níž může zboží daného národa konkurovat na trhu, což do značné míry závisí na relativních cenách a kvalitě domácího zboží ve srovnání se zahraničním zbožím a službami. To znamená, že aby společnost mohla nadále existovat na trhu, musí být její zboží a služby lepší, než zboží a služby jejich konkurentů. Globalizace zvýšila nároky na konkurenci, kterým dnes čelí všechny

podniky. Prostředí, v němž podniky působí, se v důsledku globalizace a rychlého technologického pokroku změnilo (Samuelson a Nordhaus, 2001).

V procesu globalizace měly velice významnou roli nově nastupující informační technologie. Avšak každá mince má dvě strany, a proto není správné na globalizaci nahlížet pouze jako na pozitivní jev. Je možné v ní spatřovat také různá ohrožení a hrozby, do nich lze zařadit růst významnosti nadnárodních organizací a jejich chování na trhu, které může být někdy problematické a velice špatně kontrolovatelné. Dále by do ohrožení mohla být zařazena ztráta pracovních míst ve vyspělých zemích a regionech. Z tohoto důvodu je dobré globalizaci vnímat jako něco, co na podniky klade důraz, a to z hlediska efektivnosti, důvěryhodnosti, společenské odpovědnosti a otevřenosti (Kislingerová a kol., 2008).

3 KONKURENCESCHOPNOST V SOUVISLOSTI S CIRKULÁRNÍ EKONOMIKOU

Tato kapitola je věnována tématu cirkulární ekonomiky a jejím souvislostem s konkurenční schopností firem. V úvodu kapitoly bude představen samotný pojem cirkulární ekonomiky, a také celkový koncept smýšlení této ekonomické větve. Dále bude popsáno, jak by uplatňování principů cirkulární ekonomiky mohlo pomoci podnikům dosáhnout větší schopnosti konkurovat svým konkurentům.

3.1 Cirkulární ekonomika

Pojem cirkulární ekonomika (CE) vznikl na počátku 21. století, jedná se o velmi novou ekonomickou disciplínu, jak uvádí Kislingerová a kol. (2021). Cirkularita představuje, dle autorů, jakési omezení používání prvotních výrobních zdrojů a zaměřuje se na co největší využívání kruhových výrobních řetězců. Jinými slovy lze pojem cirkulární ekonomika definovat jako oběhové hospodářství, které spoléhá na obnovitelnost zdrojů a snaží se využívat materiály, součásti a následně výrobky v maximální možné míře po celou dobu jejich životnosti, navazuje MacArthur (2016). Tento ekonomický přístup tedy upouští od dříve normálního lineárního výrobního řetězce, kde se postupuje v řadě surovina – výrobek – odpad uvádí Kislingerová a kol. (2021). Autoři přidávají, že tyto typy řetězců by měly být nahrazovány řetězci, kde bude výchozím bodem sekundární surovina – výrobek – sekundární surovina. To by mělo vést k tomu, jak uvádí MacArthur (2016), že bude později možné obnovit přírodní a sociální kapitál, čehož se snaží oběhové hospodářství dosáhnout prostřednictvím usnadnění efektivního pohybu materiálů, energie, práce a informací. Webster (2017) vysvětluje, že přechod na oběhové hospodářství může vytvořit obchodní a ekonomické příležitosti prostřednictvím zavedení nových strategií designu, výrobních procesů a obchodních modelů.

Autoři Fura, Stec a Miš (2020) naléhají, lidé, podniky i vlády musí změnit své přístupy k životnímu prostředí, neboť současné environmentální, ekonomické a sociální připomínky všech odborníků upozorňují na pokračující vyčerpávání přírodních zdrojů. Jedním z nejpálčivějších problémů, kterým čelí vysoce rozvinutá Evropská unie, je dle autorů, stárnutí populace spolu s problémy souvisejícími s globalizací, rostoucí poptávkou po omezených zdrojích a dalšími. A právě myšlenka oběhového hospodářství

neboli cirkulární ekonomiky přináší nový pohled na to, jak vnímat vzájemné vztahy mezi lidmi a životním prostředím, dodávají autoři.

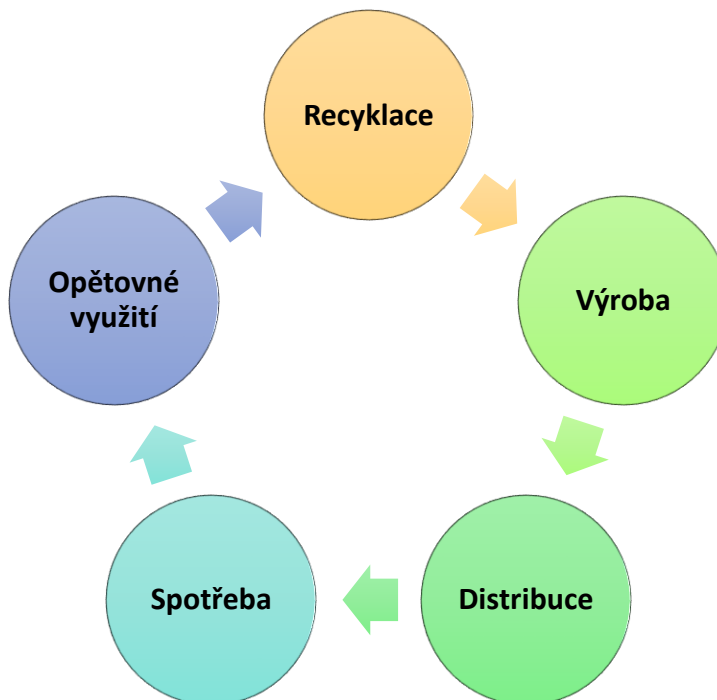
Tvorba, používání a následný vznik odpadu, který Fura, Stec a Miš (2020) považují za závěrečnou fázi životního cyklu výrobku, tvoří základ v současnosti převládajícího lineárního ekonomického systému, který zobrazuje obrázek 2. Pojem CE je, podle autorů, protikladem konvenční, lineární a neudržitelné ekonomiky, neboť je založena na strategii "3R", což je zkratka pro tato anglická slova "reduce, reuse, and recycle" (snížit, znovu použít a recyklovat). Cirkulární ekonomika, zachycena na obrázku 3, podporuje recyklaci a opětovné použití materiálů a podle autorů je jejím cílem snížit produkci odpadů.

Obrázek 2: Lineární model ekonomie

Zdroj: Vlastní zpracování podle Fury, Stece a Miše (2020)

Obrázek 3: Cirkulární model ekonomie

Zdroj: Vlastní zpracování podle Fury, Stece a Miše (2020)

Cílem oběhového hospodářství tedy je, jak bylo uvedeno výše, snížit množství odpadu. Zde je zásadním kritériem design výrobků, jak udává MacArthur (2013). Po dosažení konce životnosti, je dle autora důležité, aby bylo možné výrobek, právě díky jeho udržitelnému provedení, recyklovat nebo vrátit zpět do přírody, aniž by poškodil životní prostředí.

Je důležité neopomenout souvislosti mezi cirkulární ekonomikou a udržitelností, jak udává Kislingerová a kol. (2023). K udržitelnosti totiž významně přispívá redukce množství surovin a materiálů, jež jsou ve výrobě používány, dále také recyklace odpadu na další vstupy. Je to právě ziskovost, která by měla podniky motivovat k ochraně životního prostředí a úspoře energií a materiálů. Klisnigerová a kol. (2023) dále píší: *„Udržitelná tvorba hodnoty podniku zahrnuje trvalou ziskovost, důstojnou práci (dodržování mezinárodně uznávaných pravidel pro zaměstnance, spravedlivé odměňování, které odráží produktivitu)“*.

3.2 Konkurenceschopnost ve spojení s cirkularitou

Využívání přístupů cirkulární ekonomiky připisuje Klepek (2018) také zvyšování konkurenceschopnosti podniku. Neboť dochází k tvorbě potenciálu pro růst pracovních míst, což podporuje expanzi ekonomiky, tedy její růst. Pro přechod z lineárního na oběhové hospodářství je zásadní investovat do technologií, jako je ekodesign, recyklační techniky a průmyslová symbióza, dodává autor. Dalším výsledkem inovací je vytváření nových technologií, postupů, služeb a obchodních modelů. Konkrétní odvětví, jako je recyklace nebo opětovné použití, poskytují místní zaměstnanost. Nová, vynalézavá řešení dávají vzniknout novým obchodním modelům, snižují závislost na surovinách a poskytují podnikům konkurenční výhodu (Klepek, 2018).

Vzhledem k tomu, že odpad je považován za surovinu pro budoucí využití, je jednou z hlavních výhod oběhového hospodářství to, že odpad téměř vůbec nevzniká, neboť je znovu přepracován. Další výhodou je možnost oddělit hospodářskou expanzi od těžby surovin, tato skutečnost zajišťuje částečnou nezávislost na dodávkách surovin. Dalším pozitivem může být odstraňování dodavatelského řetězce, v němž je zboží od výrobce přepravováno prostřednictvím mnoha prostředníků velice neefektivně. Výrobky jsou v důsledku toho dražší a škodlivější pro životní prostředí (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2020).

Cyklus v oběhovém hospodářství by měl být poháněn energií, jež pochází z obnovitelných zdrojů. Mezi zdroje takzvané čisté energie lze zařadit solární, vodní, větrné, geotermální a biopaliva. Schopnost snižovat znečištění okolního prostředí a také eliminace emisí skleníkových plynů, toto jsou výhody, které je možné spatřovat ve využívání energie pramenící z obnovitelných zdrojů. Odolnost systému by se měla neustále zvyšovat s tím, jak se bude snižovat závislost na těchto zdrojích (Macarthur, 2013).

3.2.1 Inovace v souvislosti s cirkulární ekonomikou

Kislingerová a kol. (2023) uvádí, že úzce propojené vazby panují mezi inovacemi a oběhovým hospodářstvím. Inovace jsou potřebné pro rozvoj cirkulární ekonomiky a ta je nezbytná pro udržitelnost, a to i v souvislosti s podnikovou potřebou vytvářet hodnotu. Inovace neboli technologický pokrok vytváří podmínky pro rozvoj cirkulární ekonomiky. Pokud by zavedené oběhové hospodářství neznamenal vyšší efektivitu, tak je pouze spojeno s vyššími náklady a v dlouhodobém horizontu neudržitelné. Pokud však jde o cirkulární ekonomiku ruku v ruce s inovacemi, přináší to pozitivní efekt.

Dle Kislingerové a kol. (2023) inovovalo v České republice v letech 2018 – 2020 57 % podniků. Nejmarkantnější výsledky vzniklé vlivem podnikových inovací bylo snížení spotřeby energie, materiálu či vody. Dalšími přínosy, podle autorů, byla také recyklace odpadu a materiálů jednak pro další vlastní užití, jednak pro prodej.

Pokud se podniky rozhodnou pro uplatňování principů cirkulární ekonomiky, tak je většinou hlavním důvodem tohoto rozhodnutí redukce nákladů. Mezi další cíle je možné zařadit také zvyšování prestiže podniku. Modernizace interních procesů je hlavním faktorem, díky němuž je možné snižovat náklady. Jsou to právě rozhodnutí malých a středních podniků vydat se cestou udržitelnosti a oběhového hospodářství, které vlivem svých investic napomáhají přechodu Evropy k udržitelnému rozvoji a zároveň si zajišťují vyšší konkurenceschopnost prostřednictvím konkurenční výhody. Principy cirkularity, které firmy uplatňují, například v podobě prodeje odpadu jiným podnikům napříč odvětvími zužují vztahy mezi jednotlivými subjekty a zároveň dostávají principy cirkulární ekonomiky z podnikové – mikroúrovně přes mezoúroveň až na úroveň makroekonomickou.

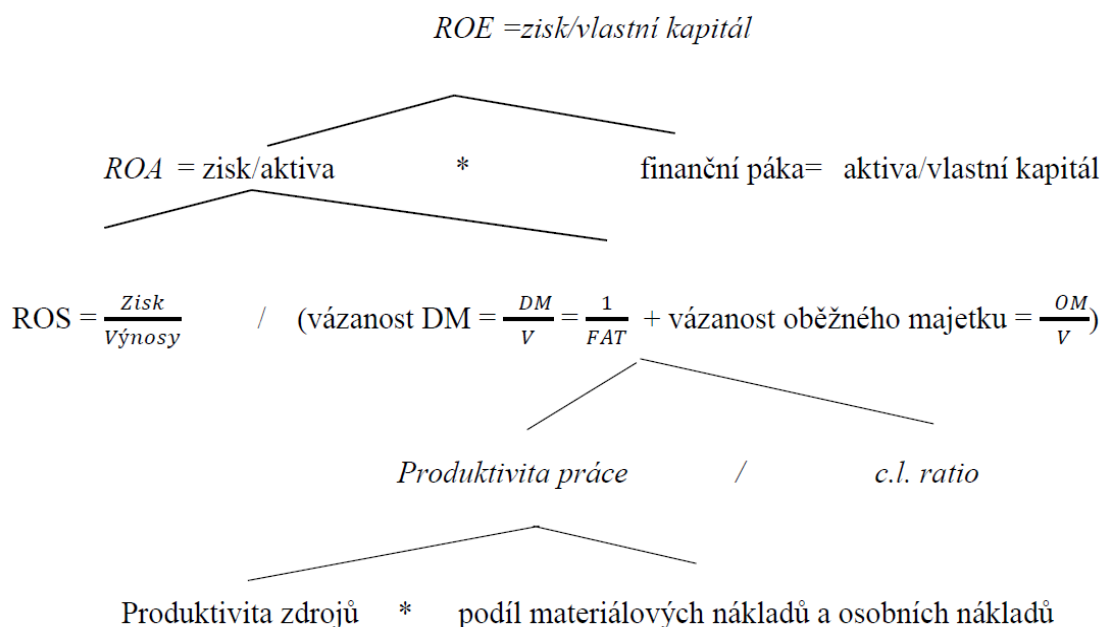
3.2.2 Indikátory cirkulární ekonomiky

Mezi indikátory, jež jsou v oblasti oběhového hospodářství sledovány lze, dle Kislingerové a kol. (2021), zařadit míru cirkularity materiálu, produktivitu zdrojů a další. Parametry míry cirkularity je možné sledovat jak na makroekonomické, tak i na mikroekonomické úrovni. Například indikátor produktivity zdrojů, který na makro úrovni hodnotí účinnost přírodních a materiálových zdrojů lze využít na mikro úrovni jako podíl výnosů podniku (výstup) a jeho materiálové spotřeby (vstup), vzorec (1).

$$RP = \frac{\text{Výnosy}}{\text{Materiálová spotřeba (v Kč nebo v t)}} \quad (1)$$

Jaký vliv má produktivita práce na podnikovou výkonnost lze zjistit přes údaje z finančních výkazů, a to za využití pyramidového rozkladu rentability vlastního kapitálu (ROE), jak uvádí Novotná (2022). Jedná se o rozšířený Du Pontův rozklad. Ten je zachycen na obrázku 4, ze kterého vyplývá, že produktivita práce, kapitálová intenzita, tak i účinnost dlouhodobého majetku jsou ovlivněny produktivitou zdrojů.

Obrázek 4 Pyramidový rozklad ukazatele ROE

Zdroj: Novotná (2022)

3.2.3 Společenská odpovědnost v souvislosti s cirkulární ekonomikou

Společenská nebo také sociální odpovědnost firem (CSR), se objevuje už na začátku 50. let 20. století, začala se již tehdy zabývat otázkami typu chudoba, znečišťování životního prostředí, nezaměstnanost. Tento pojem bývá často velice chybně zužován pouze na problematiku týkající se chování podniku z etického hlediska. Při řešení problematiky společenské odpovědnosti se dostává do popředí také pojem korporátní odpovědnost. Ta má, na rozdíl od společenské odpovědnosti, právní podstatu a stará se o to, aby společnosti, respektive jejich činnosti a produkty, byly v zájmu veřejnosti a neškodily jí. Slouží tedy k ochraně práv jednotlivců proti chování korporací. Na rozdíl od toho je společenská odpovědnost firem založena čistě na dobrovolnosti a měla by zapříčiňovat odpovědné chování organizací (Kislingerová a kol., 2008).

Účast zaměstnanců při přechodu na ekologicky smýšlející podnik není příliš populární. Navíc "silná" firemní oddělení, jako je obchodní oddělení nebo finance, se obvykle nezabývají otázkami typu firemní kultura, společenská odpovědnost nebo udržitelnost podnikání. Tyto otázky jsou v spíše v agendě oddělení marketingu, lidských zdrojů nebo CSR (Incien, 2018).

V podnicích se této problematice nevěnuje dostatečná pozornost. V zájmu reformy celé společnosti je třeba se oběhovým hospodářstvím zabývat. Součástí přechodu k oběhovému hospodářství je často i změna dodavatelsko-odběratelských vazeb, budování firemních značek nebo obchodních struktur. Participovat na této změně musí všichni, kteří jsou pro chod podniku důležití. Především je však zásadní, aby agendu určoval vrcholový management (Incien, 2018).

4 MOŽNOSTI MĚŘENÍ A KOMPARACE KONKURENCESCHOPNOSTI

Chce-li podnik zůstat schopný konkurovat na trhu svým soupeřům, je nezbytné, aby neustále monitoroval své náklady spojené s konkurenceschopností, a také její kvalitu, za tu lze považovat přidanou hodnotu, inovace, přístup k životnímu prostředí a exportní příležitosti. Náklady konkurenceschopnosti tvoří například náklady na práci, zdroje, kapitál a daňové náklady (Huggins a Thompson, 2017).

Aby mohla být problematika konkurenceschopnosti z hlediska mikroekonomie správně pochopena, je lepší se zaměřit na různé ukazatele, než se omezovat pouze na celkový zisk podniku. Tyto ukazatele jsou však na zisku závislé, neboť se z něho odvozují. Mezi tyto ukazatele jsou obvykle řazeny rentabilita vlastního kapitálu (ROE), či rentabilita aktiv (ROA). Pro firmy obchodovatelné na burze se využívají například ukazatele zisku na akcii, nebo lze využít ukazatele P/E ratio. Velmi významným kritériem působícím na hodnocení konkurenceschopnosti jsou zájmy toho, kdo samotné hodnocení provádí (Beneš, 2006).

Blažek a kol. (2008) vymezuje dva možné přístupy měření konkurenceschopnosti:

- Teorie, jež mají svůj základ ve finančních ukazatelích, nazývá autor teoriemi podnikového hospodářství. Jsou objektivně vyjádřitelné a také přesně měřitelné, neboť jsou v podobě ekonomických údajů, ty se nacházejí v ekonomických výkazech. Tato data, díky nimž lze vytvořit objektivní vnitropodnikové srovnání autor nazývá jako „tvrdá data“.
- Z pohledu teorie podnikového managementu jsou zkoumána data, která se nazývají „měkká data“. Velikou nevýhodou tohoto přístupu je, že tato data jsou obtížněji měřitelná a také se nedají snadno uchopit, protože se věnují lidem, jejich kvalifikaci a kreativitě.

Pro účely této diplomové práce bude využita teorie podnikového hospodářství, jakožto základní kritérium pro hodnocení konkurenceschopnosti.

Kislingerová a kol. (2014) uvádí, že konkurenceschopnost je možné měřit z tří různých pohledů. Prvním je měření konkurenceschopnosti podniku vůči jiným podnikům v dané zemi. Dalším úhlem pohledu je konkurenceschopnost domácího podniku vůči jeho konkurentům v zahraničí a poslední náhled na měření konkurenceschopnosti spočívá

v komparaci celého domácího hospodářství s hospodářstvím jiných zemí. Ať už je měření prováděno jakoukoli z těchto možností, je podle autorky nezbytné brát v potaz jednotlivé specifické postupy, které jsou pro konkrétní metodu typické, proto je vždy hodnocení z těchto tří možných perspektiv postaveno na zcela jiných základech.

Nyní budou představeny přístupy k měření konkurenceschopnosti nejen na odvětvové, ale i na podnikové úrovni, jimiž se práce bude dále zabývat a kterými bude měřena konkurenceschopnost napříč všemi zvolenými úrovněmi ekonomiky.

4.1 Finanční analýza

Cílem finanční analýzy je posoudit výkonnost podniku v kontextu jeho stanovených cílů a strategie uvádějí Palepu, Healy a Peek (2019). Autoři Černožorský a Teplý (2011) píší, že finanční analýza si klade za cíl, za pomoci speciálních metodických nástrojů, realizovat diagnózu finančního podnikového hospodaření. Dále s pomocí podrobného zanalyzování zhodnotit jednotlivé složky podnikového hospodaření a popřípadě odhalit možné problémy. Na což volně navazuje i Růčková (2015), ta uvádí, že finanční analýza je jakýsi systematický rozbor dat získaných z účetních výkazů. Dále přidává, že neustálá analýza a rozbor současné ekonomické situace je faktorem úspěchu každé firmy.

Holečková (2008) vysvětluje, že na finanční výkonnosti a pozici firmy závisí její finanční zdraví, které je vyhodnoceno právě nástroji finanční analýzy. Finanční zdraví je autorkou popisováno jako uspokojivá finanční situace podniku, která vychází především z rentability neboli výnosnosti podniku se vztahem k riziku. Finanční tíseň, jak dále uvádí autorka je opakem finančního zdraví podniku, v tomto případě se objevují nesnáze s peněžními toky a ani podniková likvidita není příznivá.

Jelikož je, podle Růčkové (2015), příprava potřebných materiálů pro správné rozhodování o fungování firmy hlavním cílem finanční analýzy a podklady pro správné rozhodnutí jsou v podnikovém účetnictví. V souvislosti s tím píší Krutina a Novotná (2014), že účetnictví je nejdůležitějším podnikovým zdrojem, jelikož poskytuje informace o reprodukčním podnikovém procesu. Na toto tvrzení navazuje Synek a kol. (2010) tím, že údaje pro vypracování finanční analýzy nejsou tvořeny pouze interními finančními výkazy, do nichž lze zařadit výkaz zisků a ztrát, rozvaha, výkaz cash flow, či například výroční zprávy. Krutina a Novotná (2014) dále píší, že data lze získat také z doplňujících informací, jež jsou dostupné buď v samotném podniku, nebo například na

kapitálovém trhu. K tomuto Synek a kol. (2010) přidává možnost využití externích údajů o jiných podnicích, které jsou dostupné například z materiálů ČSÚ či Obchodního rejstříku. Tyto informace podle autora slouží především pro srovnání podniku s jeho konkurenty, tedy k provedení benchmarkingu. Autor upozorňuje na nutnost uvědomění si, že se většinou jedná o historická data, jež neberou v potaz vliv inflace.

Existují dva základní nástroje finanční analýzy, jak uvádějí Palepu, Healy a Peek (2019), a to analýza poměrových ukazatelů a analýza peněžních toků. Poměrová analýza spočívá v posouzení, jak spolu souvisejí různé položky finančních výkazů firmy. Analýza peněžních toků umožňuje analytikovi zkoumat likviditu firmy a způsob, jakým firma řídí své provozní, investiční a finanční peněžní toky, vysvětlují autoři.

Synek a kol. (2010) považuje za hlavní techniky finanční analýzy rozbor absolutních ukazatelů (úbytek a přírůstek, či meziroční index), dále ukazatelů poměrových ty jsou součástí poměrové analýzy. Poměroví ukazatele jsou podílem dvou ukazatelů absolutních, dodává autor.

4.1.1 Analýza absolutních ukazatelů

Analýzu absolutních ukazatelů, které jsou na jednotlivých řádcích účetních výkazů, je možné provést jako rozdíl mezi ukazateli v čase, podíl ukazatelů v čase či jako poměr jednotlivých ukazatelů k jednomu agregovanému ukazateli (Šiman a Petera, 2010).

Horizontální analýza

Porovnání jednotlivých položek účetních výkazů v čase, je dle Hrdého a Krechovské (2017) nejdůležitějším cílem této analýzy. Je sledován trend změn absolutních hodnot položek z minulých období a dle Sedláčka (2011) jsou sledovány i změny relativní, tedy procentuální. Změny účetních položek jsou, jak udává autor, analyzovány po řádcích horizontálně, proto tento druh analýzy získal název horizontální. Autor její využití připisuje především sledování vývojových trendů kapitálu a majetku.

Absolutní rozdílový ukazatel se analyzuje v jednom řádku příslušného účetního výkazu. Vývoj v průběhu sledovaného období se zjišťuje jako rozdíl hodnot běžného období a toho předcházejícího, je tedy zachycena změna položek v čase (Kubičková a Jindřichovská, 2015).

$$\text{Absolutní ukazatel změny} = \text{Ukazatel}_{i+1} - \text{Ukazatel}_i \quad (2)$$

Kde: i = pořadové číslo období (Kubíčková a Jindřichovská, 2015).

Index ukazatele vyjadřuje procentuální změnu určité položky v analyzovaném období proti období jinému.

$$\text{Index ukazatele} = \frac{\text{Ukazatel}_{i+n}}{\text{Ukazatel}_i} \times 100 (\%) \quad (3)$$

Kde: i = pořadové číslo období (Kubíčková & Jindřichovská, 2015).

Vertikální analýza

Autoři Knápková, Pavelková a Šteker (2013) píší, že základy vertikální analýzy spočívají v určení procentního podílu daných položek z příslušných účetních výkazů na jednotné základně, jež se bere jako 100%. Sedláček (2011) vidí jako výhodu této analýzy její nezávislost na meziroční inflaci.

4.1.2 Analýza poměrových ukazatelů

Poměrová analýza současné a minulé výkonnosti podniku poskytuje základ pro sestavení prognózy budoucí výkonnosti (Palepu, Healy a Peek, 2019). Kislingerová a Hnilica (2004) píší o jakési podobnosti vertikální a poměrové analýzy. Autoři však zdůrazňují fakt, že vertikální analýza vztahuje všechny položky k jedné společné základně. Oproti tomu analýza poměrových ukazatelů dává do vzájemného poměru jednotlivé konkrétní položky, přidávají autoři.

Poměrovou analýzu tvoří skupiny těchto ukazatelů:

- ukazatele rentability,
- ukazatele aktivity,
- ukazatele likvidity,
- ukazatele kapitálového trhu,
- ukazatele zadluženosti (Kislingerová a Hnilica, 2004).

Jelikož se tato práce v praktické části bude zabývat pouze skupinou ukazatelů rentability, bude nyní blíže přiblížena pouze tato skupina.

Ukazatele rentability

ROA – rentabilita aktiv (Return on Assets)

Tento ukazatel je jakýmsi základním parametrem rentability, poměřuje efekt celkově zapojeného majetku, kapitálu do podnikání. Obvykle je do čitatele dosazován zisk před zdaněním a úroky (EBIT), což umožňuje poměřit celková aktiva nejen ziskem, ale také s efekty, které s sebou přináší zhodnocení cizího kapitálu.

$$ROA = \frac{EBIT \text{ (zisk před úroky a zdaněním)}}{Aktiva} \times 100 \text{ [\%]} \quad (4)$$

(Krutina a Novotná, 2014).

ROE – rentabilita vlastního kapitálu (Return on Equity)

Pro investory a top management je návratnost kapitálu nejdůležitějším ukazatelem. Tento význam, je mu přikládán, protože se jedná o měřítko efektivity hospodaření s podnikovým kapitálem, který do podniku vložili vlastníci. ROE představuje hodnotu výdělku za jednu korunu investovaného vlastního kapitálu nebo také ekvivalentní procentní návratnost vlastníkům z jejich investice.

$$ROE = \frac{EAT \text{ (zisk po zdanění)}}{Vlastní kapitál} \times 100 \text{ [\%]} \quad (5)$$

(Higgins, 2016).

ROS – rentabilita tržeb (Return on Sales)

Ukazatel rentability tržeb je někdy také nazýván jako ukazatel odbytu. Udává ziskovost tržeb a jakousi schopnost podniku dosahovat zisku s určitou úrovní tržeb. Kolik korun zisku je získáno z jedné koruny tržeb. Ty mají znázorňovat tržní ohodnocení podnikové výkonnosti za dané časové období. Někdy bývají do čitatele zlomku umístěovány kromě tržeb také výnosy.

$$ROS = \frac{EAT/EBIT}{Tržby} \times 100 \text{ [\%]} \quad (6)$$

(Holečková, 2008).

ROCE – rentabilita dlouhodobých zdrojů (Return on Capital Employed)

Tento poměrový ukazatel se označuje také jako rentabilita investovaného kapitálu, jmenovateli obsahuje všechny dlouhodobé finanční prostředky, které byly do

podniku investovány akcionáři a věřiteli. Slouží k hodnocení dlouhodobého investování podniku (Dluhošová, 2010).

$$ROCE = \frac{EBIT}{\text{Pasiva} - \text{krátkodobé cizí závazky}} \times 100 \text{ [\%]} \quad (7)$$

ROCE je velice podobný ukazateli ROA. Rozdíl je v tom, že ROA měří výnosnost celkového kapitálu, zatímco ROCE se udává pouze výnosnost dlouhodobého kapitálu (Suchánek, 2007).

4.2 Hrubá přidaná hodnota

Hrubý domácí produkt (HDP) vyjadřuje celkové hodnoty statků a služeb v peněžních jednotkách, jež byly nově vytvořeny v daném období na určitém území. Díky němu je možné stanovit výkonnost ekonomiky. Hrubý domácí produkt i hrubá přidaná hodnota (HPH) patří do skupiny ukazatelů z tzv. systému národních účtů, ten zachycuje jednotlivé ukazatele ve vzájemném souladu a provázanosti (Český statistický úřad, 2023).

Dle Českého statistického úřadu (2015) je HDP z hlediska strany nabídky určován hrubou přidanou hodnotou a také saldem daní z produktů a dotací na ně. Samotná hrubá přidaná hodnota odráží souhrnnou výkonnost odvětví, a lze ji tedy označit jako „čistého“ ukazatele výkonnosti ekonomiky. Echaudemaison (1995) popisuje přidanou hodnotu jako bohatství, jež je vytvořeno během určitého období v podniku nebo odvětví.

Existují tři způsoby jeho výpočtu, a to výrobní metodou, výdajovou metodou a důchodovou metodou. Výrobní metodou se HDP počítá jako suma hrubých přidaných hodnot odvětví, která je navýšena o saldo daní a dotací k produktu a dovozu (Jílek a Moravová, 2007). Jedná se o vyrovnávací položku národního účtu výroby, ve kterém se na straně zdrojů zachycuje produkce a na straně užití je mezipotřeba. Hrubá přidaná hodnota tedy představuje rozdíl mezi produkcí a mezipotřebou (Český statistický úřad, 2023).

4.2.1 Účetní přidaná hodnota

V kratším časovém období je možné využít účetní přidanou hodnotu, ta je jakýmsi základem odhadování hrubého domácího produktu výrobní metodou (Jílek, 2005). Účetní přidanou hodnotu je možné definovat jako nárůst hodnoty vytvořené produkce nebo prodaného zboží vůči hodnotě vstupů materiálu, energie a služeb nebo také zboží při nákupu. Nárůst hodnoty je možný za pomoci kapitálových a pracovních zdrojů ve výrobních a obchodních procesech. Účetní přidaná hodnota je rozdílem výkonů

a výkonové spotřeby a následným připočtením obchodní marže, jak je zachyceno ve vzorci (8) (Český statistický úřad, 2014).

$$\text{Účetní přidaná hodnota}^1 = (\text{Výkony} - \text{Výkonová spotřeba}) + \text{Obchodní marže} \quad (8)$$

(Český statistický úřad, 2014).

Přidanou hodnotu je možné využít pro analytické výpočty dalších ukazatelů, s jejichž pomocí je možné hodnotit konkurenceschopnost. Jedná se například o její využití při výpočtech produktivity (Synek, 2003).

4.3 Produktivita práce

Vltavská a Sixta (2011) uvádějí, že měření produktivity je jednou ze složek hospodářské analýzy. Nejsnazší měření produktivity, dle autorů, vychází z produktivity práce. Pomocí tohoto hospodářského ukazatele je možné provádět dynamické měření ekonomického růstu, konkurenceschopnosti a v neposlední řadě také životní úrovně, vysvětlují dále autoři. Autoři přidávají, že s jeho pomocí je možné vysvětlit základní ekonomické opodstatnění, které je nezbytné pro hospodářský růst a sociální rozvoj.

Podle stupně agregace lze, dle Klečky a Matějky (2004), rozdělit produktivitu na mikroekonomickou produktivitu, jež je měřena ve vztahu ke konkrétnímu podniku a makroekonomickou produktivitu, která se zjišťuje za ekonomiku daného státu, tedy národní ekonomiku.

Dle Hyršlové a Klečky (2008) je možné definovat produktivitu jako účinnost nebo také výrobní efektivnost, s níž jsou využívány výrobní faktory, vstupy ve výrobních procesech. Tento vztah lze obecně vyjádřit dle vzorce (9).

$$\frac{\text{Výstup}}{\text{Vstup}} \quad (9)$$

Vaněček (2000) označuje produktivitu jako relativní ukazatel, proto je možné ji využít při porovnání v různých časových obdobích napříč podniky. Autor dodává

¹Podrobný vzorec výpočtu: *Účetní přidaná hodnota = (Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb + Změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby + Aktivace + Tržby za prodej zboží) - (Spotřeba materiálu a energie + Služby + Náklady vynaložené na prodané zboží)*

možnost užití ukazatele pro porovnání s podnikovými normami. Podle Synka a kol. (2009) je faktorem, který má významný vliv na produktivitu práce vybavenost práce kapitálem, tedy technologií. Konkrétně produktivitu práce je možné charakterizovat jako hrubou přidanou hodnotu nebo hrubý výstup na pracovníka nebo také na odpracovanou hodinu (O'Mahony, 2010). Produktivitu práce je dle Novotné a Volka (2008) možné měřit dvěma způsoby, a to buď jako produktivitu práce založenou na produkci, nebo jako produktivitu práce z přidané hodnoty. V této práci bude pro měření produktivity práce využívána produktivita práce z přidané hodnoty, které se bude nyní věnovat.

4.3.1 Produktivita práce z přidané hodnoty

Prostřednictvím tohoto ukazatele je možné zjistit, jakou měrou je práce využívána k tvorbě přidané hodnoty. Chyby měření, dále změny vlastního kapitálu, organizační, efektivnostní i technické změny ve firmách i mezi nimi, úspory z rozsahu a využití kapacit, všechny tyto faktory mají určitý vliv a následně se projeví prostřednictvím změny produktivity práce. Tempo růstu produktivity práce z přidané hodnoty je oproti produktivitě práce založené na produkci méně závislé na změnách poměru práce a ostatních výrobních faktorů. Měření produktivity práce prostřednictvím přidané hodnoty je méně citlivé na substituci mezi výrobními faktory, tedy prací a kapitálem, než je tomu u měření produktivity práce, které je založeno na produkci (OECD, 2001).

Nejčastěji je produktivita práce měřena přidanou hodnotou na zaměstnance neboli produktivitou práce z přidané hodnoty, k dalším možnostem lze zařadit produktivitu práce na odpracovanou hodinu. Tento ukazatel, který je zachycen ve vzorci (10) říká, jak velkou přidanou hodnotu v penězích vyrobil v hodnoceném období jeden zaměstnanec firmy (Synek, 2003).

$$\text{Produktivita práce} = \frac{\text{Přidaná hodnota}}{\text{Průměrný přepočtený stav zaměstnanců}} \quad (10)$$

4.3.2 Produktivita práce ve vztahu k průměrné mzdě

Mezi produktivitou práce a průměrnou mzdou existuje jistá provázanost. Produktivita práce by měla růst dynamičtěji, než průměrné mzdy, kdyby tomu bylo naopak, rostla by podniku mzdová nákladovost, což by vedlo k poklesu jeho rentability (Novotná a Volek, 2008).

$$\frac{\text{průměrná reálná mzda}}{\text{produktivita práce}} \quad (11)$$

Jestliže je zlomek ze vzorce (11) větší než 1, průměrná reálná mzda roste dynamičtěji, než produktivita práce a pokud vyjde tento zlomek menší než jedna, tak roste rychleji produktivita práce (Novotná a Volek, 2008).

4.3.3 Možnosti zvyšování produktivity práce

Novotná a Volek (2008) uvádějí jako možnost zvýšení produktivity práce zvyšování celkové kvality lidského kapitálu, například prostřednictvím vzdělávání zaměstnanců. Neboť pouhé zvyšování vybavenosti práce kapitálem bez současného zvyšování kvality lidského kapitálu má pouze minimální dopady na celkový produkt, tvrdí autoři.

Košťuriak a Chal' (2008) ve své knize popisují příklad zvýšení produktivity jedné strojírenské firmy. Motivací bylo poznání, že bez ročního zvyšování produktivity přijde podnik o svou konkurenční schopnost, proto je nutné neustále zvyšovat produktivitu, a to jak ve výrobních, tak i v nevýrobních procesech. Vychovávat a rozvíjet zaměstnance a snažit se ovládat metody, jež využívají podniky, které jsou nejlepší ve svých oborech, uvádí autoři. Autoři píší, že podnik při postupu provádění změn vedoucích ke zvýšení produktivity považoval za důležité například zaměřit se na vzdělávání pracovníků, dále na odstranění plýtvání na pracovištích, snažil se o optimalizaci materiálových toků a standardizaci pracovišť. Pomocí implementace těchto kroků se firmě podařilo dosáhnout meziročního růstu výkonů se stejným počtem pracovníků a zároveň to vedlo ke snížení počtu přesčasů a v neposlední řadě i k redukci zásob, dodávají autoři.

5 CÍL A METODIKA

5.1 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je zhodnotit možnosti hodnocení konkurenceschopnosti podniků zařazených do technologicky méně náročného průmyslu, a to i v souvislosti s principy cirkulární ekonomiky. Dále porovnat konkurenceschopnost ve vybraném podniku v těchto souvislostech a navrhnout doporučení, která povedou k udržení konkurenceschopnosti. Práce vznikla jako součást řešení týmového projektu GAJU-129/2022/S.

5.2 Metodika sběru dat

Data a informace, jež byly nezbytné pro vypracování teoretické části této diplomové práce, vycházejí ze studia odborné literatury. Především se jednalo o knižní, ale využity byly také zdroje internetové, které se zabývaly především konkurenční schopností na různých úrovních ekonomiky, dále možnostmi jejího měření a v neposlední řadě také cirkulární ekonomikou.

Pro praktickou část diplomové práce byla data čerpána především na webových stránkách Českého statistického úřadu (ČSÚ), také webových stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (MPO), mimo jiné také na stránkách Obchodního rejstříku – Justice, stránkách společnosti Gerl, textilní úpravna a barevna, s. r. o., oficiálních stránkách Evropské unie (EU), také Evropské komise a v neposlední řadě z interních dat podniku. Pro první kapitolu z praktické části byly informace ohledně klasifikace ekonomických činností CZ-NACE čerpány na stránkách ČSÚ v sekci klasifikace, číselníky a v sekci Sustainability konkrétně Strategy for textiles na stránkách EU.

Data týkající se kapitoly věnované vybranému podniku byla zjišťována z webových stránek společnosti, dále po konzultaci s vedením podniku a také z výkazů zisků a ztrát a rozvah za jednotlivé roky, které jsou uveřejněny na internetových stránkách or.justice.cz.

Kapitola z praktické části, jež hodnotí konkurenceschopnost na jednotlivých úrovních ekonomiky, byla vypracována za použití dat dostupných na stránkách ČSÚ ze sekce databáze, registry, konkrétně byly využívány databáze národních účtů, z nichž byla využita data ohledně hrubé přidané hodnoty a počtu pracovníků. Pro výpočty poměrových ukazatelů byl využíván excelovský soubor, který je dostupný na stránkách

ČSÚ v sekci statistiky za High-tech sektor. Data za textilní průmysl byla čerpána na stránkách MPO, zde byla potřebná data nalezena v sekci panorama zpracovatelského průmyslu ČR.

5.3 Metodický postup

Během zpracovávání literární rešerše byl, po nastudování značného množství literatury, vytvořen souhrn nejdůležitějších informací, které jsou potřebné pro pochopení řešené problematiky v této diplomové práci.

V první kapitole praktické části nejprve došlo k vysvětlení klasifikace CZ-NACE, jak se v ní správně orientovat a jaká je její struktura. Následně byla vymezena odvětví, která lze zařadit do technologicky méně náročného průmyslu. Poté byl představen textilní průmysl a konec první kapitoly se zabývá problematikou cirkulárního hospodářství v rámci textilní výroby v EU.

Druhá kapitola praktické části je věnována vybranému podniku. Na jejím začátku je podnik stručně představen, a to i v historickém kontextu. Následující podkapitola přibližuje ekonomickou situaci podniku pomocí zvolených absolutních ukazatelů, jejich údaje byly čerpány z podnikových výkazů zisků a ztrát a také jednotlivých rozvah, přesný přehled položek i řádků, z nichž byly jednotlivé údaje čerpány je vidět v tabulce 1.

Tabulka 1 Přehled použitých položek z účetních výkazů

Položka	Zdroj
Provozní výnosy	VZZ ² řádky 01+02+20
Jiné provozní výnosy	VZZ řádek 23
Provozní výsledek hospodaření	VZZ řádek 30
Mzdové náklady	VZZ řádek 10
Vlastní kapitál	R/P ³ řádek 02
Základní kapitál	R/P řádek 03
Cizí zdroje	R/P řádek 23
Krátkodobé závazky	R/P řádek 45
Oběžná aktiva	R/A ⁴ řádek 37 (Netto)
Celková aktiva	R/A řádek 01 (Netto)
Zisk po zdanění (EAT)	VZZ řádek 55
Zisk před úroky a zdaněním (EBIT)	VZZ řádek 49 + 43

Zdroj: Vlastní zpracování

² VZZ – výkaz zisku a ztráty

³ R/P – rozvaha položky pasiv

⁴ R/A – rozvaha položky aktiv

Z těchto ukazatelů byly následně vypočteny vybrané ukazatele finanční analýzy, které mají sloužit k jakési představě o finančním zdraví podniku. Výpočty těchto ukazatelů byly provedeny podle vzorců z tabulky číslo 2. Jako analyzovaný časový úsek byl zvolen interval 3 let, konkrétně roky 2019, 2020 a 2021, neboť účetní závěrka za rok 2022 zatím nebyla k dispozici.

Tabulka 2 Metodika výpočtu jednotlivých ukazatelů finanční analýzy podniku

Ukazatel	Vzorec
Rentabilita vlastního kapitálu	$(EAT/vlastní\ kapitál)*100$
Čistý pracovní kapitál	$(oběžná\ aktiva - krátkodobé\ závazky)$
Zadluženost	$(cizí\ zdroje/celková\ aktiva)*100$
Běžná likvidita	$(oběžná\ aktiva/krátkodobé\ závazky)$
Průměrná mzda	$(mzdové\ náklady/počet\ zaměstnanců)$

Zdroj: Vlastní zpracování podle Sedláčka (2011) a Synka (2003)

A poslední část zmiňované kapitoly tvoří přístupy podniku k oběhovému hospodářství neboli cirkulární ekonomice. Zde byly zdrojem informací detailní rozhovory a konzultace s jednatelekou, účetní a energetikem firmy Gerl. Dále byl zanalyzován Energetický regulační věstník z důvodu zelených bonusů. Následně byly vypočítány výše jednotlivých sum zelených bonusů, které byly podniku vyplaceny společností OTE, a. s. za posledních 5 let. Vyplacené částky byly zjištěny v účetní závěrce společnosti Gerl. Zelené bonusy tvořily v podnikových výkazech položku jiné provozní výnosy, konkrétní řádek je v tabulce 1. Nejprve byly vypočteny celkové výnosy společnosti a následně bylo vypočítáno, jak velká část je tvořena zelenými bonusy.

Třetí kapitola praktické části této diplomové práce se zabývá hodnocením konkurenceschopnosti jednotlivých subjektů napříč úrovněmi ekonomiky. Hodnocení konkurenceschopnosti podniku, resp. podniků zabývajících se konečnou úpravou textilií, resp. textilního průmyslu, resp. technologicky méně náročného průmyslu byla analyzována prostřednictvím ukazatelů rentability a produktivity práce a souvisejících ukazatelů. Ukazatel hrubé přidané hodnoty, který vstupuje do výpočtů za sektor technologicky méně náročného průmyslu, byl ČSÚ vypočten výrobní metodou a je uveden v cenách roku 2015. Ukazatel, jenž udává počet zaměstnanců, je brán v úvazcích na plnou pracovní dobu. Z důvodu dostupnosti dat byly hodnoty jednotlivých ukazatelů za sektor technologicky méně náročného průmyslu vypočteny i za rok 2021. Data byla čerpána z databáze národních účtů na webových stránkách ČSÚ. Přidaná hodnota na

jednoho pracovníka byla počítána dle vzorce uvedeného v tabulce 3. Výpočty ukazatelů rentability za celý technologicky méně náročný průmysl byly spočítány formou váženého průměru. Váhy byly stanoveny na základě struktury přidané hodnoty. Tyto váhy byly počítány, aby výsledné hodnoty ukazatelů rentability byly vážené jednotlivým zastoupením podniků daného odvětví v celém technologicky méně náročném průmyslu. Metodiku výpočtů jednotlivých ukazatelů rentability zachycuje tabulka 3.

Tabulka 3 Metodika výpočtu vybraných ukazatelů na úrovni podniků z technologicky méně náročného průmyslu

Ukazatel	Vzorec
Produktivita práce	<i>(hrubá přidaná hodnota/počet pracovníků)</i>
Rentabilita aktiv	<i>(EBIT/aktiva)*100</i>
Rentabilita vlastního kapitálu	<i>(EAT/vlastní kapitál)*100</i>
Rentabilita dlouhodobých zdrojů	<i>(EBIT/dlouhodobý kapitál)*100</i>
Rentabilita tržeb	<i>(EAT/tržby)*100</i>

Zdroj: Vlastní zpracování podle Krutiny a Novotné (2014), Holečkové (2008) a Suchánka (2007)

Pro následující kategorie (podnik, textilní průmysl) výpočty všech ukazatelů probíhali obdobným způsobem, jako u výpočtů pro technologicky méně náročný průmysl. S výjimkou absence vah. Data o textilním průmyslu byla čerpána na stránkách MPO v sekci panorama zpracovatelského průmyslu. Přidaná hodnota pro podnik byla zjišťována jako účetní přidaná hodnota, která byla počítána podle vzorce (8).

U jednotlivých ukazatelů byla vypočítána i meziroční tempa růstu. Tempa růstu byla počítána jako hodnota v současném období/předchozí období. Všechny výše popsané záležitosti byly následně zachyceny v přehledných grafech a podrobně popsány.

Pro detailnější posouzení produktivity práce byla provedena komparace průměrných mezd napříč technologicky méně náročným průmyslem až po samotný podnik. K výpočtu průměrné mzdy v podniku byl využit vzorec z tabulky 2. Výsledná hodnota byla poté vydělena dvanácti, aby byla získána průměrná měsíční mzda. Pro podnik byl také konstruován graf, který zachycuje meziroční tempa růstu průměrné měsíční mzdy a produktivity práce.

6 CHARAKTERISTIKA PODNIKŮ ZAŘAZENÝCH DO TECHNOLOGICKY MÉNĚ NÁROČNÉHO PRŮMYSLU

V této kapitole bude nejprve představena klasifikace CZ-NACE a její členění, následně bude navázáno stručnou charakteristikou odvětví zpracovatelského průmyslu. Další podkapitola této části práce se bude zabývat konkrétními odvětvími, jež patří do zpracovatelského průmyslu a jsou klasifikována jako průmysl technologicky méně náročný. A v závěru kapitoly je charakterizován textilní průmysl.

6.1 Charakteristika odvětví podle NACE

Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE byla zavedena Českým statistickým úřadem v roce 2007 a nahradila tak Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností (OKEČ). Předlohou byla mezinárodní statistická klasifikace ekonomických činností a její zpracování proběhlo v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 1893/2006. Byla utvořena tak, aby brala v potaz technologický rozvoj za posledních 15 let a také hospodářské strukturální změny. CZ-NACE je složeno z části systematické, ta tvoří hierarchickou strukturu, dále vysvětlivek a metodologické příručky. Její struktura se skládá ze čtyř úrovní. První úroveň tvoří jednotlivé sekce, ty jsou označovány alfabetskými kódy, tento kód však není součástí kódu činnosti, tyto sekce jsou vyobrazeny v tabulce, která je umístěna v příloze A. Druhou úrovní jsou potom oddíly, jejich označení tvoří dvojčíselné číselné kódy. Úroveň třetí značí skupiny, těm je přidělen trojčíselný číselný kód. Poslední, tedy čtvrtou úroveň tvoří, podle popisu dle nařízení EU, třídy, pro jejich označení slouží čtyřčíselné číselné kódy (Český statistický úřad, 2007).

6.2 Zpracovatelský průmysl

Hlavní činností výrobních podniků je, jak již název napovídá, výroba, neboli produkce hmotných výrobků a s nimi spojenými různými službami. Tyto výrobní podniky je následně možné rozdělit podle stupně zpracování statků, které vyrábějí. Člení se na podniky zabývající se prvovýrobou, do této skupiny patří například rybářské, zemědělské, lesnické a těžební podniky, jež získávají suroviny přímo z přírodních zdrojů. Podniky druhovýroby, nebo také zpracovatelské podniky, tvoří druhou skupinu. Ty se zabývají zpracováním surovin, jež byly získány podniky prvovýroby a přeměňují je na další statky. Samostatnou skupinu tvoří podniky průmyslové, které fungují v prvovýrobě i ve zpracovatelské oblasti. Součástí skupiny podniků zpracovatelských jsou i textilní podniky (Synek a kol., 2010).

Dle klasifikace CZ-NACE, jak je patrné z tabulky 4, je možné zpracovatelský průmysl dále rozdělit do 24 oddílů, které nesou dvojmístné číselné označení od 10 do 33.

Tabulka 4 Klasifikace oddílů patřících do zpracovatelského průmyslu dle CZ-NACE

Sekce „C“ Zpracovatelský průmysl	
10	Výroba potravinářských výrobků
11	Výroba nápojů
12	Výroba tabákových výrobků
13	Výroba textilií
14	Výroba oděvů
15	Výroba usní a souvisejících výrobků
16	Zpracování dřeva, výroba dřevěných, korkových, proutěných a slaměných výrobků, kromě nábytku
17	Výroba papíru a výrobků z papíru
18	Tisk a rozmnožování nahaných nosičů
19	Výroba koksu a rafinovaných ropných produktů
20	Výroba chemických látek a chemických přípravků
21	Výroba základních farmaceutických výrobků a farmaceutických přípravků
22	Výroba pryžových a plastových výrobků
23	Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků
24	Výroba základních kovů, hutní zpracování kovů; slévárenství
25	Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení
26	Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení
27	Výroba elektrických zařízení
28	Výroba strojů a zařízení j. n.
29	Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů
30	Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení
31	Výroba nábytku
32	Ostatní zpracovatelský průmysl
33	Opravy a instalace strojů a zařízení

Zdroj: Český statistický úřad (2007)

6.3 Technologicky méně náročný průmysl

Eurostat vymezil v roce 2010 rozdělení odvětví, která spadají do zpracovatelského průmyslu, a to dle technologické náročnosti. Toto nové rozdělení je možné vyhledat v Klasifikaci ekonomických činností NACE Rev. 2. V českých podmínkách se jedná o verzi CZ-NACE. Zpracovatelský průmysl se dle nového členění dá rozdělit na high-tech, tedy odvětví s vysokou technologickou náročností, medium high-tech, zde se jedná o středně vysokou technologickou náročnost. Poté medium low-tech, které představuje středně nízkou technologickou náročnost a poslední skupinu tvoří low-tech, jež představuje nízkou technologickou náročnost. Na základě hlavní ekonomické činnosti

podle klasifikace CZ-NACE došlo k zařazení jednotlivých ekonomických subjektů do příslušné skupiny ze čtyř výše zmiňovaných (Český statistický úřad, 2016).

Pro další návaznost této práce je důležitá podrobná hierarchie skupin odvětví, jež jsou označena jako medium low-tech a low-tech. Jejich členění je zobrazeno v tabulce číslo 5.

Tabulka 5 Rozdělení zpracovatelského průmyslu podle technologické náročnosti

Medium low-tech odvětví zpracovatelského průmyslu
Gumárenský a plastikářský průmysl - Výroba pryžových a plastových výrobků (22)
Průmysl skla a stavebních hmot - Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků (23)
Metalurgický průmysl - Výroba základních kovů, hutní zpracování kovů; slévárenství (24)
Kovozpracující průmysl - Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků (25 bez 25.4)
Ostatní ekonomické činnosti medium low-tech odvětví (19, 33, 18.2 a 30.1)
Low-tech odvětví zpracovatelského průmyslu
Potravinářský a nápojový průmysl (10-11)
Textilní, oděvní a obuvnický průmysl (13-15)
Dřevozpracující a papírenský průmysl (16-17, 31)
ostatní ekonomické činnosti low-tech odvětví (12, 18 bez 18.2 a 32 bez 32.5)

Zdroj: Vlastní zpracování podle Českého statistického úřadu (2016)

Jak uvádí Ženka a kol. (2017) zajímavým faktem je také postupující trend restrukturalizace odvětví v případě venkovských regionů směrem k technologicky méně náročné průmyslové výrobě, která je tažena zpravidla low-tech odvětvími zpracovatelského průmyslu.

6.4 Textilní průmysl – Výroba textilií

Oddíl výroby textilií je v klasifikace CZ-NACE možné najít pod číslem 13. Podle druhu suroviny a také výrobní technologie, se dělí na výrobu pletenářskou, lnářskou, bavlnářskou a vlnářskou. Jedná se o proexportně zaměřené odvětví. Jednotlivé obory spadající pod oddíl výroby textilií jsou:

- 13.1 Úprava a spřádání textilních vláken a příze,
- 13.2 Tkaní textilií,
- 13.3 Konečná úprava textilií,
- 13.9 Výroba ostatních textilií (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2015).

Velice typická je pro tento segment průmyslu vzájemná provázanost jednotlivých technologických stupňů, a tudíž je nutná vzájemná kooperace podniků řadících se do odvětví textilního průmyslu. Některé části výroby jsou tvořeny tak zvaným zušlechťovacím stykem, nebo jsou realizovány prostřednictvím dovozu (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2015).

Jelikož podnik, který byl vybrán pro další zpracování této práce, patří do oboru konečné úpravy textilií, tak tento samotný obor bude následně také analyzován a nyní bude stručně představen. Dle klasifikace CZ-NACE Českého statistického úřadu (2007) třída konečné úpravy textilií zahrnuje činnosti, jako bělení a barvení textilních vláken, přízí, tkanin a textilních výrobků, včetně oděvů. Poté také apretaci, sušení, napařování, srážení, opravy, nesrážlivou úpravu, zušlechťování neboli také mercerování textilií a oděvů. Zahrnuje také bělení džínoviny, plizování a podobné práce s textiliemi, nepromokavou úpravu, potažení, pogumování nebo impregnaci oděvů nepocházejících z vlastní výroby, sítotisk na textilie i oděvy (Český statistický úřad, 2007).

6.5 Textilní průmysl EU v souvislosti s principy cirkulární ekonomiky

Evropská komise vypracovala Strategii EU pro udržitelné a oběhové textilní výrobky. Tato strategie obsahuje následující informace. Textilní a oděvní průmysl v EU je hospodářsky velice významný a má klíčové místo v oběhovém hospodářství (Evropská komise, 2022).

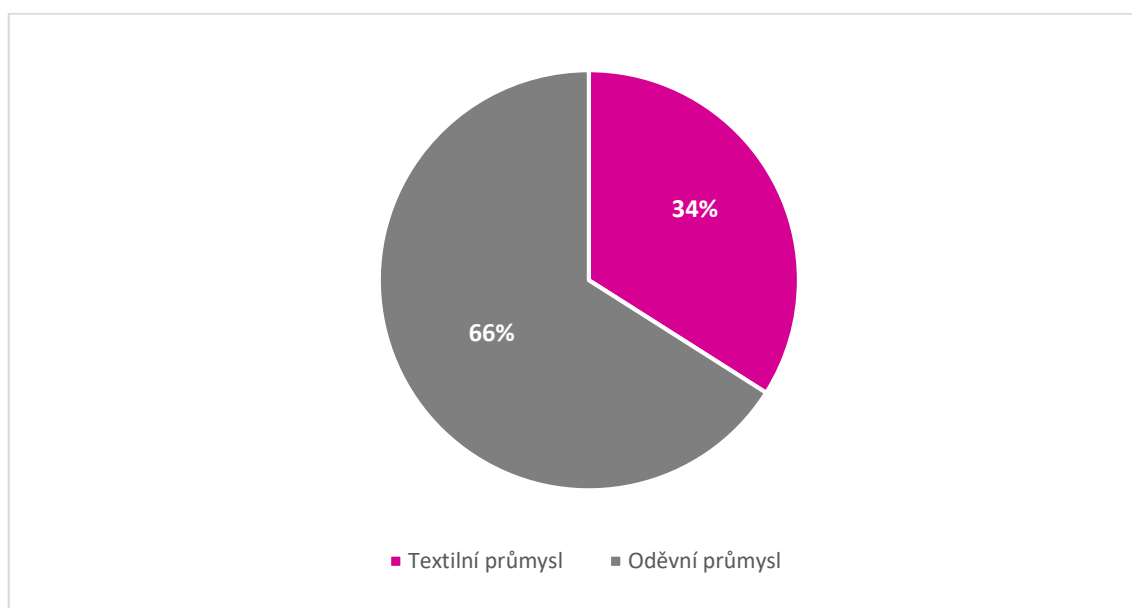
Tabulka 6 Vybrané ukazatele za textilní a oděvní průmysl v EU

	2019		2021	
	<i>Textilní průmysl</i>	<i>Oděvní průmysl</i>	<i>Textilní průmysl</i>	<i>Oděvní průmysl</i>
Obrat (mil. EUR)	88 800	72 800	81 600	65 300
Počet společností	50 947	108 758	48 343	94 591
Počet zaměstnanců	593 000	922 000	537 482	760 637

Zdroj: Vlastní zpracování dle EURATEX (2020) a EURATEX (2022)

V tabulce 6 jsou uvedeny klíčové údaje ohledně textilního a oděvního průmyslu EU. Graf 1 zobrazuje, procentuální podíl společností za jednotlivé sektory.

Graf 1 Procentní rozdělení textilního odvětví EU podle počtu společností v roce 2021

Zdroj: Vlastní zpracování dle EURATEX (2022)

Textilní odvětví EU tvoří především malé a střední podniky (MSP), takže je nezbytné, aby se staly odolnějšími, zejména pokud jde o dostupnost energie a surovin. Pro lepší představu zastoupení podniků, jež podnikají v oblasti textilního a oděvního průmyslu v EU je zachyceno v tabulce 7.

Tabulka 7 Zastoupení jednotlivých podniků podle velikosti v textilním a oděvním průmyslu EU za rok 2021

Velikost podniku (podle počtu zaměstnanců)	Část (v %)
Mikro podniky (0 – 9)	88,8
Malé a střední podniky (10 – 250)	11,0
Velké podniky (>250)	0,2

Zdroj: Vlastní zpracování dle EURATEX (2022)

Textilní ekosystém, během pandemie covid-19, ukázal svou kreativitu a vynalézavost, když v rekordním čase přeorientoval výrobní linky a dodal roušky a další ochranné pomůcky, které byly zoufale potřebné, avšak bohužel to nebylo v dostatečném množství (Evropská komise, 2022).

Z celosvětového hlediska životního cyklu má spotřeba textilu, jehož většina se do EU dováží, nyní třetí největší negativní dopad na využívání vody a půdy a čtvrtý největší negativní dopad na životní prostředí a změnu klimatu v EU. Rostoucí poptávka po oděvech navíc podporuje nešetrné využívání neobnovitelných zdrojů, jako je například výroba syntetických vláken z fosilních paliv (Evropská komise, 2022).

Tyto negativní dopady vyplývají z lineárního modelu, který při navrhování a výrobě oděvů často neupřednostňuje kvalitu, dlouhou životnost ani recyklovatelnost. Navíc se vyznačuje nízkou mírou opětovného využití, oprav a recyklace tkanin z jednoho vlákna na druhé. Vliv tohoto odvětví na životní prostředí dále zvyšují mikroplasty, které se ze syntetických tkanin a obuvi uvolňují ve všech fázích jejich životního cyklu (Evropská komise, 2022).

Dalším významným tématem této strategie je problém, že většina nekvalifikovaných zaměstnanců s nízkými mzdami v textilním průmyslu je tvořena ženami, takže zvýšení životaschopnosti dodavatelského řetězce má také významný vliv na rovnost žen a mužů. EU chce posílit globální hodnotové sítě a celosvětově podpořit cíle udržitelného rozvoje tím, že bude věnovat větší pozornost sociální a environmentální udržitelnosti (Evropská komise, 2022).

Textil byl v Akčním plánu pro oběhové hospodářství do roku 2020 a v aktualizaci průmyslové strategie EU pro rok 2021 označen za důležitý hodnotový řetězec výrobků s naléhavou potřebou a vysokým potenciálem pro přechod na udržitelnou a oběhovou výrobu, spotřebu a obchodní modely. Udržitelnost a oběhový charakter tohoto odvětví již patří mezi priority podniků, spotřebitelů a veřejných agentur v EU, ale posun je postupný, poměrně pomalý a ekologická a klimatická stopa tohoto odvětví je stále značná (Evropská komise, 2022).

EU má potenciál stát se světovým lídrem, pokud jde o nové technické pokroky, kreativní obchodní strategie a udržitelné a oběhové hodnotové sítě v oblasti textilu. To by textilnímu průmyslu umožnilo stát se odolnějším a konkurenceschopnějším, zlepšit pracovní podmínky v souladu s mezinárodními pracovními standardy a zajistit, aby hodnota textilu zůstala v ekonomice co nejdéle a snížit tak závislost na primárních surovinách. Textilnímu průmyslu by to rovněž umožnilo snížit ekologickou stopu textilu v průběhu jeho životního cyklu. Je nutné také prozkoumat nové trhy pro udržitelnější zboží a zlepšit svou přitažlivost pro talentovanou a zkušenou pracovní sílu. Inovativní podniky, originalita, odborné znalosti a vysoce kvalitní látkové zboží vždy pocházely z Evropy a mělo by tomu tak být i nadále, aby byla udržena konkurenceschopnost textilního odvětví EU (Evropská komise, 2022).

Strategie EU pro udržitelné a oběhové textilní výrobky, vydaná Evropskou komisí (2022), tedy stanovuje cíle a vize pro transformaci textilního odvětví, které zní takto:

„Do roku 2030 budou textilní výrobky uváděné na trh v EU disponovat dlouhou životností, budou recyklovatelné, ve velké míře vyrobené z recyklovaných vláken, bez nebezpečných látek a vyrobeny s ohledem na sociální práva a životní prostředí. Spotřebitelé budou mít z kvalitních a cenově dostupných textilních výrobků delší užitek, rychlá móda vyjde z módy a k dispozici budou široce dostupné ekonomicky výhodné služby opětovného použití a oprav. V konkurenceschopném, odolném a inovativním textilním odvětví ponese výrobci odpovědnost za své výrobky v celém hodnotovém řetězci, včetně chvíle, kdy se z nich stane odpad. Oběhový textilní ekosystém bude vzkvétat díky dostatečným kapacitám pro inovativní recyklaci vláken na nová vlákna, zatímco spalování a skládkování textilních výrobků bude omezeno na minimum.“

7 VYBRANÝ PODNIK – EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA, PŘÍSTUPY K CIRKULARITĚ

7.1 Základní informace o podniku

Firma GERL, textilní úpravna a barevna, s. r. o. (dále jen Gerl), má své sídlo v Hájích nad Jizerou v Libereckém kraji. Jedná se o rodinný podnik s dlouholetou tradicí. Podnik má velmi široké portfolio nabízených služeb. Nabízí celou řadu technologických úprav textilií. Jedná se především o barvení, apretaci, požehování, kalandrování, rolování, skládání a měření, klasifikaci a fixaci. Sortiment tkanin, na který se firma specializuje, tvoří zejména kepry, hedvábné tkaniny, pleny, košiloviny, lůžkoviny, bytový textil, technické tkaniny, sypkoviny, stanovky a plachtoviny, oděvní tkaniny a podobně (Gerl, 2023).

Firma byla založena v roce 1884 Franzem Gerlem. Tehdy se jednalo o bělidlo s úpravnou textilií. Bylo to období velikého rozmachu textilního průmyslu na Semilsku a v Podkrkonoší. Jelikož se podniku dařilo, byl později modernizován a došlo k rozšíření stávajícího bělidla o jigrovou barevnu a mercerizaci. Ve 30. letech 20. století se továrna začala specializovat pouze na práci ve mzdě. Tato specializace přetrvává v podniku i do dnes. V období druhé světové války byl provoz závodu utlumen a věnoval se především zakázkám pro armádu. V období totalitního režimu byl podnik znárodněn a zařazen do komplexu státního podniku Kolora Semily národní podnik, kde byl evidován jako Závod Kolora 08. Na začátku 90. let 20. století byla továrna v restituci navrácena pravnučce zakladatele firmy paní Gisele Horákové, za svobodna Gerlové. Ta se společně se svým manželem panem Jiřím Horákem rozhodla v provozu podniku pokračovat (Jakl, 2004).

Společnost Gerl má svůj majetek, tedy pozemky a budovy, v pronájmu od paní Gisely Horákové. Jednateli společnosti jsou manžel a dcera paní Horákové, tedy pan Jiří Horák a Gisela Horáková Zábranská. V podniku se snaží, aby bylo vše financováno převážně z firemních zdrojů. Některé stroje, ty nejstarší, jsou v provozu již od roku 1971. Konkrétně jde o fixační rámy a požeh, který se využívá při opalování tkanin. Výrobní postupy se v průběhu času, v reakci na změnu výrobních materiálů, především změnu složení barev a změnu parametrů, jež jsou vyžadovány od zákazníků, také vyvíjely. Došlo k uzavření provozů, jejich výroba nebyla označena za ekologickou. Důvodem zrušení provozu bělidla bylo nedostatečné naplnění výrobní kapacity. Dnes jsou k barvení využívány pouze barvicí stroje jiggry (Herclíková, 2021).

7.2 Ekonomická charakteristika

Pro ekonomickou charakteristiku podniku byla využita data absolutních ukazatelů, jež jsou v tabulce 8. Z nich byly následně vypočítány ukazatele, které poslouží k stručnému zhodnocení ekonomické situace a finančního zdraví podniku. K hodnocení je využito období posledních 3 let hospodaření podniku.

Tabulka 8: Přehled absolutních ukazatelů podniku Gerl

Ukazatele	2019	2020	2021
Provozní výnosy (v tis. Kč)	30 508	34 852	37 503
Provozní výsledek hospodaření (v tis. Kč)	1 232	2 822	397
Vlastní kapitál (v tis. Kč)	5 982	8 101	8 232
Základní kapitál (v tis. Kč)	608	608	608
Cizí zdroje (v tis. Kč)	9 721	9 833	10 294
Krátkodobé závazky (v tis. Kč)	9 721	9 833	10 294
Oběžná aktiva (v tis. Kč)	9 688	12 218	11 586
Celková aktiva (v tis. Kč)	16 199	18 083	18 681
Zisk po zdanění (EAT) (v tis. Kč)	926	2 090	130
Počet zaměstnanců (v osobách)	28	30	30

Zdroj: Vlastní zpracování

Jelikož je provozní výsledek hospodaření vytvářen hlavní podnikatelskou činností, pro niž byl podnik zřízen, měl by být v kladných hodnotách, aby byl naplňován smysl podnikání. V tabulce 8 je vidět, že provozní výnosy společnosti Gerl v průběhu sledovaného období rostly. Provozní výsledek sice mezi lety 2020 a 2021 poklesl, ale stále se jedná o kladný výsledek hospodaření. Hodnota vlastního kapitálu má rostoucí charakter. Základní kapitál má stále konstantní hodnotu. V tabulce 8 je zřetelně vidět, že položka cizích zdrojů je ve všech letech tvořena pouze krátkodobými závazky. Podnik v průběhu svého hospodaření nevyužívá možnosti financování prostřednictvím dlouhodobých závazků, tedy například bankovních úvěrů. Oběžná aktiva tvoří výrazný podíl na celkových aktivech v průběhu všech sledovaných let.

Tabulka 9: Přehled vybraných ukazatelů finanční analýzy podniku Gerl

Ukazatele	2019	2020	2021
Rentabilita vlastního kapitálu (v %)	15,48	25,80	1,58
Čistý pracovní kapitál (v tis. Kč)	-33	2385	1292
Zadluženost (v %)	60,01	54,38	55,10
Běžná likvidita (násobek)	1,00	1,24	1,13

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 9 jsou zachyceny hodnoty vypočtených ukazatelů. Prvním ukazatelem je rentabilita vlastního kapitálu, jejím detailnějším hodnocením a komparací se práce zabývá i v dalších kapitolách. Z tabulky 9 je patrný výrazný pokles této hodnoty v roce 2021. Způsoben byl pravděpodobně snížením hodnoty zisku po zdanění a naopak nárůstem hodnoty vlastního kapitálu v tomto roce.

Čistý pracovní kapitál je obecně příznivější, dosahuje-li kladných hodnot. V roce 2019 byla pro podnik Gerl jeho hodnota záporná, neboť hodnota krátkodobých závazků převyšovala hodnotu oběžných aktiv, jednalo se tedy o nekrytý dluh. Avšak v následujících dvou letech se hodnota poměrně významně zvýšila, což v praxi znamená, že je část oběžných aktiv kryta dlouhodobými zdroji. Podnik je tedy lépe schopný hradit své závazky. Z pohledu zlatého bilančního pravidla se jedná o neefektivní využití zdrojů, protože dochází k financování krátkodobého majetku dlouhodobými zdroji, které jsou pro podnik dražší variantou financování.

Ukazatel zadluženosti se pohybuje v rozmezí 54 % – 60 %, Růčková (2019) uvádí, že obecně platí, čím je hodnota vyšší, tím vyšší je riziko pro věřitele. Ale jak již bylo popsáno výše, podnik nemá žádné dlouhodobé závazky.

Posledním ukazatelem je běžná likvidita, která je parametrem hodnotícím okamžitou schopnost podniku splácet své krátkodobé závazky. Doporučená hodnota tohoto ukazatele, dle Růčkové (2019), je kolem 1,5. Podnik Gerl ji má o něco nižší, ale i tak se nachází poměrně v optimu.

7.3 Přístupy podniku Gerl k cirkularitě

V této podkapitole bude popsáno hospodaření podniku ve vybraných segmentech, které je založeno na udržitelnosti a dává tedy základ cirkulární ekonomice, která je v podniku uplatňována. Po detailním rozhovoru s vedením podniku, tedy paní jednatelkou, podnikovou účetní a energetikem, byly zjištěny informace ke každému z předem stanovených atributů cirkulární ekonomiky.

7.3.1 Odpadové hospodářství

Textilní odpad

První významnou složkou podnikového odpadu je odpad textilní. Nejprve bude pro lepší orientaci vysvětleno, jak tento druh odpadu vzniká. V poslední době obecně dochází k rostoucímu trendu snižování nákladů, z důvodu růstu cen. To znamená, že

podnikoví zákazníci kladou čím dál tím větší důraz na co největší výtěžnost z výrobního procesu. Vlivem toho v současnosti výrazně ubylo textilních zbytků a odpadu z výroby. Pochopitelně v rámci výrobního procesu, který se týká konečné úpravy textilií, nikdy nemůže docházet k 100% výtěžnosti. Neboť například okraje, začátky a konce látek nejsou hezky probarvené, tak jak by být měly. Nebo například vlivem procesů kompletace látek, přetáčení na menší, či naopak větší role, to vše je zdrojem nedokonalostí, které jsou z látek následně odstraněny. Tímto podniku vzniká textilní odpad.

Podnik se snaží vzniklé zbytky tvořící odpad prodávat. Prodejní cena je určena za 1 kg textilních zbytků a její výše je 20 Kč bez DPH. Textilní zbytky odkupují například šicí dílny, nebo výrobní podniky pro využití při údržbě provozu. V případě chráněných dílen jsou jim textilní zbytky věnovány formou daru. Veškerý bavlněný odpad, jenž podnik vyprodukoval a udržoval ve skladu, byl vyskladněn na začátku pandemie onemocnění covid-19, kdy byly šity bavlněné roušky. Pro bavlněný odpad na šití ochranných pomůcek si jezdili podniky i jednotlivci. Tak se v podniku zbavili veškerého bavlněného odpadu. U tohoto typu odpadu je naprosto evidentní uplatňování principů cirkulární ekonomiky. Co je pro jednoho odpad, to je pro druhého prvotní výrobní surovinou.

Chemikálie a odpad vzniklý výrobními procesy

Podnik disponuje takzvanými sedimentačními jímkami, do nichž je odváděn veškerý chemický odpad vzniklý při výrobních procesech. V těchto jímkách jsou bakterie, s jejichž pomocí zde probíhá jistý chemický proces, který reguluje množství tohoto odpadu. Zároveň dochází i k redukci chemicky škodlivých látek, které by jinak musely být neutralizovány chemickými procesy. Část odpadních vod, která byla zpracována bakteriemi a neusadila se na dně jímky, je regulovaným výtokem vypouštěna do řeky. Parametry tohoto výtoku jsou stanoveny Ministerstvem životního prostředí ČR. Od té doby, co je využíváno technologie s pomocí bakterií, je zpětně vypouštěná voda téměř čistá a zvýšil se i výskyt ryb v oblasti výtoku. Usazený sediment, jenž vznikl na dně jímek, je jednou do roka vybagrován a odvezen na skládku. Jímky byly vyváženy vždy v letních měsících v období technické odstávky (sanitace, údržba výrobních strojů apod.).

S využíváním bakterií pro redukci odpadu v jímkách společně s přechodem na novější verzi přepouštěcích systémů, sedimentu poměrně výrazně ubylo. Od zavedení

tohoto systému uplynul jeden rok a jímky zatím nemusely být vyvezeny. Pozitivní dopady jsou patrné, neboť za vývoz sedliny z jímky podnik platí přibližně 750 Kč za tunu odpadu včetně dopravy a práce.

EKO-KOM

Podnik Gerl patří do skupiny klientů společnosti EKO-KOM, a.s. Dle zákona č. 477/2001 Sb. o obalech, je každý, kdo prodává nebo distribuuje obalové nebo balené zboží povinen, se do 60 dnů od vzniku povinnosti přihlásit a postarat se o zpětný odběr odpadu. Společnost EKO-KOM zajišťuje tento zpětný odběr a likvidaci odpadu, proto je pro firmy nejjednodušší stát se jejich klientem (EKO-KOM, 2023).

Jejich klienti musí pouze evidovat množství použitých obalů, jež uvádí na trh a platit pravidelné poplatky. Poplatky jsou vypočítávány čtvrtletně na základě výkazu, v němž se evidují nakoupené obaly v tunách, které jdou přímo ke spotřebiteli. Podnik Gerl eviduje množství zakoupených strečových folií, izolep, krepových pásek, papírových tubic. A dále jsou ve výkazu evidovány obaly přijaté ze zahraničí, neboť ty jsou přivezeny do podniku a ten je uvádí na trh. Suma vyplácená společností EKO-KOM tvoří pro podnik čtvrtletně částku přibližně 250 Kč.

Recyklace odpadu

V průběhu výrobního procesu je občas nutné například zabalit role látek do folií a následně je opět vyjmout z tohoto dočasného obalu. Proto tedy vlivem průběhu výroby vzniká odpad hlavně v podobě strečových, ale i obyčejných folií a izolep. S tímto odpadem podnik nakládá následujícím způsobem. Nejprve je vše slisováno a následně vytríděno do tříděného odpadu.

Obecně se v podniku nejvíce třídí plasty a to i na jednotlivých pracovištích, kde jsou zaměstnanci vyškoleni k řádnému nakládání se svým odpadem.

Udržitelné materiály

Mezi udržitelné materiály lze z pohledu podniku zařadit vratné obaly, ve kterých jsou přepravovány a dodávány chemikálie. Konkrétně se v podniku Gerl jedná o vratné Polyethylenové (PE) sudy. Dále 1000 litrové kontejnery, které má podnik na zápůjčku a stále cirkulují. V neposlední řadě také využívání Euro palet.

7.3.2 Šetrnost výrobních procesů

V podniku probíhá celá řada zušlechťovacích a úpravných procesů od praní, apretace, barvení, kalandrování po rolování. Ekologicky nejnáročnějším podnikovým procesem je tzv. předúprava, kdy dochází k praní režných materiálů z tkalcoven. Při tomto procesu dochází k vypírání šlichty, která tvoří výraznou složku odpadních vod, jež putují do již dříve zmiňovaných odpadních jímek. Zároveň však je šlichta velmi bohatá na škrob a je tedy hlavní složkou potravy bakterií v jímkách. To znamená, že je velká část odpadu rozpuštěna díky práci bakterií. Proces barvení, v současnosti netvoří významný zdroj znečištění a je tedy ekologicky méně náročný. Barvy, které se v dnešní době využívají, jsou vyráběny v Evropské unii, a tudíž splňují náležitosti, které jsou dány příslušnými normami EU. Většina barvy se do látky absorbuje a vzniklé znečištění je pouze vizuální. Například pokud probíhá proces barvení ve všech 8 jiggrech (barvicí stroje) najednou, tak odpadní voda bude zbarvena příslušnou barvou, ale ekologicky to problém nepřináší.

Současným trendem všech firem je zefektivňování výroby, minimalizace nákladů a také dopadů na životní prostředí. Každá barva, kterou v podniku využívají, má svůj předpis, jak ji správně využívat, dávkovat a podobně. Firma se snaží proces barvení zkracovat, snižovat teplotu vody na minimální možnou, snižovat dobu praní, aby tak docházelo k úsporám vody i energie a zároveň minimalizaci množství odtékající odpadní vody. Je také možné konstatovat, že v posledních letech se podnik orientuje spíše na barvení za použití barev, které jsou sice dražší, ale také kvalitnější. Látky, jež jsou podnikem barveny, mají také vyšší kvalitu. Díky tomu mohl podnik zvýšit ceny svých služeb.

7.3.3 Energie z obnovitelných zdrojů

Zelené bonusy

Jedním ze způsobů, jak stát podporuje výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie, je takzvaný zelený bonus. Mohou ho získat majitelé malých vodních elektráren, elektráren na biomasu, větrných elektráren a také majitelé elektráren solárních. Výši zeleného bonusu každoročně určuje Energetický regulační úřad (Energetický regulační úřad, 2023).

Zelený bonus, který je vyplácen dodavateli energie z udržitelných zdrojů, funguje jako příplatek k tržní ceně elektřiny. Jeho výše se mění v závislosti na zdroji energie a na

tom, zda ji výrobce sám spotřebovává, nebo ji dodává do sítě. V prvním případě je příplatek výrazně vyšší než v druhém. Provozovatelé elektráren, kteří jsou zároveň plátcí daně z přidané hodnoty (DPH), mají od roku 2013 další výhodu. Na zelený bonus se již DPH nevztahuje (Energetický regulační úřad, 2023).

Avšak pro firmu Gerl nastala od 1. 1. 2023 společně s vydáním nového energetického regulačního věstníku změna, protože podle tohoto věstníku dochází k odebrání zelených bonusů malým vodním elektrárnám ve stávajících lokalitách. Pro společnost Gerl to znamená poměrně výrazný odliv peněžních prostředků. Je možné si zanalyzovat výkaz zisků a ztrát, kde je vyplácení zelených bonusů společností OTE, a. s. součástí položky ostatní provozní výnosy, konkrétně jiné provozní výnosy. V tabulce 10 jsou zobrazeny částky, jež byly podniku vyplaceny formou zelených bonusů za výrobu elektrické energie pomocí vodní elektrárny. Je vidět, že tvoří poměrně významnou část výnosů společnosti a podílely se tedy i na tvorbě zisku. Zelené bonusy budou figurovat ještě v podnikových účetních výkazech za rok 2022, který bude zároveň rokem posledním.

Tabulka 10: Zelené bonusy a celkové výnosy společnosti Gerl s.r.o. v letech 2017 – 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Zelené bonusy (v tis. Kč)	4 768	2 851	3 096	4 391	4 158
Výnosy celkem (v tis. Kč)	38 259	32 155	30 592	34 585	37 419
Podíl zelených bonusů na celkových výnosech	12 %	9 %	10 %	13 %	11 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Poměr zelených bonusů na celkových výnosech společnosti Gerl se v průměru pohybuje kolem 11 %. Jak je patrné z tabulky číslo 10, odebrání zelených bonusů znamená pro podnik opravdu významný odliv finančních prostředků, který se v následujících letech projeví na výsledku hospodaření společnosti.

Vodní elektrárna

Je velmi dobré, když firma využívá obnovitelné zdroje energie, ať už se jedná o vodní, větrné či například solární. Tato energie je nazývána, jako čistá energie a tím pádem i udržitelná. Její využívání je pro podnik pozitivní i z hlediska její image. Je poté vnímána veřejností jako více ekologická. Podnik Gerl vlastní malou vodní elektrárnu. Vyrobená elektrická energie je buď podnikem přímo spotřebována, anebo je dodána přes trafostanici do sítě. Téměř 100% přebytky elektrické energie vznikají v noci a o víkendech, kdy podnik nevyrábí a tudíž nic nespotřebuje. Tyto časy jsou však z hlediska výkupních cen méně ohodnoceny.

Významný vliv na provoz vodní elektrárny má také počasí a roční období. Pokud je v řece Jizeře, z níž je náhonem voda do elektrárny odváděna, vody málo, tedy průtok je menší než 1 kubický metr za vteřinu, tak musí být výroba energie zastavena. To znamená, že když v období letních měsíců bývá průtok kolem 0,7 kubického metru za vteřinu, tak podnik nemůže odvádět vodu a turbíny stojí. V jarních měsících, kdy je v řece dostatek vody, díky tání sněhu z horských oblastí a vydatným dešťům, se průtok v řece pohybuje kolem 15 kubických metrů za vteřinu.

Jak nákup, tak samotný prodej elektrické energie jsou finančně ohodnoceny. Výkupní ceny se zvýšily oproti minulým obdobím, ale se ztrátou zeleného bonusu, který zhodnocoval veškerou výrobu energie, to pro podnik neznamena zvýšení tržeb za dodanou energii.

Firma musí platit u distributora elektrické energie takzvaný rezervovaný výkon, jehož objem pro podnik je přibližně 400 kilowatt, což zároveň představuje i množství energie, které je podnik vodní elektrárnou schopen vyrobit. Rezervovaný výkon je placen fixně, tedy nezávisle na tom, kolik energie bylo podnikem ze sítě odebráno. Tedy zda byla odebrána celá placená suma energie, nebo jen její část. Pokud podnik vyrobí pomocí vodní elektrárny většinu energie, kterou spotřebuje při svém provozu a z rezervovaného výkonu spotřebuje pouze malou část, tak je tato část pro podnik velmi drahá. Je to způsobeno tím, že se malým počtem odebraných kilowatthodin dělí celková placená suma rezervovaného výkonu. Proto je pro podnik v současnosti, po odebrání zelených bonusů, které tuto ztrátu alespoň částečně kompenzovaly, a nižších výkupních cenách energie oproti nákupním, využívání vodní elektrárny z hlediska nákladů méně výhodné.

Na dodávky energie do sítě mají stanovenou předem nasmlouvanou cenu, která je vždy na jeden rok fixována. Za odebranou elektřinu platí společnost spotové ceny, tedy ceny podle burzy. V nichž je počítáno množství odebrané energie v každém okamžiku. A za každý měsíc přijde podniku fakturace s celkovou sumou. Gerl patří do skupiny podniků, kde jsou ceny energií zastropované, ale v současnosti jsou spotové ceny nižší, než je ona zastropovaná cena.

Společensky odpovědné jednání podniků je pro udržitelnost, lidskou společnost a ochranu životního prostředí žádoucí, avšak musí být pro podniky rentabilní a efektivní, aby nedocházelo k neúměrnému zvyšování nákladů, což by mělo negativní dopady na podnikovou rentabilitu a mohlo znamenat ztrátu konkurenceschopnosti. Podnik je totiž zakládán především za účelem zisku. Proto bude další kapitola této práce věnována právě prověření konkurenceschopnosti pomocí ukazatelů rentability, produktivity práce a souvisejících ukazatelů.

Příloha B této práce obsahuje fotografie společnosti.

8 KOMPARACE VYBRANÉHO SUBJEKTU S PODNIKY Z TECHNOLOGICKY MÉNĚ NÁROČNÉHO PRŮMYSLU

Tato kapitola praktické části diplomové práce se zabývá výpočty hodnot zvolených ukazatelů, které jsou provedeny za všechny výše popisované úrovně ekonomiky, tedy od podniků řadících se do technologicky méně náročného průmyslu, přes odvětví textilní výroby, až po samotný podnik. V druhé části této kapitoly bude provedena vzájemná komparace výsledků jednotlivých ukazatelů v rámci všech zkoumaných segmentů.

8.1 Hodnocení konkurenceschopnosti technologicky méně náročného průmyslu

V této části bude zhodnocena celková konkurenceschopnost podniků, jež jsou zařazeny do technologicky méně náročného průmyslu. Za rok 2020 byl jejich počet v České republice 154 176, z nichž největší část, téměř 94 % je tvořena mikro podniky, jak je uvedeno v analytických materiálech MPO. Tedy podniky s 9 a méně zaměstnanci. Konkurenceschopnost bude hodnocena jednak pomocí ukazatelů jako hrubá přidaná hodnota, počet zaměstnaných osob a produktivity práce, jednak také prostřednictvím zanalyzování ukazatelů rentability.

8.1.1 Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce na pracovníka

V tabulce 11 jsou zachycena data nasčítaných (agregovaných) hrubých přidaných hodnot a zaměstnaných osob za jednotlivé roky ze všech odvětví, jež patří do technologicky méně náročného průmyslu. Posledním ukazatelem je vypočtená produktivita práce na pracovníka neboli hrubá přidaná hodnota na jednoho pracovníka.

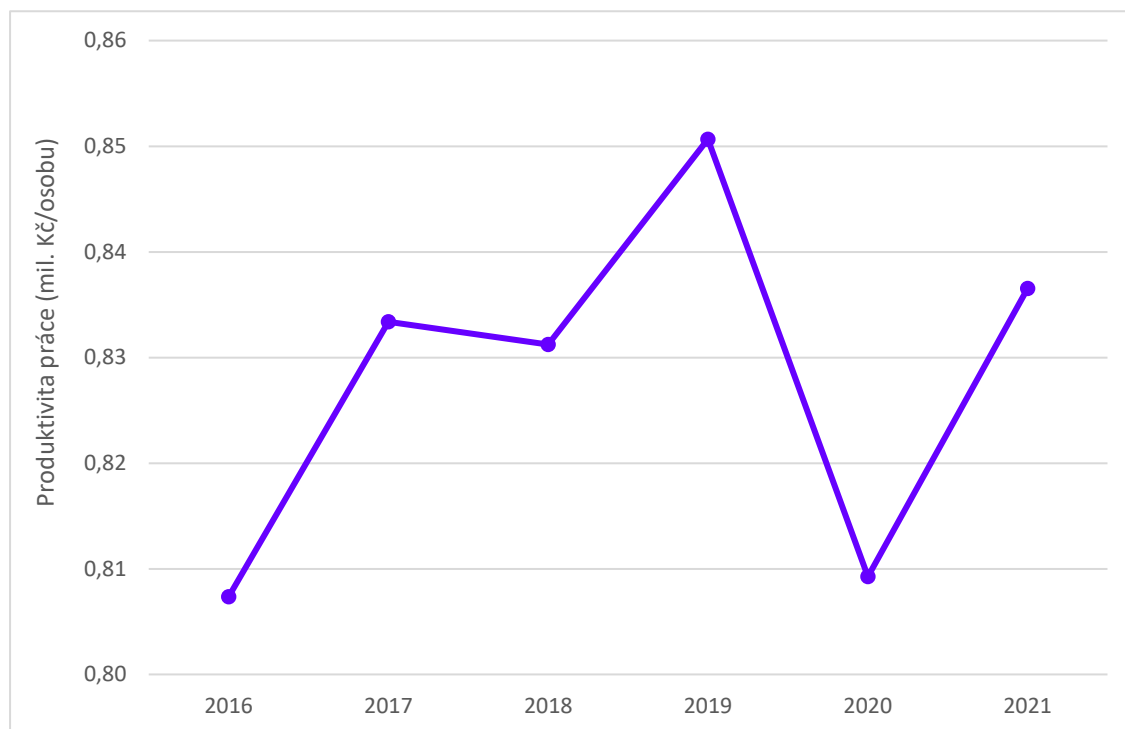
Tabulka 11 Agregované ukazatele podniků z technologicky méně náročného průmyslu

Ukazatel	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Přidaná hodnota (v mil. Kč)	580 176	602 524	599 127	611 022	563 067	587 056
Zaměstnanci úvazky na plnou pracovní dobu (v osobách)	718 617	722 991	720 773	718 289	695 789	701 768
Produktivita práce (mil. Kč/osoba)	0,807	0,833	0,831	0,851	0,809	0,837

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 2 je patrné, že produktivita práce v technologicky méně náročném průmyslu neměla jednoznačně rostoucí charakter. Výjimku tvořil rok 2018, kdy hodnota produktivity práce mírně poklesla.

Graf 2 Vývoj produktivity práce na jednoho pracovníka v letech 2016 – 2021 podniků z technologicky méně náročném průmyslu

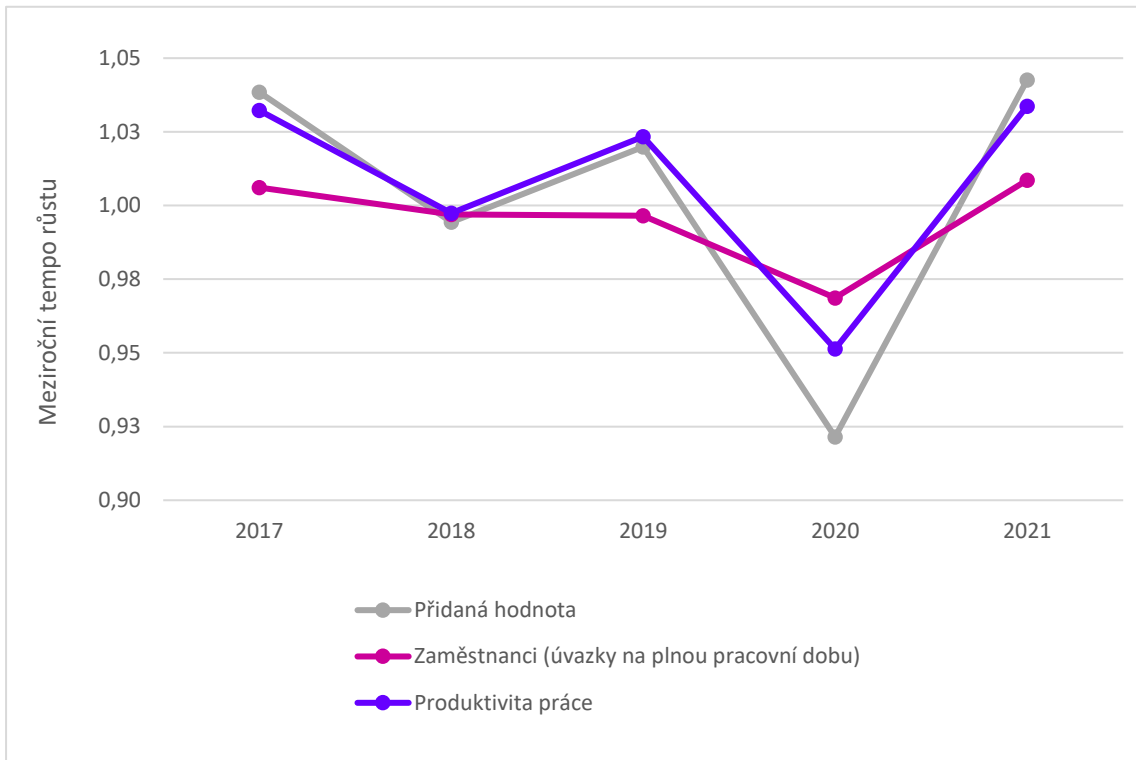

Zdroj: Vlastní zpracování

Poté mezi lety 2018 a 2019 získala produktivita práce, jak je vidět v grafu 2, opět rostoucí charakter a vyšplhala se na nejvyšší hodnotu za celé sledované období a to na hodnotu 850 tisíc Kč na pracovníka. Extrémní propad přinesl rok 2020, kdy zřejmě vlivem pandemie covid-19 snížila hodnota produktivity práce téměř o 5%. V tomto roce zaznamenala rapidní propad HDP skoro všechna odvětví z tohoto sektoru.

Rok 2021 s sebou přinesl opět nárůst produktivity, ta se, jak je patrné z grafu 2 vyšplhala dokonce na druhou nejvyšší hodnotu v průběhu sledovaných let. Podíl počtu zaměstnanců v průměru také opět vzrostl oproti roku předcházejícímu.

Graf 3 Tempa růstu jednotlivých ukazatelů podniků z technologicky méně náročného průmyslu v letech 2016 - 2021

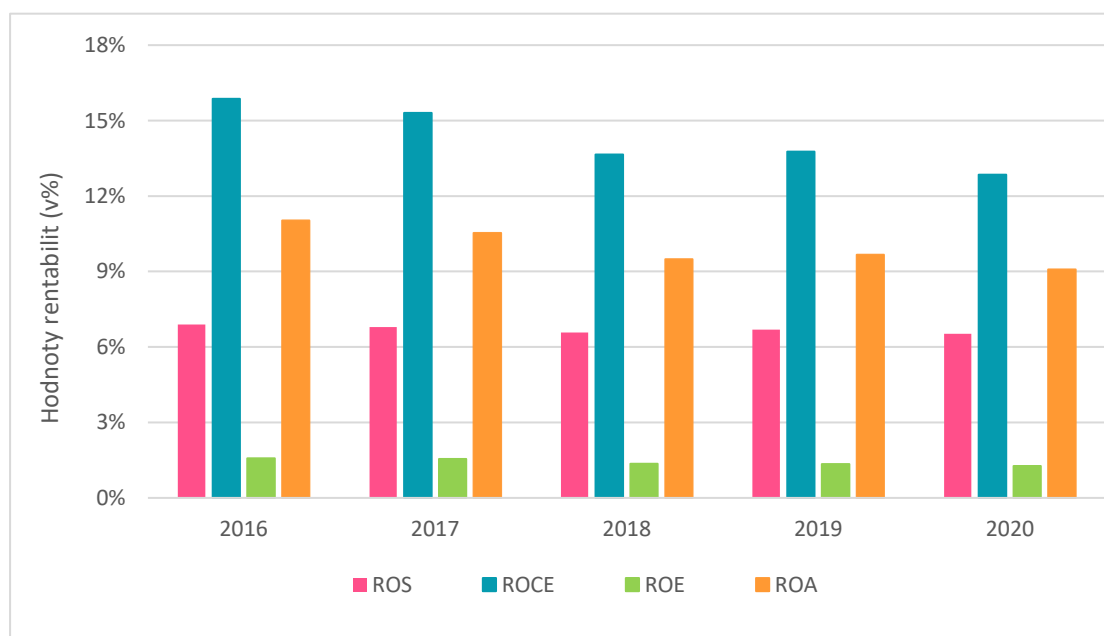
Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 3 lze vyčíst, díky tomu, že zobrazuje tempa růstu jednotlivých sledovaných ukazatelů, že nejméně se ve sledovaném období měnil ukazatel sledující počet pracovníků, protože se jeho hodnota pohybuje velmi blízko hodnoty 1, která vyjadřuje úroveň nulové změny. Naopak největší výkyvy za celou dobu analýzy vykazovala přidaná hodnota, která z velké část zapříčinila i onen nejvýraznější propad produktivity práce v roce 2020.

8.1.2 Ukazatele rentability

Pro lepší zhodnocení konkurenceschopnosti byly provedeny také analýzy poměrových ukazatelů, konkrétně ukazatelů rentability. Výsledky analýzy ukazatelů rentability za sektor technologicky méně náročného průmyslu jsou zobrazeny v grafu 4. Konkrétně v tomto sledovaném období jsou největší změny viditelné u ukazatele rentability dlouhodobého kapitálu. Pro lepší viditelnost meziročních změn v jednotlivých ukazatelích byl vytvořen graf 5, ten zachycuje meziroční tempa růstu ukazatelů.

Graf 4 Ukazatele rentability podniků z technologicky méně náročného průmyslu v letech 2016 – 2020

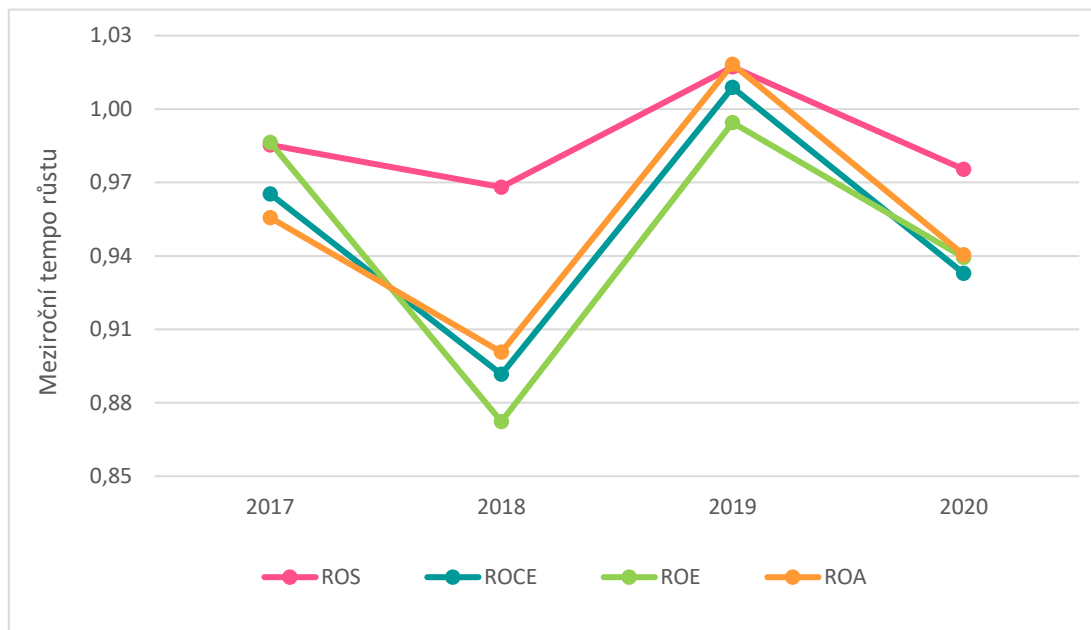

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafu 5 jsou zobrazena meziroční tempa růstu jednotlivých ukazatelů rentability. Nejstabilnějším ukazatelem byl ukazatel ROS, a to především díky tomu, že objemy tržeb se meziročně nijak zvlášť nelišily, neboť se hodnota meziročního tempa růstu pohybuje stále kolem hodnoty 1. V první polovině sledovaného časového rozmezí meziročně mírně klesala hodnota tohoto ukazatele. V roce 2019 hodnota ROS mírně vzrostla. Avšak v posledním období se křivka opět dostala pod hodnotu 1, což značí meziroční propad hodnoty ROS. Křivky ukazatelů ROA a ROCE jsou si velmi podobné a stejně jako ukazatel ROS zaznamenaly v roce 2019 nárůst hodnoty. Asi nejvýznamnější meziroční změnu je možné sledovat u ukazatele ROE, jenž meziročně v druhém sledovaném období zaznamenal veliký propad, a to o více než 12 %. U tohoto ukazatele

lze konstatovat, že jako jediný ze sledované skupiny po celou dobu analýzy klesal. Z počáteční hodnoty 1,57 % se dostal v posledním roce na úroveň 1,26 %.

Graf 5 Tempa růstu ukazatelů rentability technologicky méně náročného průmyslu v letech 2016 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování

8.2 Hodnocení konkurenceschopnosti podniků textilního průmyslu

Pro lepší představu zkoumaného segmentu podniků, které se díky svému předmětu podnikání řadí do skupiny podniků textilní výroby, bylo v roce 2020 v České republice evidováno 2 177.

8.2.1 Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce na pracovníka

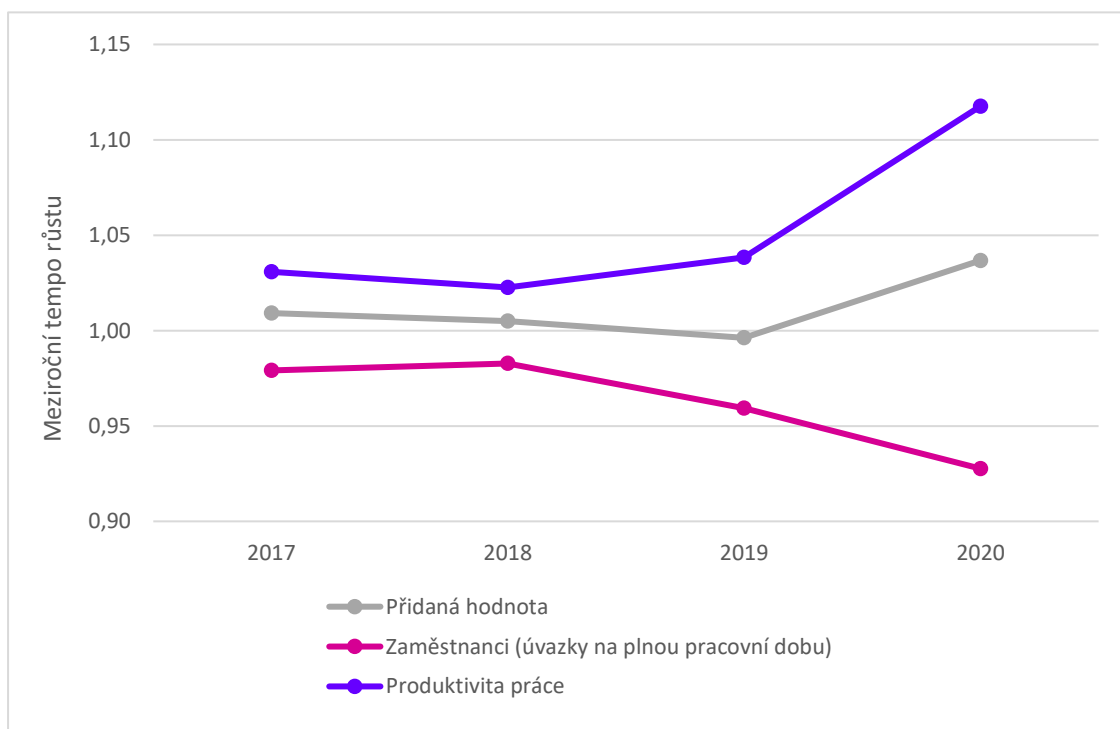
V tabulce 12 jsou zachyceny hodnoty ukazatelů za odvětví textilního průmyslu, zde již nebyly počítány vážené průměry. MPO ČR zveřejnilo na svých stránkách podrobnou analýzu zpracovatelského průmyslu, kde byla dostupná data přímo za odvětví textilního průmyslu. S jejichž pomocí mohlo dojít k dopočítání potřebných ukazatelů.

Tabulka 12 Ukazatele podniků textilního průmyslu

Ukazatel	2016	2017	2018	2019	2020
Přidaná hodnota (v mil. Kč)	14 315	14 446	14 518	14 463	14 995
Zaměstnanci úvazky na plnou pracovní dobu (v osobách)	23 972	23 470	23 065	22 128	20 527
Produktivita práce (mil. Kč/osoba)	0,597	0,616	0,629	0,654	0,730

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 6 lze vyčíst, že přidaná hodnota se v průběhu let v textilním průmyslu nijak výrazně nelišila, ale v roce 2020 je možné sledovat přibližně 5% nárůst hodnoty tohoto ukazatele. Zatímco přidaná hodnota mírně rostla, tak počet pracovníků měl stále více klesající charakter a v posledním roce sledování se jeho hodnota meziročně snížila nejvýrazněji, a to skoro o 8 %.

Graf 6 Tempa růstu jednotlivých ukazatelů podniků textilního průmyslu v letech 2016 – 2020

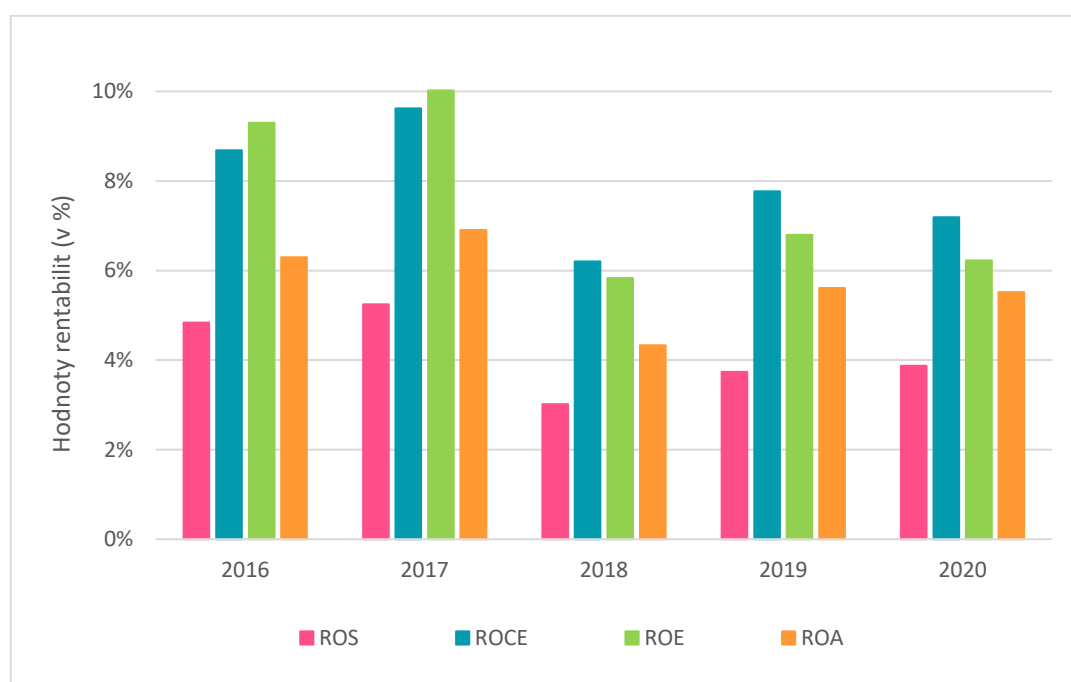
Zdroj: Vlastní zpracování

Produktivita práce na pracovníka meziročně rostla po celou dobu jejího sledování. Z grafu 6 je jasné patrné, že to zapříčinil rostoucí trend hrubé přidané hodnoty, neboť ta se ve vzorci pro výpočet produktivity práce vyskytuje v čitateli zlomku a současný pokles počtu pracovníků, který ve vzorci stojí ve jmenovateli zlomku a má klesající charakter.

8.2.2 Ukazatele rentability

V průmyslu zabývajícím se textilní výrobou je možné pozorovat, jak vyplývá z grafu 7, jisté změny ve vývoji ukazatelů, které měří rentabilitu. V grafu 7 je znatelné kolísání hodnot všech počítaných ukazatelů.

Graf 7 Ukazatele rentability podniků textilního průmyslu v letech 2016 – 2020

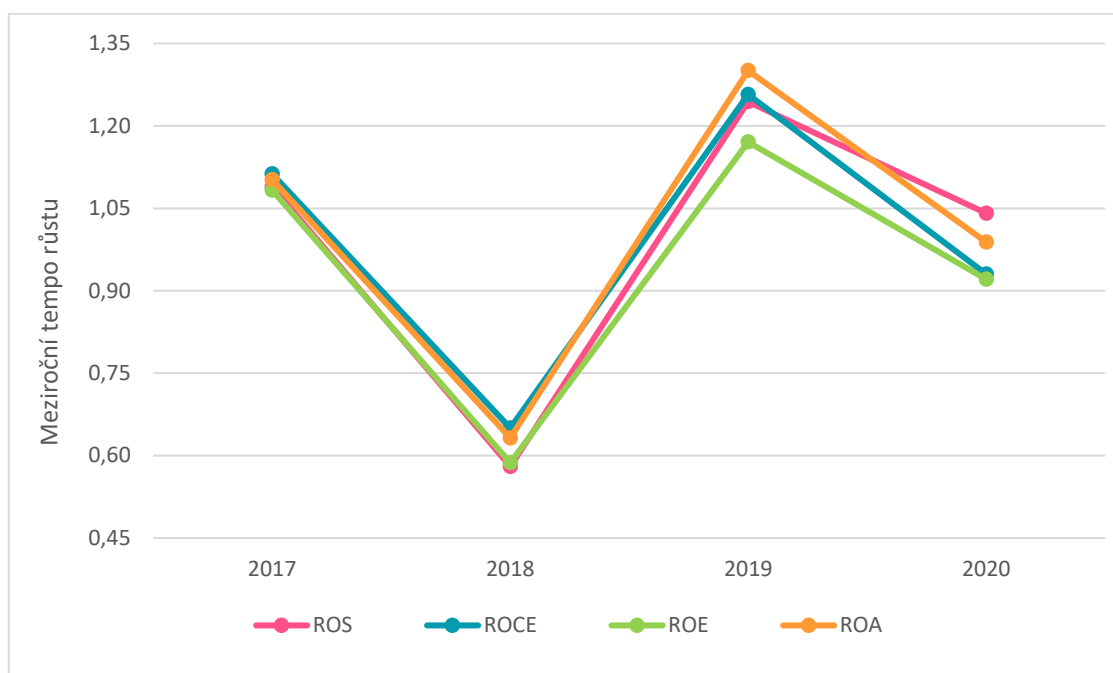

Zdroj: Vlastní zpracování

V prvních dvou letech, jak je patrné z grafu 7, dosahoval ukazatel ROE velmi vysokých hodnot pohybujících se kolem 10 %, což je velmi příznivá hodnota. Avšak na konci sledování, v roce 2020 poklesl na hodnotu přibližně 6 %. Tento pokles byl zapříčiněn klesajícími hodnotami zisku po zdanění, proti nimž negativně působil růst vlastního kapitálu. Nejnižších hodnot dosahoval ukazatel ROS. Maximální hodnota je 5,24 %, jež tento ukazatel dosáhl v roce 2017 a rok poté se ocitl ve svém minimu s 3 %. V následujících letech je možné pozorovat mírný nárůst hodnoty tohoto ukazatele. Na začátku měřeného období je významně vysoký i ukazatel ROCE, jež dosahuje nejvyšší hodnoty v roce 2017 a to konkrétně 9,61 %.

Podle grafu 8 je trend meziročního tempa růstu všech čtyř hodnocených ukazatelů rentability velmi podobný, odchylky je možné pozorovat v roce 2019. V prvním období je možné zaznamenat u všech čtyř ukazatelů přibližně 10% nárůst hodnoty. Poté následuje téměř 40% pokles všech ukazatelů. V roce 2019 nejvíce vzrostl ukazatel ROA, o 30 %, a to díky významnému zvýšení EBITu i aktiv.

Graf 8 Tempa růstu ukazatelů rentability podniků textilního průmyslu

Zdroj: Vlastní zpracování

V předposledním období, jak vyplývá z grafu 8, se nejméně zvýšila hodnota ukazatele ROE, a to o 17 %. V posledním analyzovaném období nastal pro všechny ukazatele pokles, nejmírnější je v podání ukazatele ROS a největší propad je možné zaznamenat u ukazatele ROE a ROCE, které spolu prostřednictvím položky vlastního kapitálu úzce souvisejí.

8.3 Hodnocení konkurenceschopnosti podniků zařazených do třídy konečné úpravy textilií (CZ-NACE)

Počet podniků, které se zaměřují svou výrobou na konečnou úpravu textilií, bylo v České republice v roce 2020 evidováno celkem 70.

8.3.1 Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce na pracovníka

V tabulce 13 jsou zachyceny ukazatele jedné třídy z odvětví textilního průmyslu, jež se zabývá konečnou úpravou textilií. Tato třída byla do hodnocení zařazena, protože

podnik, jenž bude hodnocen níže se do této třídy, dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, řadí. Dle údajů z tabulky 13, jež zobrazuje hodnoty za celý textilní průmysl, je patrné, že v této třídě je menší hodnota vypočteného ukazatele produktivity práce na pracovníka, než v předchozích dvou hodnocených segmentech.

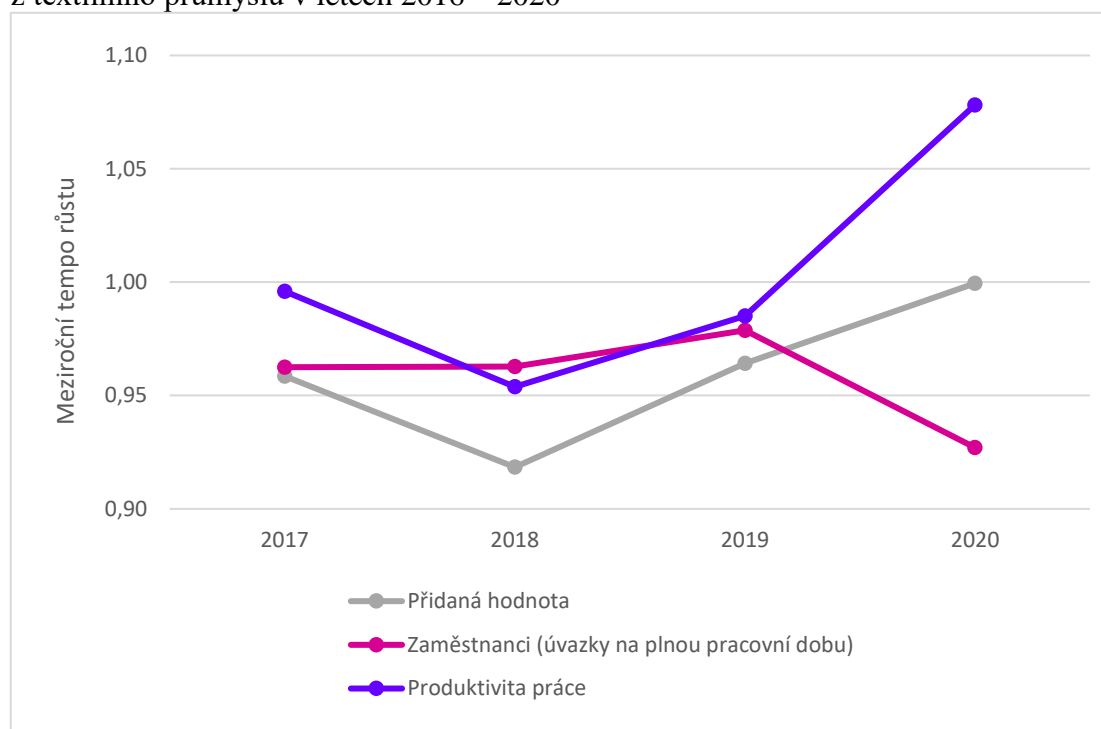
Tabulka 13 Ukazatele podniků patřících do třídy konečné úpravy textilií

Ukazatel	2016	2017	2018	2019	2020
Přidaná hodnota (v mil. Kč)	223,621	214,349	196,855	189,796	189,693
Zaměstnanci úvazky na plnou pracovní dobu (v osobách)	559	538	518	507	470
Produktivita práce (mil. Kč/osoba)	0,400	0,398	0,380	0,374	0,404

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak znázorňuje graf 9, tak produktivita práce v této třídě z textilního průmyslu ve všech třech prvních obdobích zaznamenala meziroční pokles své hodnoty. Nejvýznamnější pokles nastal v roce 2018 a šlo o pokles skoro 5%. Způsoben byl velmi markantním meziročním poklesem hrubé přidané hodnoty, ta poklesla o necelých 9 %, proti čemuž negativně působila i stagnace počtu pracovníků v této třídě. Avšak od posledního období je možné pozorovat výrazný meziroční nárůst křivky měřící tempo růstu produktivity práce, kdy meziročně vzrostla její hodnota o něco více než 7 %. Opět je možné určit příčiny tohoto růstu, které zachycuje graf 9. Jedná se o výrazný meziroční pokles počtu pracovníků v roce 2020, který s největší pravděpodobností zapříčinila koronavirová krize, kdy došlo k výraznému snižování počtu zaměstnanců důsledkem výrazného zpomalení ekonomiky. Avšak hrubá přidaná hodnota se v tomto období téměř nezměnila, neboť meziroční tempo růstu se pohybuje velmi blízko u hodnoty 1, která znamená nulovou změnu hodnoty.

Graf 9 Tempa růstu jednotlivých ukazatelů podniků třídy konečné úpravy textilií z textilního průmyslu v letech 2016 – 2020

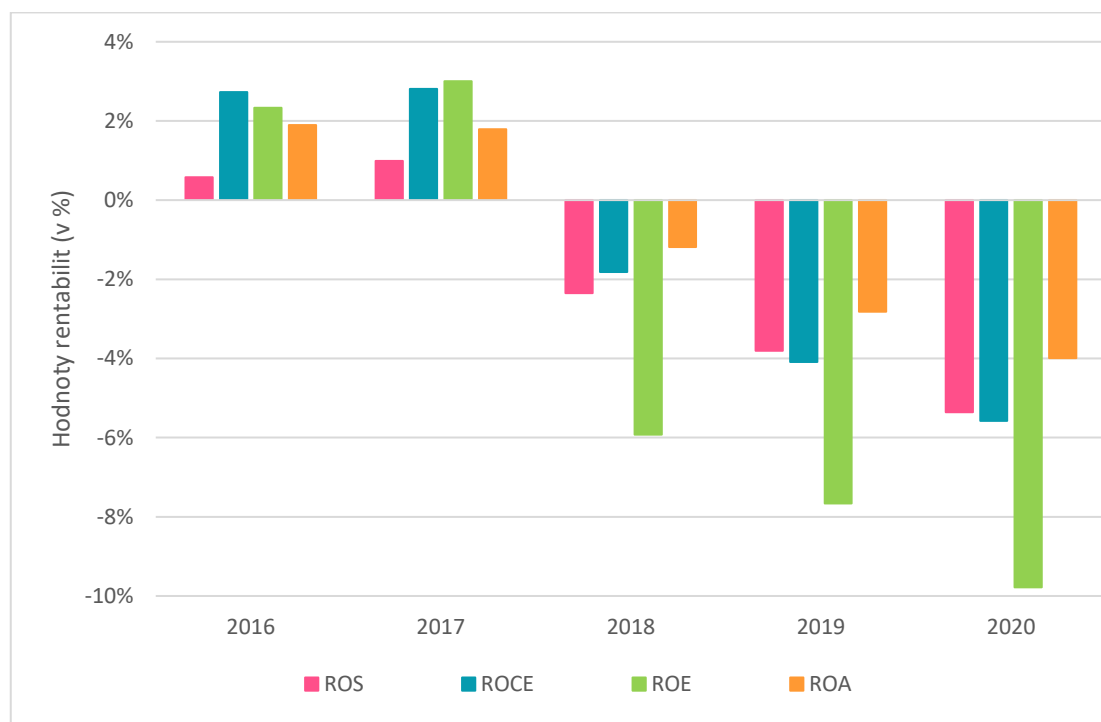
Zdroj: Vlastní zpracování

8.3.2 Ukazatele rentability

Vzhledem k tomu, že od roku 2018 až do roku 2020 vykazovala třída zabývající se konečnou úpravou textilií ztrátu, byly tím ovlivněny všechny ukazatele rentability, neboť všechny ve svých výpočtech mají v čitateli zlomku zisk, ať už EAT, nebo EBIT. Všechny záporné hodnoty rentabilit lze vidět v grafu 10. Ukazatel ROE se proto tedy v roce 2020 dostal až na hodnotu -9,8 %. Avšak v roce 2017 vykazoval maximum v hodnotě 3 %. Rentabilita tržeb však ani v letech 2016 a 2017, kdy byl vykazován zisk, nepřesáhla hodnotu 1 %.

V roce 2017 lze sledovat meziroční nárůst hodnot ukazatele ROS, které vzrostlo dokonce o 71 % své hodnoty, ROE o necelých 30 %. Ukazatele ROA a ROCE se v tomto období nijak výrazně neměnily. Rok 2018 znamenal pro všechny ukazatele meziroční úbytek jejich hodnoty. Největší úbytek hodnoty byl zjištěn u ukazatele ROS. V dalších letech se hodnoty všech rentabilit ještě více prohlubovaly do záporných hodnot, jak lze přehledně vyčíst z grafu 10.

Graf 10 Ukazatele rentability podniků třídy konečné úpravy textilií z textilního průmyslu v letech 2016 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování

8.4 Hodnocení konkurenceschopnosti podniku Gerl

Tato podkapitola analyzuje podrobněji konkurenceschopnost podniku Gerl.

8.4.1 Hrubá přidaná hodnota a produktivita práce na pracovníka

Z dostupných podnikových dat byla vypočítána takzvaná účetní přidaná hodnota, díky níž lze z hodnocení výkonnosti a s ní spojenou konkurenceschopností na makroekonomické úrovni přejít do sféry podnikové, tedy na úroveň mikroekonomickou.

Tabulka 14 Ukazatele podniku Gerl

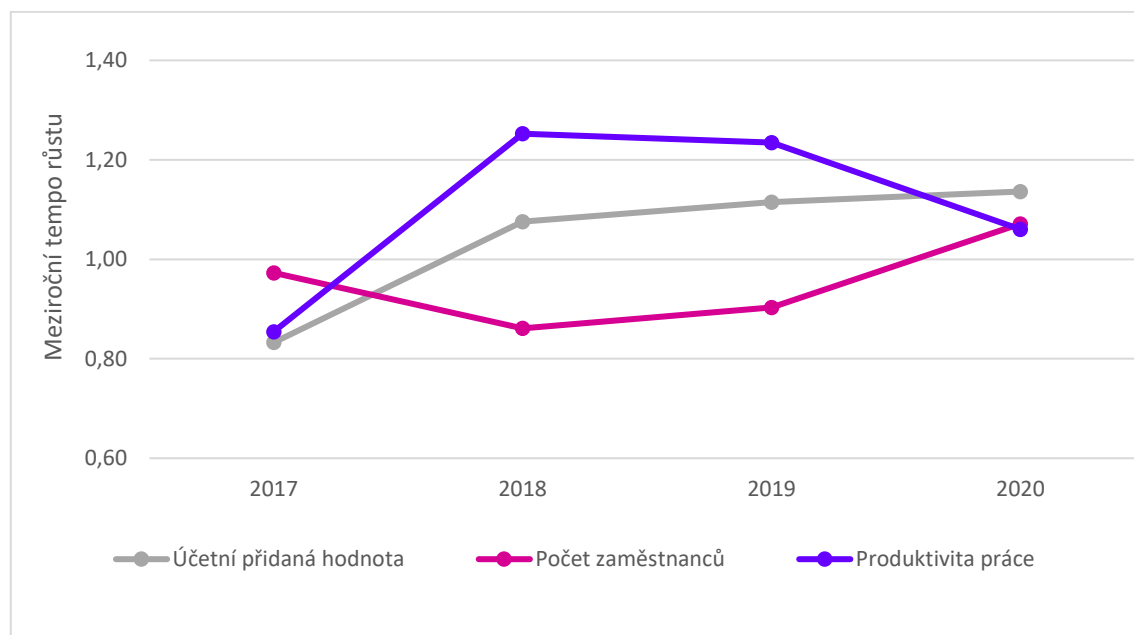
Ukazatel	2016	2017	2018	2019	2020
Účetní přidaná hodnota (v mil. Kč)	8,404	6,999	7,529	8,394	9,538
Počet zaměstnanců (v osobách)	37	36	31	28	30
Produktivita práce (mil. Kč/osoba)	0,227	0,194	0,243	0,300	0,318

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 14 obsahuje hodnoty všech ukazatelů, které budou dále popsány prostřednictvím grafu číslo 11, zobrazujícího meziroční tempa růstu. Z grafu 11 je možné vyčíst, že účetní přidaná hodnota se v prvním období, tedy mezi roky 2016 a 2017 snížila zhruba o 17%. Avšak od roku 2017 získala až do konce sledovaného období opět rostoucí charakter. Což se nedá říci o vývoji počtu zaměstnanců. Ten měl po celou dobu sledování klesající charakter. Od roku 2016 do roku 2019 poklesl počet pracovníků o 24%. Následující rok, rok 2020 však opět přinesl mírné zvýšení počtu zaměstnanců. Důvodem tohoto snižování bylo snížení počtu zakázek způsobené úbytkem počtu zákazníků.

Obě výše popisované křivky měly vliv na vývoj křivky ukazatele produktivity práce na pracovníka, její průběh značně kolísá. V grafu 11 si lze povšimnout, že při téměř neměnné hodnotě ukazatele počtu pracovníků a klesající křivce účetní přidané hodnoty pozorujeme v prvním pozorovaném období i pokles hodnoty produktivity práce. Díky této provázanosti je možné odvodit i změnu produktivity v období následujícím. Počet zaměstnanců měl meziročně klesající charakter, zatímco přidaná hodnota meziročně narůstala, důsledkem byl nárůst hodnoty produktivity práce o 25 %. Rok 2019 má opět stejnou charakteristiku, jako období předešlé, pouze se nárůst produktivity nepatrně zmírnil. V grafu 11 je vidět, že když se v roce 2020 zvýšil počet zaměstnanců a růst účetní přidané hodnoty zůstal v podobném tempu, jako v období předchozím, tak nárůst produktivity práce nebyl tak významný, jako v letech předcházejících.

Graf 11 Tempa růstu jednotlivých ukazatelů podniku Gerl v letech 2016 - 2020

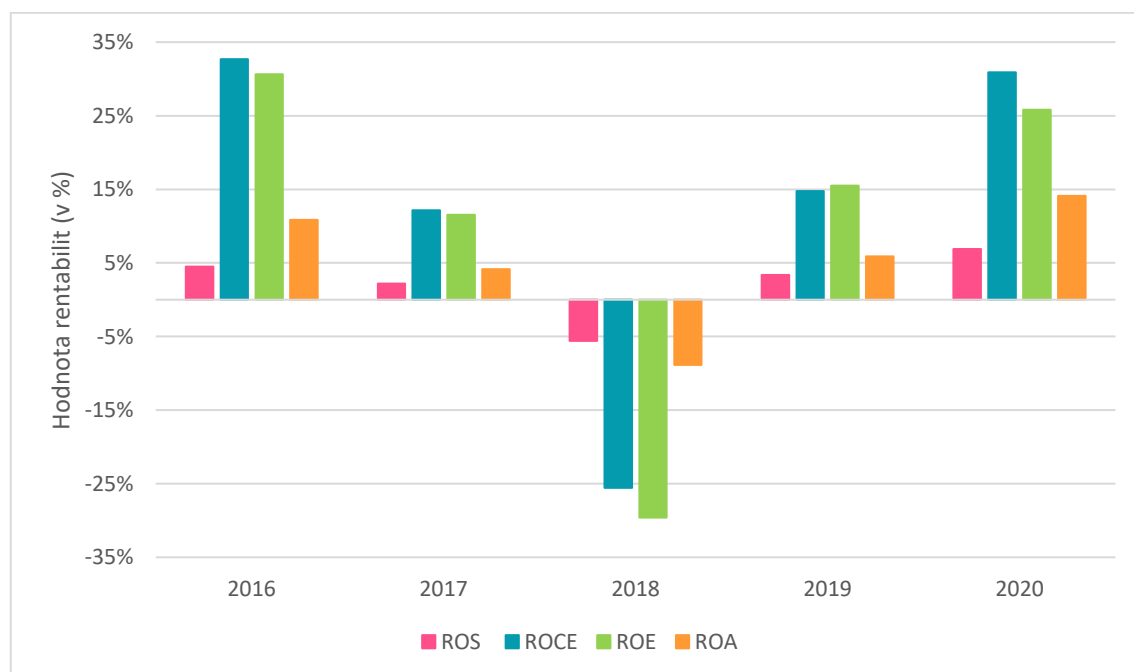

Zdroj: Vlastní zpracování

Ukazatele rentability

U počítaných rentabilit vybraného podniku nastala v roce 2018 stejná situace jako v případě třídy konečné úpravy textilií, kdy se všechny ukazatele dostali do záporných hodnot kvůli podnikem vykázané ztrátě. Ta vznikla nejspíše vlivem úbytku zakázek. Výroba byla v provozu pouze 3 nebo 4 dny v týdnu a zbylé dny byly zaměstnanci za 60 % mzdy doma. Také to byl špatný rok pro výrobu energie. Vlivem toho se snížila i výše tržeb za prodej elektrické energie a tedy i zelených bonusů. Její hodnota byla v roce 2018 o 1,4 mil. Kč nižší oproti roku 2020. Z grafu 12 jde vyčíst, že na začátku měření nabývaly hodnoty ukazatelů velice vysokých hodnot. Tyto hodnoty postupně v průběhu let klesaly, až se v již zmiňovaném roce 2018 dostaly do hodnot záporných, ale následně získaly opět rostoucí charakter. V roce 2019 se vzrostly hodnoty ukazatelů mírně nad hodnoty před rokem 2018. Rok 2020 sebou opět přinesl nárůst hodnot, přičemž některé se dostaly téměř na počáteční hodnotu roku 2016 a některé, například ROS a ROA, dokonce oproti roku 2016 dosáhly ještě vyšších hodnot. Nepatrný pokles proti počátečnímu roku zaznamenal ukazatel ROE, který z původní hodnoty necelých 31 % v roce 2019 vzrostl pouze na hodnotu 26 %.

Graf 12 Ukazatele rentability podniku Gerl v letech 2016 – 2020

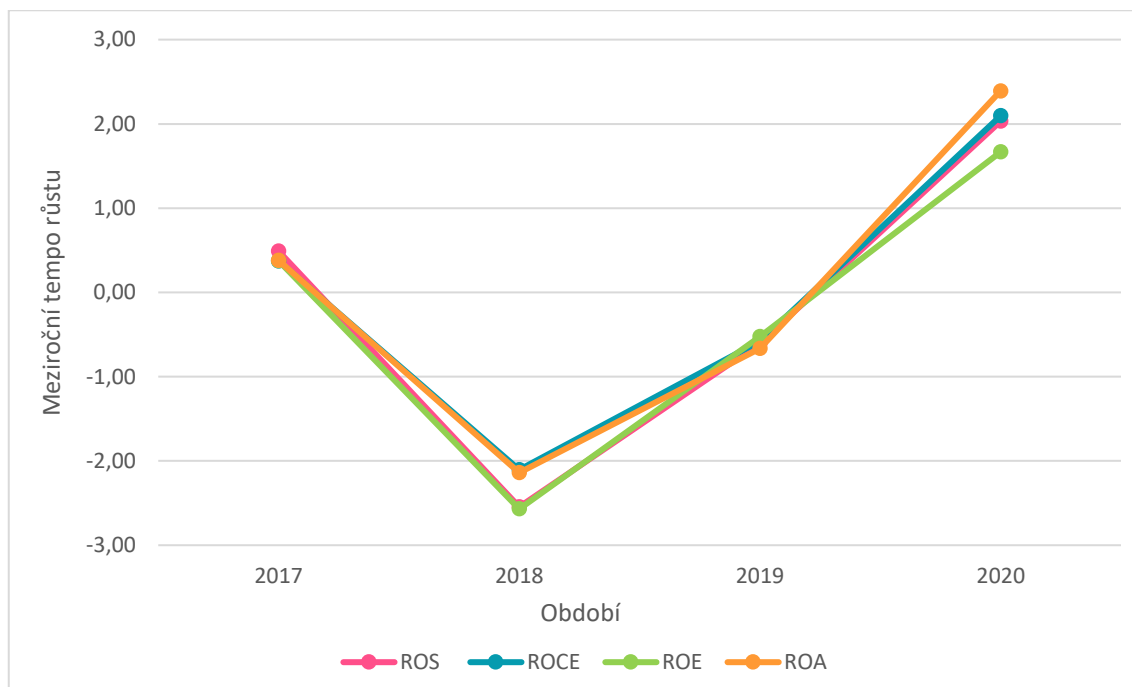

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 13 znázorňuje křivky meziročních temp růstu jednotlivých rentabilit. Z grafu 13 je patrné, že všechny ukazatele bez jediné výjimky zaznamenaly stejný trend ve svém

vývoji. V roce 2018 byl zaznamenán pokles hodnot, který byl následován poměrně rychlým vzestupem, kdy například hodnota ukazatele ROA v roce 2020 vzrostla o téměř 130 %.

Graf 13 Tempa růstu ukazatelů rentability v letech 2016 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování

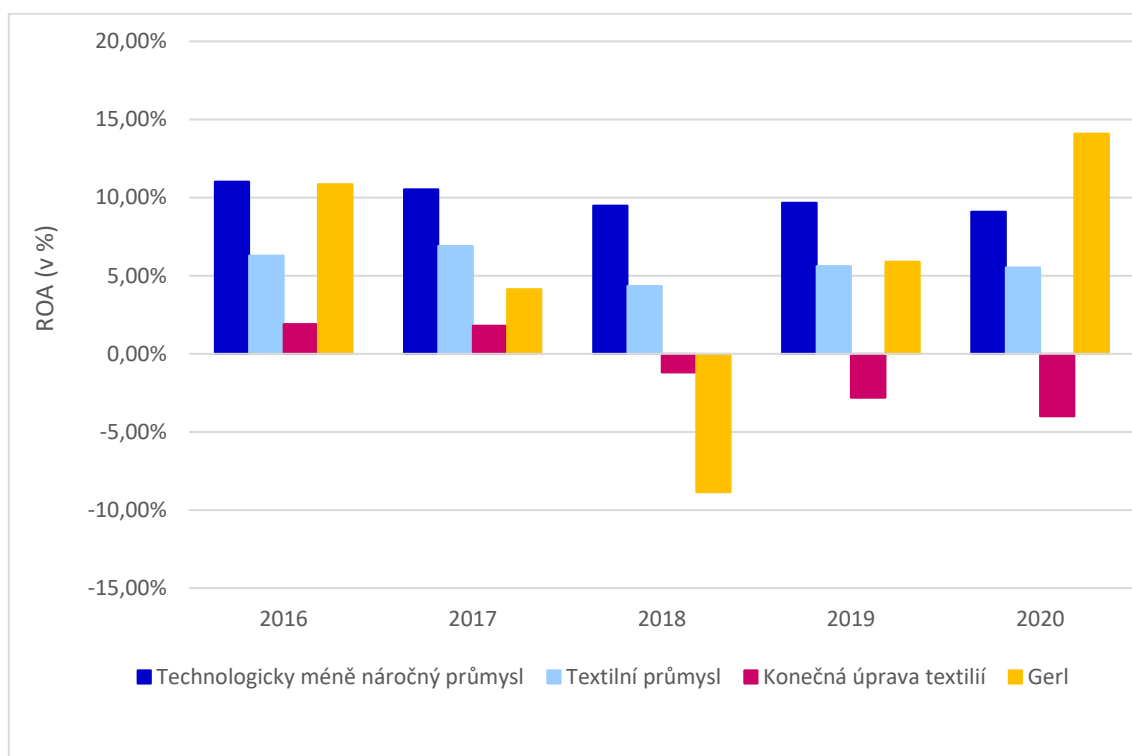
8.5 Komparace ukazatelů rentability

Nyní bude provedena vzájemná komparace jednotlivých poměrových ukazatelů rentability za všechny výše zkoumané segmenty ekonomiky.

Rentabilita aktiv

Ukazatel ROA udává, využívá-li podnik svůj majetek efektivně. Z grafu 14 vyplývá, že hodnocená rentabilita aktiv celého odvětví technologicky méně náročného průmyslu se v průběhu let změnila jen velmi málo, a to z počáteční hodnoty 11 % na konečnou hodnotu 9 %. Čím více je z makroekonomického hlediska přecházeno do úrovně podnikové, tím výraznější změny a odchylky je možné pozorovat ve sledovaném ukazateli. ROA za podniky z textilního průmyslu je také poměrně stabilní. Oproti tomu ROA v segmentu textilního průmyslu zabývajících se konečnou úpravou textilií dosahuje velmi výrazných výkyvů a to samé lze říci o tomto ukazateli i na podnikové úrovni.

Graf 14 Vývoj rentability aktiv ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska postavení podniku Gerl v rámci tohoto ukazatele lze říci, že si v porovnání s odvětvími, ať už technologicky méně náročným, nebo textilním průmyslem nestojí vůbec špatně. Naopak v některých letech, konkrétně 2016, 2019, 2020 dosahuje vyšších hodnot ukazatele ROA, než jsou vykazované hodnoty za průmysl textilní. V tomto ukazateli i předtím, než začala být podnikem Gerl vykazována ztráta v roce 2018, si nejhůře stojí třída konečné úpravy textilií. Proto, je pro podnik Gerl dobrým znamením, že má hodnoty tohoto ukazatele lepší, než většina podniků zabývajících se konečnou úpravou textilií.

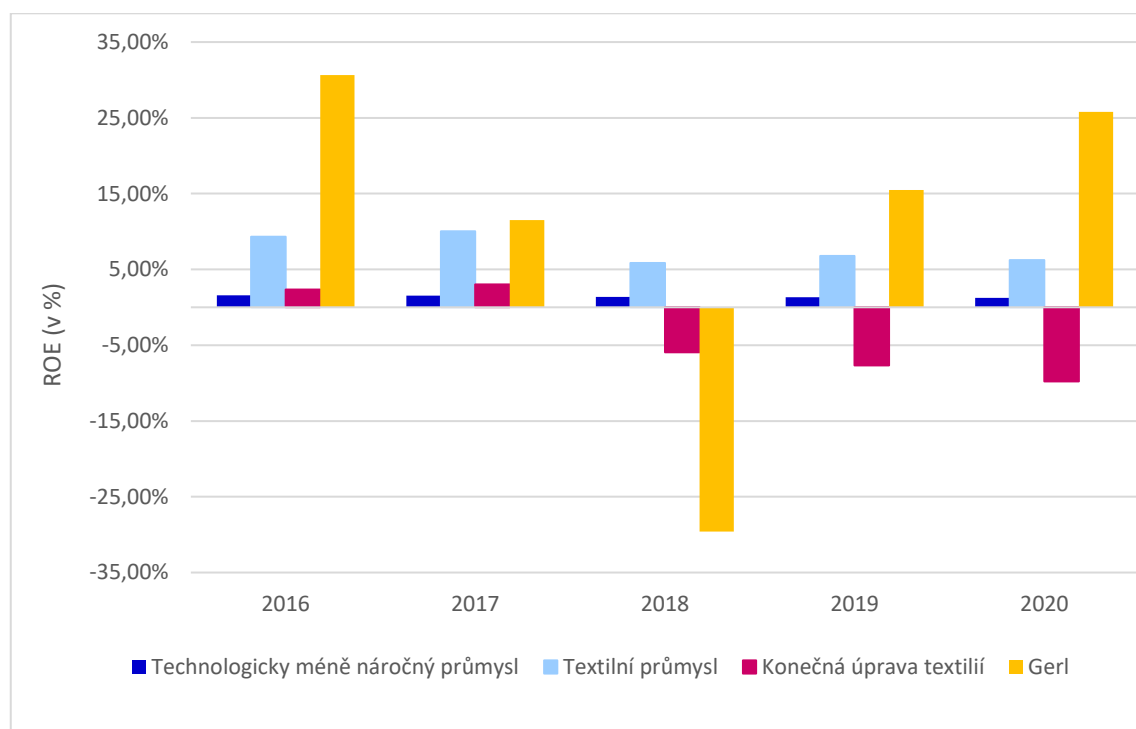
Rentabilita vlastního kapitálu

Velký význam má tento ukazatel a jeho hodnota především pro společníky firmy a také další věřitele. Neboť udává, kolik čistého zisku připadá na jednu korunu jimi vloženého kapitálu.

Graf 15 zachycuje vývoj rentability vlastního kapitálu v pěti analyzovaných letech. Díky grafu je možné říci, že vybraný podnik dosahoval ve všech hodnocených letech, kromě roku 2018, kdy se ocitl ve ztrátě, nejlepších, tedy nejvyšších hodnot ukazatele ROE. Bude-li opomenuta skutečnost, že se třída zabývajících se konečnou

úpravou textilií dostala v roce 2018 do ztráty a tím i do záporných hodnot, v nichž také až do konce hodnocení setrvala, tak velmi stabilní, ale nízké hodnoty tohoto ukazatele je možné pozorovat v odvětví technologicky méně náročného průmyslu. To za celou dobu hodnocení nedosáhlo ani na hodnotu 2 %.

Graf 15 Vývoj rentability vlastního kapitálu ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020

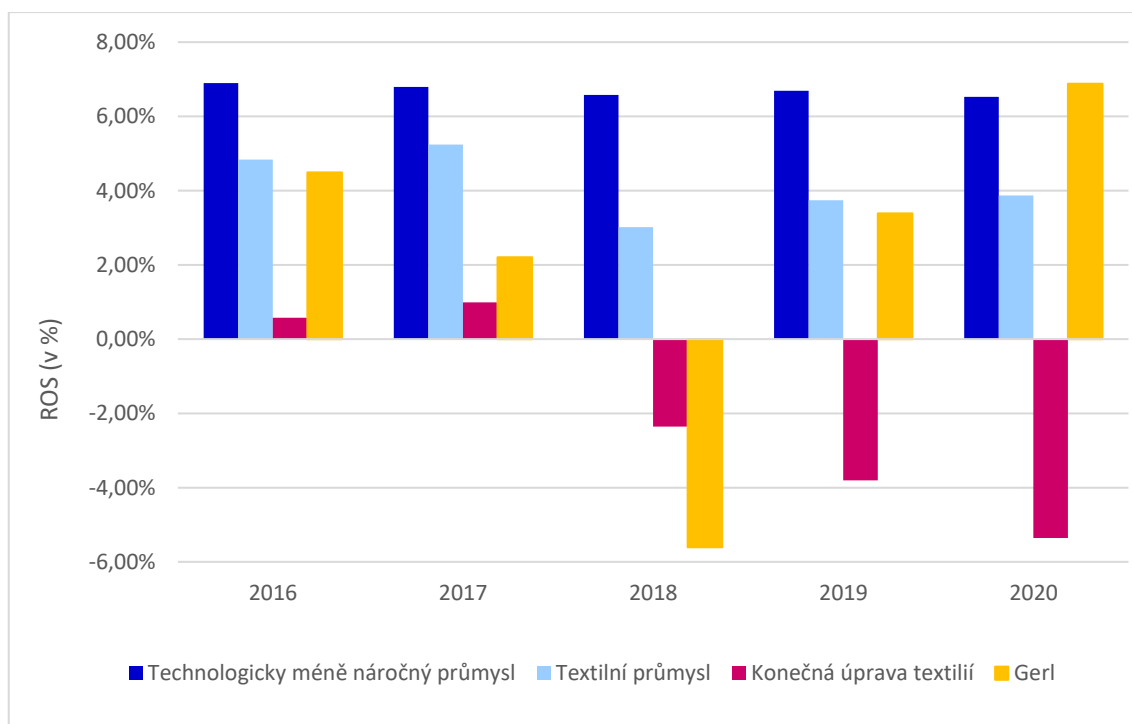
Zdroj: Vlastní zpracování

Rentabilita tržeb

Graf 16 obsahuje ukazatele rentability všech zkoumaných subjektů. Nejvyšších hodnot za celé sledované období dosahovala skupina technologicky méně náročného průmyslu s výjimkou roku 2020, kdy byla v tomto ukazateli předstížena podnikem Gerl. Hodnota oscilovala mezi hodnotami 6,5 % a 7 %. Rentabilita tržeb podniků textilního průmyslu zaznamenala menší pokles, nejrapidnější byl mezi roky 2017 a 2018. Příliš vysokých hodnot rentability tržeb v komparaci s ostatními sledovanými subjekty nedosahovaly podniky, jejichž předmětem činnosti je konečná úprava textilií. Zde by příčinou mohl být fakt, že tyto podniky ve většině případů nemají žádný vlastní produkt, který by následně prodávaly, ale jejich podnikání probíhá formou práce ve mzdě. Proto ani hodnoty tržeb podniků, které se do této třídy řadí, nevykazují nijak vysoké hodnoty tržeb. Na základě grafu 16 by se dalo říci, že podnik Gerl, jenž se také řadí mezi podniky

ze třídy zabývající se konečnou úpravou textilií, vykazuje lepší hodnoty, než jsou pro tuto část odvětví typické.

Graf 16 Vývoj rentability tržeb ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020

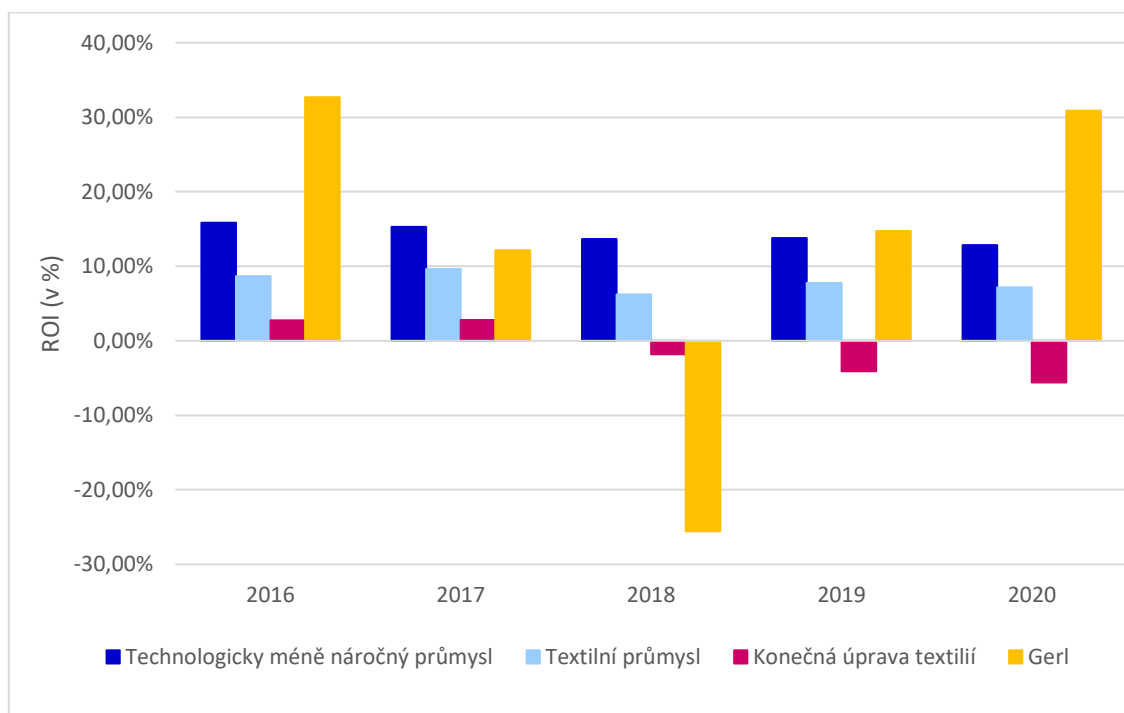

Zdroj: Vlastní zpracování

Rentabilita dlouhodobého kapitálu

V grafu 17 se opět projevuje skutečnost, jež byla popsána výše. Je-li pozornost zaměřena na jednotlivé úrovně ekonomiky, tedy od národohospodářské až po podnikovou, lze si všimnout, že hodnoty na makro úrovni nemají příliš výrazné odchylky, hodnoty z textilního průmyslu se také drží na relativně stabilních hodnotách. Třída textilních podniků, jež se zabývají konečnou úpravou textilií, již vykazuje výraznější kolísání hodnot a od roku 2018 je s hodnotou všech čtyř ukazatelů rentability kvůli vykázaným ztrátám v záporných hodnotách. Velmi zajímavá je opět křivka rentability dlouhodobého kapitálu podniku Gerl. Z grafu 17 je zřejmé, že podnik Gerl dosahuje v letech 2016, 2019 a 2020 nejvyšších hodnot rentability dlouhodobého kapitálu ze všech sledovaných subjektů. V roce 2018 se kvůli vykázané ztrátě dostal do velmi vysoké záporné hodnoty rentability dlouhodobého kapitálu. Avšak rok 2019 již opět přinesl poměrně vysokou hodnotu tohoto ukazatele a pro rok 2020 byl nárůst ještě znatelnější, hodnota ukazatele se dostala opět skoro na svou počáteční hodnotu z roku 2016.

Graf 17 Vývoj rentability dlouhodobého kapitálu ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výše provedených komparací jednotlivých ukazatelů rentability je možné konstatovat následující závěry. Podnik Gerl, především v roce 2020, dosahoval nejvyšších hodnot za všechny zkoumané skupiny podniků, ve všech ukazatelích rentability. Nejhorším rokem byl pro podnik rok 2018, kdy se jeho výsledek hospodaření pohyboval v záporných hodnotách. Avšak postavení podniku v rámci podniků spadajících do skupiny technologicky méně náročného průmyslu je velmi dobré, například ukazatele ROE měl po celou dobu vyjma roku 2018 ze všech podniků nejlepší. To samé lze říci i o jeho komparaci s podniky patřícími do odvětví textilní výroby, kde za celé sledované období dosahoval skoro ve všech ukazatelích vyšších hodnot, kromě ukazatele ROS, zde byl podnik lepší pouze v roce 2020. V komparaci s podniky ze třídy konečné úpravy textilií, jež vykázaly v průběhu posledních třech sledovaných let ztrátu, podnik Gerl dosahuje skvělých výsledků. Lze tedy říci, že z provedené analýzy ukazatelů rentability je podnik velmi rentabilní a tudíž si stále udržuje svou konkurenční schopnost.

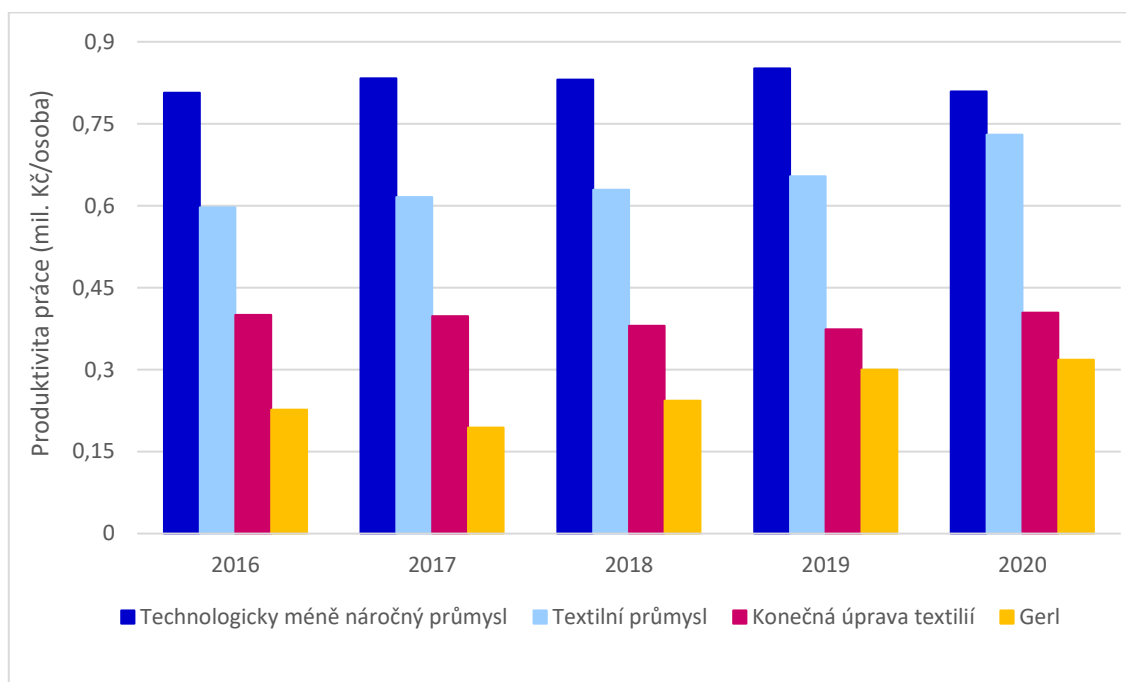
8.6 Komparace produktivity práce a průměrných mezd

Tato podkapitola má porovnat ukazatele produktivity práce všech zvolených segmentů ekonomiky. A také výši průměrných mezd, jež se pohybují v textilním průmyslu s těmi, jež jsou vypláceny v podniku Gerl. Na konci kapitoly jsou ve vzájemné komparaci tempo růstu produktivity práce a tempo růstu mezd v podniku Gerl.

8.6.1 Produktivita práce

Komparace je provedena a zachycena v grafu 18. Z něho je patrné, že nejnižších hodnot produktivity práce dosahuje společnost Gerl. Mezi lety 2016 a 2017 je zaznamenán pokles tohoto ukazatele, ale od roku 2017 se jeho hodnota meziročně stále zvyšuje. V roce 2019 se nejvíce přiblížila hodnotě produktivity práce na úrovni třídy konečné úpravy textilií, jež spadá pod odvětví textilní výroby. Tato třída zaznamenávala po celé sledované období od roku 2016 až do roku 2019 mírný propad produktivity práce. Až hodnota v roce 2020 meziročně opět vzrostla. I tak se však pohybuje na nižších hodnotách, než jsou hodnoty produktivity práce v textilní výrobě a také technologicky méně náročném průmyslu. Lze tedy konstatovat, dle grafu 18, že třída konečné úpravy textilií, do níž se řadí i podnik Gerl, nebude patřit v odvětví textilní výroby mezi ty, kteří dosahují nejlepších hodnot tohoto ukazatele, což dokazuje i samotný podnik. Textilní průmysl se se svou neustále rostoucí hodnotou ukazatele produktivity v roce 2020 výrazně přiblížil hodnotě produktivity práce, které je dosahováno u podniků z technologicky méně náročného průmyslu. Nejlepší produktivity práce z hlediska komparace je dosahováno v technologicky méně náročném průmyslu. Její hodnota je poměrně stabilní ve sledovaném časovém horizontu a mírnější pokles je pozorovatelný až v roce 2020.

Graf 18 Vývoj produktivity práce ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020

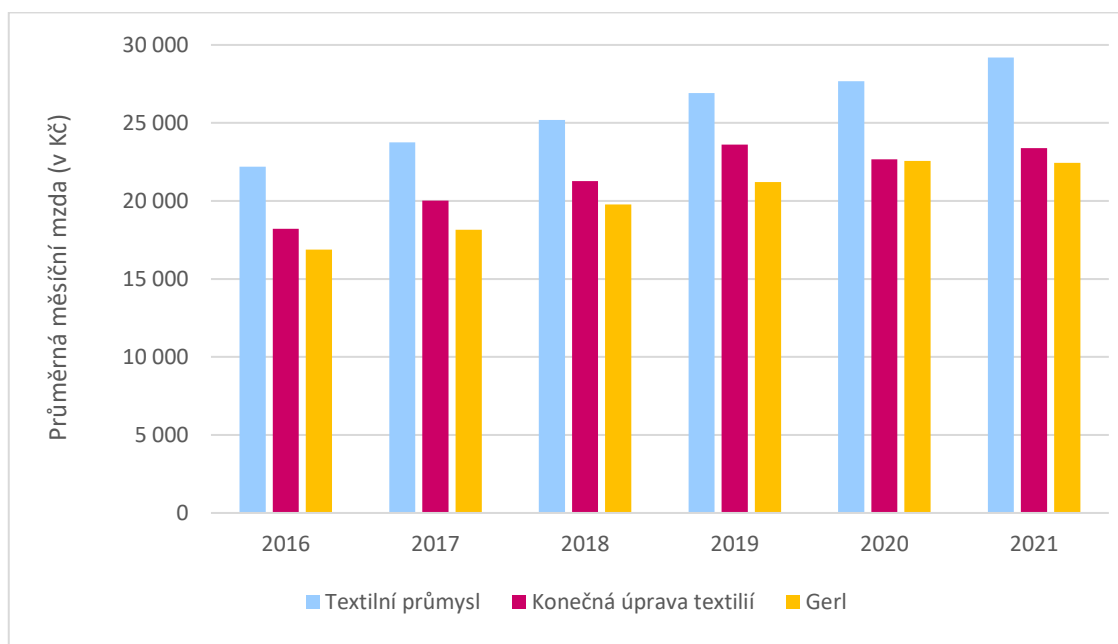

Zdroj: Vlastní zpracování

8.6.2 Průměrné mzdy v textilním průmyslu

Jelikož typ výroby v textilním průmyslu nevyžaduje výrazně kvalifikovanou pracovní sílu, jsou mzdy v tomto odvětví na nižší úrovni, a tudíž mají podniky nižší mzdové náklady. Nyní bude provedena komparace průměrných mezd v textilním průmyslu s třídou konečné úpravy textilií a podnikem Gerl. V grafu 19 je zachycena průměrná měsíční mzda jednoho pracovníka za podniky textilního průmyslu, dále konečné úpravy textilií i samotný podnik Gerl. Z této skupiny dosahuje jednoznačně nejvyšších hodnot průměrné mzdy odvětví textilního průmyslu. V letech 2016 až 2019 jsou druhé nejvyšší průměrné mzdy v hodnocené skupině ve třídě konečné úpravy textilií. Avšak změnu přináší rok 2020, kdy se mzdy této třídy vyrovnaly se mzdami v podniku Gerl, konkrétně se jedná o hodnoty za konečná úprava textilií 22 666 Kč měsíčně a za podnik Gerl částka 22 556 Kč měsíčně. Rok 2021 opět zaznamenal zvýšení rozdílu těchto skupin.

Graf 19 Vývoj průměrné měsíční mzdy v podnicích textilního průmyslu v letech 2016 – 2021

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro srovnání je v tabulce 15 uvedena průměrná mzda v medium low-tech a low-tech odvětví zpracovatelského průmyslu, což jsou odvětví, jež se označují jako technologicky méně náročný průmysl. Z tabulky 15 jasně vyplývá, že v textilním průmyslu jsou nejnižší průměrné mzdy za celý technologicky méně náročný průmysl ve všech zkoumaných letech.

Tabulka 15 Průměrné mzdy v odvětvích zpracovatelského průmyslu (v Kč)

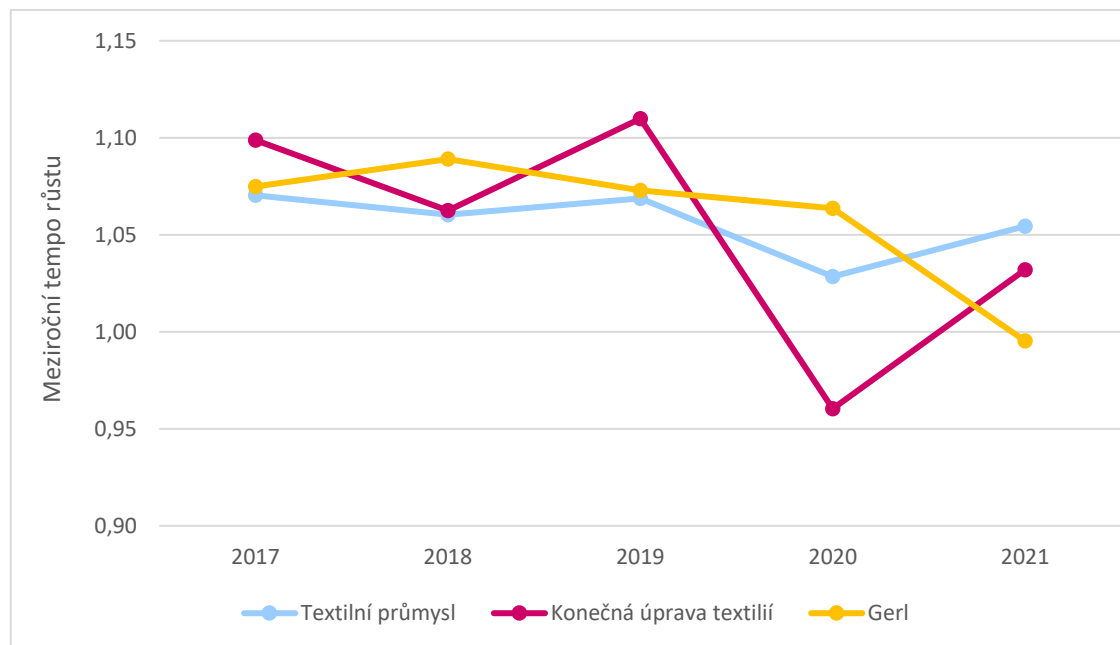
	2016	2017	2018	2019	2020
Medium low-tech odvětví	27 706	29 278	31 378	33 354	33 811
Gumárenský a plastikařský průmysl	26 670	28 404	30 573	32 882	33 152
Průmysl skla a stavebních hmot	28 752	30 476	32 907	35 225	35 893
Metalurgický průmysl	29 395	31 239	33 258	34 697	35 045
Kovozpracující průmysl	26 178	27 594	29 627	31 394	31 647
Low-tech odvětví	22 503	24 195	26 120	28 164	29 087
Potravinářský a nápojový průmysl	23 338	25 126	27 221	29 471	30 252
Textilní, oděvní a obuvnický průmysl	19 634	20 929	22 136	23 899	24 411
Dřevozpracující a papírenský průmysl	22 146	24 061	26 070	27 985	29 158

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu (2022)

Graf 20 zachycuje tempa růstu průměrné mzdy v jednotlivých podnicích z textilního průmyslu, třídy konečné úpravy textilií a také podniku Gerl. Z grafu 20 je patrné, že kromě roku 2020, který znamenal pro třídu konečné úpravy textilií 4% pokles

a rok 2021 pro podnik Gerl pokles o 106 Kč, má průměrná mzda ve všech hodnocených subjektech rostoucí charakter, neboť se hodnota tempa růstu nedostala pod hodnotu 1.

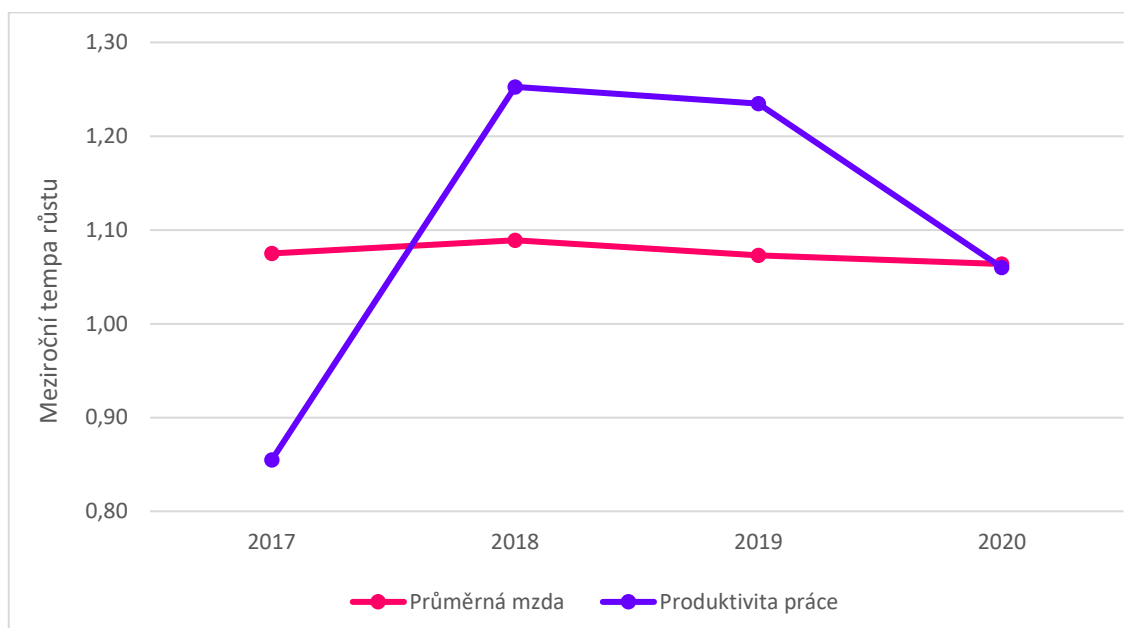
Graf 20 Tempa růstu průměrné měsíční mzdy v podnicích textilního průmyslu v letech 2016 – 2021

Zdroj: Vlastní zpracování

Zajímavé informace podá i komparace meziročního tempa růstu průměrné měsíční mzdy a produktivity práce v podniku Gerl. Toto porovnání je znázorněno grafem 21. Z tohoto grafu je možné vyčíst, že v obdobích mezi lety 2016 – 2020 ani průměrná mzda ani produktivita práce meziročně nepoklesla. Výjimkou je pouze meziroční pokles produktivity práce v prvním sledovaném období, tedy mezi lety 2016 a 2017. Dle let 2018 a 2019 lze konstatovat, že produktivita práce meziročně rostla mnohem výrazněji, než průměrná mzda. V roce 2018 vzrostla meziročně produktivita práce o 25 %, zatímco průměrná mzda pouze o 9 %. Tento graf zachycuje pozitivní skutečnost, že podniku z textilního průmyslu roste průměrná mzda, avšak pomalejším tempem než produktivita práce, jež se zvyšuje mnohem výrazněji. A pokud má podnik vyšší produktivitu práce, zlepšuje se i jeho konkurenční schopnost. Avšak v tomto odvětví není mnoho příležitostí k růstu průměrných mezd. Za prvé není pracovní síla dostatečně kvalifikována a za druhé podniky nedisponují dostatečným množstvím finančních zdrojů, aby své zaměstnance lépe ohodnocovali.

Graf 21 Tempa růstu průměrné měsíční mzdy a produktivity práce v podniku Gerl v letech 2016 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování

Z pohledu komparace ukazatele produktivity práce dosahuje podnik Gerl ve všech letech nejnižších hodnot produktivity práce. Avšak od roku 2017 dochází stále k mírnému meziročnímu růstu hodnoty tohoto ukazatele. Zatímco hodnoty produktivity práce například u podniků třídy konečné úpravy technologií spíše stagnují. Pozitivní je však skutečnost, že produktivita práce stále roste a to rychlejším tempem, než průměrné reálné měsíční mzdy.

9 NÁMĚTY, DOPORUČENÍ

Tato kapitola slouží pro shrnutí výsledků a nejdůležitějších poznatků, jež byly v rámci praktické části diplomové práce získány. Nejprve bude pozornost zaměřena na hodnocení konkurenceschopnosti napříč jednotlivými sektory ekonomiky, které bylo provedeno prostřednictvím analýzy vybraných ukazatelů. Zobecněním výsledků bylo potvrzeno, že je-li prováděno hodnocení konkurenceschopnosti jednoho subjektu, tak kolísání vypočtených hodnot je poměrně významné, neboť je velice ovlivňován různými působícími externími faktory. Naopak pokud jsou počítány ukazatele za větší skupinu podniků, v této práci konkrétně za technologicky méně náročný průmysl, jsou výsledky poměrně stabilní a nedochází k výrazným odchylkám.

Bylo také potvrzeno, že textilní průmysl patří mezi odvětví s velmi nízkou průměrnou mzdou. Z výše provedených výpočtů vychází, že se jedná dokonce o odvětví technologicky méně náročného průmyslu s nejnižší průměrnou mzdou.

Jelikož bylo zjištěno, že podnik Gerl se snaží zajímat o trendy v oblasti oběhového hospodářství a udržitelnosti, bude následující část sloužit jako návrhy a doporučení pro tento podnik, jak si díky uplatňování principů cirkulární ekonomiky a sledování ukazatelů rentability udržet konkurenční schopnost.

Prvním doporučením pro podnik je, aby byly vedeny různé statistiky týkající se odpadového hospodářství a docházelo tak k aktivnímu sledování nákladů, jež jsou s ním spojené. Přínosem těchto statistik je přehledně zjistit, zda díky zavedení nových systémů dochází k úsporám, či nikoliv. Podnik by měl brát ohled na životní prostředí a zavádět společensky odpovědné postupy, ale také sledovat jejich efektivnost, aby jejich dopady na podnikovou rentabilitu byly pozitivní.

Dalším návrhem pro podnik je zamyšlení se nad možnou obnovou některých starších výrobních strojů, které jsou z hlediska úspor elektrické energie velmi neefektivní, neboť jejich provoz spotřebuje velké množství energie. Například nová zařízení na barvení látek od společnosti Bosen také pomáhají k úsporám vody v rámci výrobního procesu a navíc přispějí k většímu zkvalitnění poskytovaných služeb. Zde by bylo možné pro financování obnovy technologického zařízení nějaké formy dotačních programů. Konkrétně by byl využitelný operační program technologie a aplikace pro konkurenceschopnost 2021 – 2027 Technologie pro MAS (CLLD) - výzva I, které je financováno Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. Výzva byla vyhlášena 5. 4. 2023

a datum zpřístupnění žádosti o podporu je 1. 6. 2023. Programem podporované aktivity jsou mimo jiné také pořízení výrobních strojů a zařízení, které zvýší technologickou úroveň malých a středních podniků ve venkovských oblastech a také jejich konkurenceschopnost (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2023).

Mezi doporučení, jak se společnost může více vzdělávat v oblasti udržitelné textilní výroby, je také účast na různých veletrzích a výstavách. Zde se mohou podniku naskytnout příležitosti navázání nových obchodních vztahů, ať už s dodavateli, nebo odběrateli. Také získání nových kontaktů a v neposlední řadě dokáže podnik držet krok s novinkami v oboru.

Jelikož z provedené analýzy ukazatele rentability aktiv vyplynulo, že podnik dosahuje na poměrně vysoké úrovni. V roce 2020 činila ROA skoro 14 %. Bylo by žádoucí, aby podnik sledoval tento ukazatel. Protože dosahuje-li rentabilita podnikového majetku vyšších hodnot, než průměrná úroková míra na trhu, je pro podnik výhodné použití cizích zdrojů k financování jeho rozvoje. Tento princip se nazývá finanční páka a její působení má pozitivní vliv na ukazatel rentability vlastního kapitálu.

Posledním navrhnutým doporučením je zapřemýšlet nad tím, zda by se podniku nevyplatila investice do fotovoltaické elektrárny, která by mohla kompenzovat výpadky energie z vodní elektrárny v letních měsících, vlivem nízkého průtoku v řece, z níž je voda odebírána. Zároveň by měla fotovoltaická elektrárna v letních měsících největší účinnost v celém roce, neboť je dlouhá světelná fáze dne. Navíc by firma mohla požádat o dotaci, která by pokryla významnou část nákladů. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (2022) v minulém roce na webových stránkách uvedlo, že *„míra podpory na fotovoltaickou elektrárnu (FVE) je 35 % a na akumulaci 50 % (v případě Prahy 45 %) pro všechny podniky bez ohledu na jejich velikost z celkových způsobilých výdajů projektu.“* Navíc by si podnik mohl na zbytek nákladů investice vzít bankovní úvěr, který by mu pomohl zlepšit výše zmiňovanou rentabilitu vlastního kapitálu.

10 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo, díky nastudování odborné literatury, zvolit možnosti hodnocení konkurenceschopnosti podniků z technologicky méně náročného průmyslu. Také určit možnosti přístupu k hodnocení uplatňování cirkulární ekonomiky. Dále porovnat konkurenceschopnost ve vybraném podniku v těchto souvislostech. A na závěr navrhnout možnosti zvýšení podnikové konkurenceschopnosti s uplatněním principů cirkulární ekonomiky.

Nejprve byla podle klasifikace CZ-NACE vymezena jednotlivá odvětví zpracovatelského průmyslu, jež se řadí do skupin medium low-tech a low-tech odvětví, tedy do technologicky méně náročného průmyslu. Poté bylo blíže přiblíženo odvětví textilní výroby, protože bylo využito v analýze konkurenceschopnosti. Byla také zanalyzována Strategie EU pro udržitelné a oběhové textilní výrobky. V ní jsou vytyčeny jednotlivé cíle a požadavky, které jsou kladeny na podniky textilního průmyslu v rámci EU.

Další kapitola praktické části se věnovala vybranému podniku. Ten byl přiblížen i z hlediska historického kontextu. Následovala stručná analýza jeho současné finanční situace, kde bylo zjištěno, že podnik pro účely svého financování nevyužívá žádných dlouhodobých cizích zdrojů a jedná se o zdravý podnik.

Poté byla pozornost zaměřena na přístupy podniku Gerl k principům cirkulární ekonomiky. V této části bylo zjištěno, že je v podniku možno sledovat velké množství indikátorů oběhového hospodářství. Z hlediska odpadového hospodářství se podnik snaží o znovuvyužití vzniklého textilního odpadu, který se prodává anebo je darován například chráněným dílnám, kde se z něho stane opět výrobní surovina. Dalším významným prvkem cirkularity je snaha o šetrnější výrobní procesy, díky kterým dochází k úsporám vody, a tudíž i redukci vod odpadních. V neposlední řadě využívání energie, jež pochází z obnovitelných zdrojů, konkrétně z malé vodní elektrárny, kterou podnik vlastní. Díky ní měl podnik ve formě zelených bonusů, které tvořily zhruba 11 % výnosů společnosti, poměrně významný zdroj financí. Avšak 1. 1. 2023 byly dle Energetického regulačního věstníku podniku tyto bonusy odebrány.

V rámci otázky, zda je toto žádoucí společensky odpovědné chování pro podnik a i celé odvětví textilního průmyslu efektivní, rentabilní a zajišťuje konkurenceschopnost,

byla provedena analýza ukazatelů rentability, produktivity práce a souvisejících ukazatelů.

Pro výpočty ukazatelů rentability podniků z technologicky méně náročného průmyslu byly konstruovány váhy, které umožnily lépe zohlednit důležitost jednotlivých oddílů CZ-NACE, dle vytvořené přidané hodnoty, ve vypočtených charakteristikách. Díky konstrukci vah se v práci podařilo provázat odvětvové charakteristiky s podnikovými a mohla být provedena komparace všech vypočtených ukazatelů rentability. To znamená ukazatelů podniku Gerl s ukazateli podniků z třídy CZ-NACE, jež se zabývá konečnou úpravou textilií, textilním průmyslem i samotným technologicky náročným průmyslem. Z komparace byly vyvozeny tyto výsledky. Podnik Gerl ve vypočtených ukazatelích rentability dosáhl oproti ostatním porovnávaným skupinám velmi dobrých výsledků. Jedná se o poměrně prosperující podnik, který je stále konkurenceschopný, možná i díky uplatňovaným principům cirkularity.

Zobecněním výsledků sledovaných ukazatelů byl potvrzen fakt, že je-li prováděno hodnocení konkurenceschopnosti jednoho subjektu, tak vypočítané hodnoty velmi výrazně kolísají z důvodu silného působení externích faktorů. Naopak pokud jsou počítány stejné ukazatele za větší skupinu podniků, v této práci konkrétně za technologicky méně náročný průmysl. Jsou výsledky poměrně stabilní a nedochází k výrazným odchylkám.

Mimo analýzy ukazatelů rentability byl hodnocen i ukazatel produktivity práce, který byl vypočítán z přidané hodnoty a to také pro všechny analyzované skupiny podniků. Byly hodnoceny i průměrné mzdy napříč technologicky méně náročným průmyslem. Z tohoto hodnocení bylo zjištěno, že v odvětví textilní výroby jsou nejnižší průměrné mzdy z celého technologicky méně náročného průmyslu. Z hlediska ukazatele produktivity práce dosáhl podnik Gerl sice nejnižších hodnot, avšak z porovnání tempa růstu produktivity práce s tempem růstu průměrných mezd v tomto podniku vyplynulo, že produktivita práce roste rychleji, než průměrné mzdy, což znamená, že přidaná hodnota roste dynamičtěji v porovnání s náklady na zaměstnance, tudíž se podniku zvyšují výnosy na jednoho zaměstnance.

Jelikož bylo zjištěno, že se podnik Gerl zajímá o trendy v oblasti oběhového hospodářství a udržitelnosti, byla v poslední kapitole práce navržena doporučení, která by díky uplatňování principů cirkulární ekonomiky a sledování příslušných ukazatelů

pomáhala udržovat podnikovou konkurenceschopnost. Mezi tyto návrhy patří vedení statistiky týkající se odpadového hospodářství a aktivního sledování nákladů, jež jsou s ním spojeny. Přínosem těchto statistik je, že podnik může přehledně zjistit, zda díky zavedení nových systémů dochází k úsporám, či nikoliv. Navržena byla i obnova některých starších výrobních strojů, které jsou z hlediska úspor elektrické energie velmi neefektivní. K financování by mohl být využit operační program technologie a aplikace pro konkurenceschopnost 2021 – 2027 Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. Jelikož bylo zjištěno, že ukazatel ROA podniku je poměrně vysoký, v roce 2020 dosahoval hodnoty téměř 14 %. Proto je podniku doporučeno, sledovat tento ukazatel. Neboť dosahuje-li rentabilita podnikového majetku vyšších hodnot, než průměrná úroková míra, je pro podnik výhodné použití cizích zdrojů k financování svého rozvoje, protože se jedná o efekt finanční páky, ta má pozitivní vliv na ukazatele ROE. Posledním doporučením je možnost investice do fotovoltaické elektrárny, ta by kompenzovala výpadky energie z vodní elektrárny v letních měsících, vlivem nízkého průtoku v řece a zároveň v letních měsících dosahovala nejvyšší účinnosti v celém roce, díky dlouhé světelné fázi dne. Firma by mohla požádat o dotaci, která by pokryla významnou část nákladů.

I. SUMMARY

The thesis deals with the issue of competitiveness at multiple levels of the economy. From the national economic sector, which in the thesis represents a sector of technologically less demanding industry, through the textile industry to the enterprise itself. The first half of the thesis focuses on defining the concept of competitiveness and also on the ways of measuring it. The thesis includes a short economic characterization of the selected enterprise and its approaches to circular economy. The main objective of the thesis is to evaluate the possibilities of assessing competitiveness through the economic performance of enterprises classified in a technologically less demanding industry by means of selections of appropriate indicators, also in the context of the principles of circular economy. At the end of the thesis, a mutual comparison at all evaluated economic levels was made.

Key words: Competitiveness, Circular Economy, Low-tech sector, Productivity

II. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Balcarová, P. a Beneš, M. (2006). Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti. Brno.
- Beneš, M. (2006). Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda. [Working paper No. 5/2006] Brno.
- Buckley, P. J., Pass, C. L., a Prescott, K. (1988). Measures of international competitiveness: A critical survey. *Journal of Marketing Management*. doi:10.1080/0267257x.1988.9964068
- Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky. (2006). ISSN 1801-4496. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2006-05.pdf>.
- Cirkulární ekonomika – řešení pro udržitelnou společnost. Druhotná surovina [online]. Druhotná surovina: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2020 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <http://druhotnasurovina.cz/2020/02/28/cirkularni-ekonomika-reseni-pro-udrzitelnou-spolecnost/>
- Černohorský, J. a Teplý, P. (2011). *Základy financí*. Grada.
- Český statistický úřad. (2007). Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE-systematická část. [online]. [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_cz_nace
- Český statistický úřad. (2015). Hodnocení výkonnosti ekonomiky České republiky v širším kontextu. [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/36380891/320288-15a02.pdf/3eb94533-1944-48d6-8fb8-540cfa1d8a9c?version=1.0>
- Český statistický úřad. (2016). High-tech sektor. [online]. [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/44684506/zprac_prum_techklasif.pdf/de20d52b-6e6f-4ff0-b4bf-c030698472d3?version=1.6
- Český statistický úřad. (2023). HDP Výrobní metoda. [online]. [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocnkavyber.makroek_prod
- Český statistický úřad. (2014). Úvod. [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/1532-05-v_obdobi_let_2000_az_2004-uvod

- Davidson, M. (1997). *Jak se stát skvělým stratégem*. Praha: Management Press.
- Dluhošová, Dana a kol. (2010). *Finanční řízení a rozhodování podniku: analýza, investování, oceňování, riziko, flexibilita*. 3. rozš. vyd. Praha: Ekopress.
- Echaudemaison, C. D. (1995). *Slovník ekonomie a sociálních věd*. Praha: E.W.A. Edition.
- EKOKOM: Povinnosti ze zákona. (2023). [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.ekokom.cz/cz/klienti/povinnosti-ze-zakona/>
- EMF. (2013). *Towards the Circular Economy Vol. 1: an economic and business rationale for an accelerated transition* [online]. [cit. 2023-01-24]. Vlastní překlad. Dostupné z: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications/towards-the-circular-economy-vol-1-an-economic-and-business-rationale-for-an-accelerated-transition>
- Energetický regulační úřad: Jaký je rozdíl mezi zeleným bonusem a výkupní cenou. (2023). [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.eru.cz/jaky-je-rozdil-mezi-zelenym-bonusem-vykupni-cenou>
- EURATEX. Facts & Key Figures. (2020). [online]. [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://euratex.eu/wp-content/uploads/EURATEX-Facts-Key-Figures-2020-LQ.pdf>
- EURATEX. Facts & Key Figures. (2022). [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://euratex.eu/wp-content/uploads/EURATEX_FactsKey_Figures_2022rev-1.pdf
- EUROSTAT. Glossary: Competitiveness (2012). [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Competitiveness>.
- EUROSTAT. Glossary: Innovation. (2012). [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Innovation>
- Evropská komise. (2022). **SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Strategie EU pro udržitelné a oběhové textilní výrobky**. Brusel. [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9d2e47d1-b0f3-11ec-83e1-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF

- Fura, B., Stec, M., & Miš, T. (2020). Statistical Evaluation of the Level of Development of Circular Economy in European Union Member Countries. *Energies*, 13(23), 6401. doi:10.3390/en13236401
- GERL, Gerl, s. r. o., GERL Textilní úpravna a barevna. gerl.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <http://www.gerl.cz/index.html>
- Grasseová, M. a kol. (2013). *Efektivní rozhodování: Analyzování – Rozhodování – Implementace a hodnocení*, Brno: Edika.
- Herlíková, P. (2021). Ekonomický vývoj vybraného podniku textilního průmyslu v souvislostech. Bakalářská práce. EF JU v Českých Budějovicích.
- Higgins, R. C., Koski, J. L., Mitton, T. (2016). *Analysis for financial management* (Eleventh edition). McGraw-Hill Education.
- Holečková, J. (2008). *Finanční analýza firmy*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer.
- Hrdý, M. a Krechovská, M. (2017). *Podnikové finance v teorii a praxi*. 2.vyd. Wolters Kluwer Česká republika.
- Huggins, R. a Thompson P. (2017). *Handbook of regions and competitiveness: contemporary theories and perspectives on economic development*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Hyršlová, J. a Klečka, J. (2008). *Ekonomika podniku*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu.
- Incién. (2018). Cirkulární česko: Cirkulární ekonomika jako příležitost pro úspěšné inovace českých firem. [online]. [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://incien.org/wp-content/uploads/2021/06/Cirkularni-Cesko-priklady-uspesnych-ceskych-projektu.pdf>
- Intelligent Assets: Unlocking the circular economy potential. (2016). [online]. Ellen MacArthur Foundation. [cit. 2023-01-30]. Vlastní překlad. Dostupné z: https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/Elle nMacArthurFoundation_Intelligent_Assets_080216-AUDIO-E.pdf
- Jakl, M. (2004). *Historie a současnost podnikání na Jilemnicku, Semilsku a Turnovsku*. Žehušice: Městské knihy.
- Jílek, J. (2005). *Nástin sociálněhospodářské statistiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.

- Jílek, J. a Moravová, J. (2007). *Ekonomické a sociální indikátory (Od statistik k poznatkům)*. Praha: Futura.
- Kadeřábková, A., a kol. (2002). *Hospodářský růst a strukturální změny*. Praha, Oeconomica.
- Kislingerová, E., a kol. (2008). *Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací*. C.H. Beck.
- Kislingerová, E., a kol. (2014). *Nové trendy ve vývoji konkurenceschopnosti podniků České republiky: v globální světové ekonomice*. C.H. Beck.
- Kislingerová, E., a kol. (2021). *Cirkulární ekonomie a ekonomika: Společenské paradigma, postavení, budoucnost a praktické souvislosti*. Grada Publishing.
- Kislingerová, E., a kol. (2023). *Cirkulární ekonomie a ekonomika 2: Státy, podniky a lidé na cestě do doby postfosilní*. Grada Publishing.
- Kislingerová, E., Hnilica, J. (2004). *Měření výkonnosti podniku případová studie*. Praha: Oeconomica.
- Klečka, J. a Matějka, M. (2004). *Nové podnikové systémy*. Praha: Oeconomica.
- Klepek, C. *Cirkulární Česko: cirkulární ekonomika jako příležitost pro úspěšné inovace českých firem*. Incien z. ú., 2018. [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://incien.org/publikace/publikace-ke-stazeni/>
- Knápková, A., Pavelková, D., Šteker, K. (2013). *Finanční analýza: komplexní průvodce s příklady*. Praha: Grada.
- Košťuriak, J. a Chal, J. (2008). *Inovace: vaše konkurenční výhoda!*. Computer press.
- Kožená, M. (2007). *Environmentální aspekty konkurenceschopnosti podniku*. Pardubice. Univerzita Pardubice.
- Krutina, V., Novotná, M. (2014). *Ekonomika podniku: (cvičení) (3., aktualizované a rozšířené vydání)*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Ekonomická fakulta.
- Kubíčková, D. a Jindřichovská, I. (2015). *Finanční analýza a hodnocení výkonnosti firmy*. C.H. Beck.
- Lechner, F., Boli, J. (2004). *The Globalization Reader*. Malden: Blackwell.

- Measuring productivity: measurement of aggregate and industry-level productivity growth ; OECD manual [online]. Paris: OECD, 2001 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/59/29/2352458.pdf>
- Mikoláš, Z. (2005). Jak zvýšit konkurenceschopnost podniku: konkurenční potenciál a dynamika podnikání. Grada Publishing.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. (2015). PANORAMA ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU ČR 2015. [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/prumysl/zpracovatelsky-prumysl/panorama-zpracovatelskeho-prumyslu/2016/11/Panorama_CZ_internet_komplet.pdf
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. (2022). MPO poskytne další miliardu na fotovoltaické elektrárny, žádat bude možné až do konce srpna. [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/mpo-poskytne-dalsi-miliardu-na-fotovoltaiicke-elektrarny--zadat-bude-mozne-az-do-konce-srpna--267696/>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. (2023). Operační program technologie a aplikace pro konkurenceschopnost 2021 – 2027 Technologie pro MAS (CLLD) - výzva I. . [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/dotace-a-podpora-podnikani/optak-2021-2027/aktivity/technologie/2023/4/Text-vyzvy_Technologie-pro-MAS-_CLLD_-_vyzva-I.pdf
- Novotná, M. (2022). Ukazatele efektivity výrobních faktorů a jejich vazby na makro a mikro úrovni na příkladu odvětví zpracovávající odpad. Habilitační práce. EF JU v Českých Budějovicích.
- Novotná, M. a Volek, T. (2008). Měření efektivity využívání výrobních faktorů v souvislostech. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta.
- O'Mahony, M. (2010). Productivity Growth in Europe and the US: a Sectoral study. Review of Economics and Institutions, 1. Dostupné z: <http://www.rei.unipg.it/rei/article/view/5>
- Palepu, K. G., Healy, P. M., Peek, E. (2019). Business analysis and valuation (Fifth edition, IFRS standards edition). Cengage Learning EMEA.

- Pavelková, D. (2009). *Klastry a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: Grada.
- Porter, M. E. (1992). *Konkurenční výhoda*. Praha: Victoria Publishing
- Porter, M. E. (1994). *Konkurenční strategie*. Praha: Victoria Publishing.
- Porter, M. E. (2003). *Building the Microeconomic Foundation of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness Index*. In *Global Competitiveness Report 2003-2004*. Oxford: Oxford University Press.
- Rolný, I. a Lacina, L. (2008). *Globalizace, etika, ekonomika*. Ostrava: Key Publishing.
- Růčková, P. (2015). *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi (5., aktualizované vydání)*. Praha: Grada Publishing.
- Růčková, P. (2019). *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi (6., aktualizované vydání)*. Grada Publishing.
- Samuelson, P. A. a Nordhaus W. D. (2001), *Economics*. New Delhi: Tata McGraw Hill.
- Sedláček, J. (2011). *Finanční analýza podniku (2., aktualiz. vyd)*. Computer Press.
- Souček, Z. (2015). *Strategie úspěšného podniku: symbióza kreativity a disciplíny*. C.H. Beck.
- Suchánek, P. (2007). *Finanční management*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- Synek, M. (2003). *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Synek, M., Kislingerová, E, a kol. (2010). *Podniková ekonomika (5., přeprac. a dopl. vyd)*. Praha: C. H. Beck.
- Synek, M., Kislingerová, E., a kol. (2015). *Podniková ekonomika (6., přeprac. a dopl. vyd)*. Praha: C. H. Beck.
- Synek, M., Kopkáně, H., Kubálková, M. (2009). *Manažerské výpočty a ekonomická analýza*. Praha: C. H. Beck.
- Šiman, J. a Petera, P. (2010). *Financování podnikatelských subjektů: teorie pro praxi*. C.H. Beck.
- Tichá, I. a Hron, J. (2003). *Strategické řízení*. Praha: Česká zemědělská univerzita.
- Tomek, G. a Vávrová, V. (2009). *Jak zvýšit konkurenční schopnost firmy*. Praha: C.H. Beck.

- Vaněček, D. (2000). Organizace výroby a práce (cvičení). České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Viturka, M. (2010). Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky. Praha: Grada.
- Vlček, R. (2002). Hodnota pro zákazníka. Vyd. 1. Praha: Management Press.
- Vltavská, K. a Sixta, J. (2011). The Possibilities to Estimate Labour Productivity and Total Factor Productivity for Czech Regions. *Statistika: Economy and Statistics Journal* [online]. [cit. 2023-04-08]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/20542069/180211q435-44.pdf/b118e4ef-6352-458c-aa76-d6fb0b18865a?version=1.0>
- Webster, K. (2017). The circular economy: A wealth of flows. Ellen MacArthur Foundation Publishing.
- Ženka, J., Novotný, J., Slach, O., Ivan, I., (2017). Spatial Distribution of Knowledge-Intensive Business Services in a Small Post-Communist Economy. *Journal of the Knowledge Economy*, vol. 8, no. 2.

III. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CE – Cirkulární ekonomika

CSR – Společenská odpovědnost podniku

ČPK – Čistý pracovní kapitál

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EAT – Zisk po zdanění

EBIT – Zisk před úroky a zdaněním

EU – Evropská unie

EUROSTAT – Statistický úřad Evropské unie

HDP – Hrubý domácí produkt

HPD – Hrubá přidaná hodnota

INCIEN – Institut cirkulární ekonomiky

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR

ROA – Rentabilita aktiv

ROE – Rentabilita vlastního kapitálu

ROI – Rentabilita investic

ROS – Rentabilita tržeb

IV. SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1 Porterův model pěti konkurenčních sil v odvětví	16
Obrázek 2: Lineární model ekonomie	24
Obrázek 3: Cirkulární model ekonomie	24
Obrázek 4 Pyramidový rozklad ukazatele ROE	27

Seznam tabulek

Tabulka 1 Přehled použitých položek z účetních výkazů	39
Tabulka 2 Metodika výpočtu jednotlivých ukazatelů finanční analýzy podniku.....	40
Tabulka 3 Metodika výpočtu vybraných ukazatelů na úrovni podniků z technologicky méně náročného průmyslu	41
Tabulka 4 Klasifikace oddílů patřících do zpracovatelského průmyslu dle CZ-NACE	43
Tabulka 5 Rozdělení zpracovatelského průmyslu podle technologické náročnosti	44
Tabulka 6 Vybrané ukazatele za textilní a oděvní průmysl v EU	45
Tabulka 7 Zastoupení jednotlivých podniků podle velikosti v textilním a oděvním průmyslu EU za rok 2021	46
Tabulka 8: Přehled absolutních ukazatelů podniku Gerl	50
Tabulka 9: Přehled vybraných ukazatelů finanční analýzy podniku Gerl	50
Tabulka 10: Zelené bonusy a celkové výnosy společnosti Gerl s.r.o. v letech 2017 – 2021	55
Tabulka 11 Agregované ukazatele podniků z technologicky méně náročného průmyslu	58
Tabulka 12 Ukazatele podniků textilního průmyslu	63
Tabulka 13 Ukazatele podniků patřících do třídy konečné úpravy textilií	66
Tabulka 14 Ukazatele podniku Gerl.....	68
Tabulka 15 Průměrné mzdy v odvětvích zpracovatelského průmyslu (v Kč).....	78

Seznam grafů

Graf 1 Procentní rozdělení textilního odvětví EU podle počtu společností v roce 2021	46
Graf 2 Vývoj produktivity práce na jednoho pracovníka v letech 2016 – 2021 podniků z technologicky méně náročném průmyslu	59
Graf 3 Tempa růstu jednotlivých ukazatelů podniků z technologicky méně náročného průmyslu v letech 2016 - 2021	60
Graf 4 Ukazatele rentability podniků z technologicky méně náročného průmyslu v letech 2016 – 2020	61
Graf 5 Tempa růstu ukazatelů rentability technologicky méně náročného průmyslu v letech 2016 – 2020	62
Graf 6 Tempa růstu jednotlivých ukazatelů podniků textilního průmyslu v letech 2016 – 2020	63
Graf 7 Ukazatele rentability podniků textilního průmyslu v letech 2016 – 2020.....	64
Graf 8 Tempa růstu ukazatelů rentability podniků textilního průmyslu.....	65
Graf 9 Tempa růstu jednotlivých ukazatelů podniků třídy konečné úpravy textilií z textilního průmyslu v letech 2016 – 2020	67
Graf 10 Ukazatele rentability podniků třídy konečné úpravy textilií z textilního průmyslu v letech 2016 – 2020.....	68
Graf 11 Tempa růstu jednotlivých ukazatelů podniku Gerl v letech 2016 - 2020.....	69
Graf 12 Ukazatele rentability podniku Gerl v letech 2016 – 2020	70
Graf 13 Tempa růstu ukazatelů rentability v letech 2016 – 2020.....	71
Graf 14 Vývoj rentability aktiv ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020	72
Graf 15 Vývoj rentability vlastního kapitálu ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020	73
Graf 16 Vývoj rentability tržeb ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020	74
Graf 17 Vývoj rentability dlouhodobého kapitálu ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020.....	75
Graf 18 Vývoj produktivity práce ve všech hodnocených oblastech v letech 2016 – 2020	77
Graf 19 Vývoj průměrné měsíční mzdy v podnicích textilního průmyslu v letech 2016 – 2021	78
Graf 20 Tempa růstu průměrné měsíční mzdy v podnicích textilního průmyslu v letech 2016 – 2021	79
Graf 21 Tempa růstu průměrné měsíční mzdy a produktivity práce v podniku Gerl v letech 2016 – 2020.....	80

V. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Klasifikace odvětví dle CZ-NACE

Příloha B Fotografie společnosti Gerl, s.r.o.

Příloha A Klasifikace odvětví dle CZ-NACE

A	Zemědělství, lesnictví, rybářství
B	Těžba a dobývání
C	Zpracovatelský průmysl
D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla klimatizací vzduchu
E	Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi
F	Stavebnictví
G	Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel
H	Doprava a skladování
I	Ubytování, stravování a pohostinství
J	Informační a komunikační činnosti
K	Peněžnictví a pojišťovnictví
L	Činnosti v oblasti nemovitostí
M	Profesní, vědecké a technické činnosti
N	Administrativní a podpůrné činnosti
O	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
P	Vzdělávání
Q	Zdravotní a sociální péče
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti
S	Ostatní činnosti
T	Činnosti domácností
U	Činnosti exterritoriálních organizací a orgánů

Zdroj: Vlastní zpracování podle Českého statistického úřadu (2007)

Příloha B Fotografie společnosti Gerl, s.r.o.

Zdroj: Vlastní fotografie

Zdroj: Vlastní fotografie

Náhon, který přivádí vodu do vodní elektrárny společnosti Gerl.

Zdroj: Vlastní fotografie